

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Katrin Kuum

IMMIGRATSIOONI MÕJU TERRORISMI KASVULE EUROOPA LIIDUS

Magistritöö

Juhendaja: Oksana Belova-Dalton, PhD

TARTU 2026

Autorluse deklaratsioon

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Töö sõnade arv: 15 704

Katrin Kuum

18.05.2026

Mina, Katrin Kuum (isikukood: 47804130241) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Immigratsiooni mõju terrorismi kasvule Euroopa Liidus“, mille juhendaja on Oksana Belova-Dalton,

- reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
- kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

ANNOTATSIOON

Magistritöös analüüsiti Euroopa Liidu (edaspidi EL) 27 liikmesriigi kogu sisse- ja väljarände ja toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vahelist seost ajavahemikul 2014-2023. Töö eesmärk oli välja selgitada, kas ja mil määral on kogu sisse- ja väljarände suhtarv seotud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga ning kas liikmesriikide sotsiaal-majanduslik taust, rändekontekst ja lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalset raamistik aitavad selgitada liikmesriikide vahelisi erinevusi.

Hüpotees 1. EL-i liikmesriikides on suurem kogu sisse- ja väljarände suhtarv seotud toimepandud terrorismirünnakute kõrgema esinemissagedusega.

Hüpotees 2. Kõrge kogu sisse- ja väljarände suhtarv ei tähenda kõigis EL-i liikmesriikides automaatselt kõrgemat toimepandud terrorismirünnakute esinemissagedust.

Hüpotees 3. Liikmesriikide vahelised erinevused toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vahel on seotud lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalse raamistikuga.

Magistritöö empiiriline osa põhineb kõigi EL-i liikmesriikide kvantitatiivsel võrdlusel. Andmestik koostati riik-aasta vaatlusena. Analüüsis kasutati kogu sisse- ja väljarände ja registreeritud toimepandud terrorismirünnakute näitajaid absoluutarvudena, mis arvestati suhtarvudeks, et tagada liikmesriikide andmete parem võrreldavus. Võimalike seoste hindamiseks kasutati Pearsoni korrelatsioonanalüüsi ja lineaarset regressioonanalüüsi.

Põhianalüüsi täiendamiseks viidi läbi laiendatud regressioonanalüüsid liikmesriigi tasandi tunnustega, mis mõõtsid liikmesriikide sotsiaal-majanduslikku olukorda, rändekonteksti ja lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalset raamistikku.

Töö lähtub neutraalsest käsitlusest, ega eelda, et sisse- ja väljaränne põhjustab terrorismi. Uuringu eesmärk oli hinnata, kas nende nähtuste vahel on võimalik tuvastada empiiriline seos ning kuidas seda tuleks tõlgendada EL-i rände- ja julgeolekupoliitika kontekstis.

Uuringu tulemused näitasid, et kogu sisse- ja väljarände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vahel ei ilmnenud tugevat positiivset seost. Seetõttu ei leidnud kinnitust eeldus, et suurem sisse- ja väljarände suhtarv oleks EL-i liikmesriikides seotud kõrgema terrorismirünnakute esinemissagedusega. Tulemused viitavad pigem sellele, et

terrorismirünnakute esinemissagedust ei saa selgitada üksnes sisserände hulga kaudu, vaid arvesse tuleb võtta ka liikmesriikide sotsiaal-majanduslikku, rändekonteksti ja institutsionaalset tausta. MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata lisamine ei andnud mudelile olulist lisaseletusvõimet. Seetõttu tuleb sisserände ja terrorismi võimalikku seost käsitleda ettevaatlikult ja kontekstipõhiselt, vältides lihtsustatud põhjuslikke üldistusi.

ABSTRACT

The present master's thesis analysed the relationship between total immigration and the incidence of terrorist attacks in the 27 member states of the European Union (hereinafter the EU) during the period 2014-2023. The aim of the thesis was to determine whether and to what extent the rate of total immigration is related to the rate of terrorist attacks, and whether the socio-economic, migration, and institutional framework of integration policy of the member states help explain the differences between them.

Hypothesis 1. In EU member states, a higher total immigration rate is associated with a higher incidence of terrorist attacks.

Hypothesis 2. A high total immigration rate does not automatically imply a higher incidence of terrorist attacks in all EU member states.

Hypothesis 3. Differences among member states of the incidence of terrorist attacks are linked to the legal and institutional framework of integration policy.

The empirical part of this master's thesis is based on a quantitative comparison of all EU member states. The dataset was compiled on a country-by-year basis. The analysis used indicators of total immigration and recorded terrorist attacks as absolute numbers, which were converted into ratios to ensure better comparability of data across member states. Pearson's correlation analysis and linear regression analysis were used to assess potential relationships.

To supplement the main analysis, extended regression analyses were conducted using member state-level variables that measured the member states' socioeconomic situation, migration context, and the legal and institutional framework of integration policy.

The study adopts a neutral approach and does not assume that immigration causes terrorism. The aim of the study was to assess whether an empirical link can be identified between these phenomena and how this should be interpreted in the context of EU migration and security policy.

The results of the study showed that there was no strong positive correlation between the overall immigration rate and the incidence of terrorist attacks. Therefore, the assumption that a higher immigration rate is associated with a higher incidence of terrorist attacks in EU

Member states was not confirmed. The results suggest rather that the frequency of terrorist attacks cannot be explained solely by the volume of immigration; instead, the socio-economic, migration context, and institutional background of member states must also be considered. The inclusion of the MIPEx overall score (with/out health) did not provide the model with significant additional explanatory power. Therefore, the potential link between immigration and terrorism must be approached with caution and in a context-specific manner, avoiding oversimplified causal generalizations.

SISUKORD

Tabelite ja jooniste loetelu	10
SISSEJUHATUS	11
1. TEOREETILINE RAAMISTIK	15
1.1 Sisseränne ja selle põhjused.....	15
1.1.1 Õiguslikud ja poliitilised raamistikud	18
1.2. Terrorism ja selle põhjused.....	20
1.2.1 Õiguslikud ja poliitilised raamistikud	24
1.3 Sisserände ja terrorismi omavahelised seosed	26
1.4 Radikaliseerumine.....	28
1.4.1 Teise- ja kolmanda põlvkonna sisserändajad.....	29
1.4.2 Lõimumine ja tõrjutus radikaliseerumisel	31
1.4.3 Rändega seotud stress	32
1.4.4 Avaliku arvamuse kujundamine	34
1.4.5 Meedia mõju stereotüübi kujunemisel	35
2. ANDMED JA MEETODID.....	40
2.1 Uurimismeetod ja muutujate operatsionaliseerimine.....	40
2.1.1 Uurimismeetodid ja valim.....	40
2.1.2 Andmed ja muutujad.....	45
2.1.3 Andmete operatsionaliseerimine.....	48
2.1.4 Analüüsi piirangud.....	50
3. ANALÜÜS	51
3.1 Korrelatsioonanalüüs terrorismi ja sisserände muutujaga	51
3.2 Regressioonanalüüs terrorismi ja sisserände muutujaga.....	53
3.3 Laiendatud regressioonanalüüs	55
3.3.1 SKP ja töötuse määra lisamine mudelisse	55
3.3.2 Välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamine mudelisse.....	58
3.3.3 MIPEX liikmesriigi üldskoori lisamine mudelisse	62

4. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED.....	65
4.1 Järeldused rände- ja julgeolekupoliitika kujundamiseks	69
Kasutatud allikad	71
Lisad.....	77
Lisa 1. Toimepandud terrorismirünnakute arv EL27, perioodil 2014-2023 Europol TE-SAT raportite põhjal	78
Lisa 2. Riik-aasta andmestik korrelatsiooni- ja regressioonanalüüsiks: EL-27 liikmesriigid aastatel 2014-2023.....	79
Lisa 3. Pearsoni korrelatsioonianalüüs SPSS-väljund: kogu sisserände suhtarv ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarv	90
Lisa 4. Mudel 1 SPSS väljund: kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu regressioonianalüüs	91
Lisa 5. Mudel 2 SPSS väljund: SKP elaniku kohta, tuhandetes eurodes ja töötuse määra lisamine regressioonmudelisse.....	92
Lisa 6. Mudel 3 SPSS väljund: välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamine regressioonanalüüsi.....	95
Lisa 7. Mudel 4 SPSS väljund: MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata lisamine regressioonanalüüsi.....	98

Tabelite ja jooniste loetelu

Tabelite loetelu

Tabel 1. Kogu sisseände suhtarvu 1 000 elaniku kohta ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu 1 mln elaniku kohta vaheline Pearsoni korrelatsioon	51
Tabel 2. Mudel 1: regressioonimudeli üldnäitajad. kogu sisseände suhtarvu 1 000 elaniku kohta ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu 1 mln elaniku kohta seose hindamisel ..	53
Tabel 3. Mudel 1: regressioonikordajad kogu sisseände suhtarvu 1 000 elaniku kohta ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu 1 mln elaniku kohta seose hindamisel	54
Tabel 4. Mudel 2: regressioonimudeli üldnäitajad SKP elaniku kohta, tuhandetes eurodes ja töötuse määra lisamise järel	57
Tabel 5. Mudel 2: regressioonikordajad SKP elaniku kohta, tuhandetes eurodes ja töötuse määra lisamise järel.....	57
Tabel 6. Mudel 3: regressioonimudelite üldnäitajad välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamise järel	59
Tabel 7. Mudel 3: regressioonikordajad välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamise järel	60
Tabel 8. Mudel 4: regressioonimudelite üldnäitajad MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata lisamise järel.....	62
Tabel 9. Mudel 4: regressioonikordajad MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata lisamise järel	63

Jooniste loetelu

Joonis 1 Kogu sisseände seos toimepandud terrorismirünnakute esinemissagedusele	52
---	----

SISSEJUHATUS

Viimase kümnendi jooksul on Euroopa Liit (edaspidi EL) seisnud silmitsi ulatuslike rände protsessidega, mida on suuresti mõjutanud poliitilised- ja sõjalised konfliktid, majanduslik ebastabiilsus ning muutused rahvusvahelises julgeolekus. Eurostati andmetel saabus ainuüksi 2021. aastal EL-i ligikaudu 3,7 miljonit sisserändajat, kellest 874 000 isikut registreeriti Saksamaal ning mis moodustas 23% kogu sisserändest EL-is (Eurostat, 2023). Poliitilist kaalukust näitasid ka Euroopa Parlamendi (edaspidi EP) 2024 aasta valimised, kus EP kandidaatide valimisplatvormid sisaldasid sisserände, sisejulgeoleku ja terrorismi teemasid. Probleemi teravust rõhutavad omakorda geopolitiilised väljakutsed nagu seda on endiselt käimasolev Venemaa-Ukraina sõda ja Lähis-Ida konflikt (Weber & Ntousas, 2023). See on hoidnud rände ja julgeoleku küsimused püsivalt aktuaalsena, nii poliitilises debatis kui avaliku arutelu keskmes.

Sisserände ja terrorismi seostamine on teaduslikult, poliitiliselt ja ühiskondlikult tundlik ja vaieldav teema. Senine teaduskirjandus käsitleb seda seost vastuoluliselt ja näitab samal ajal, et terrorism mõjutab tugevalt ka rändeteemalist avalikku ja poliitilist arutelu (Helbling & Meierrieks, 2022, lk 977-978, 992). Avalikus arutelus tugevnevad terrorismi ja rände vahelised seosed sageli pärast suure tähelepanu pälvinud terrorismiakte, mille puhul keskendutakse toimepanijate päritolule, rände taustale või võimalikele seostele välismaiste äärmusvõrgustikega. Eriti pärast 2015-2016. aastatel toimunud terrorismirünnakuid ja rändekriisi on need teemad nii poliitilises kui ka avalikus arutelus sageli omavahel seotud ning see on aidanud kaasa rände kujundamisele julgeoleku küsimusena (Helbling & Meierrieks, 2022, lk 978, 992). Näiteks 2016. aastal 10 liikmesriigis läbiviidud küsitlusest selgus, et keskmiselt seostab 59% küsitletutest sisserände tõusu terrorismiga ning riikides nagu Poola ja Ungari arvas selliselt rohkem kui 70% vastajatest (Larsen, Cutts, & Goodwin, 2020, lk 182).

Samas ei toeta senine teaduskirjandus ka väidet, et suurem ränne toob automaatselt kaasa rohkem terrorismirünnakuid ning ka Europol andmed näitavad, et liikmesriikides esineb erivormides terrorismi, mille põhjused on erinevad ja mitmetasandilised (Crenshaw, 1981, lk 381-384; Europol, 2025, lk 6-7).

Europoli andmetel on uuritaval perioodil liikmesriikides toimepandud mitmeid terrorismirünnakuid, mida on korraldatud või on mõjutanud sisserändajate poolt. Ühest küljest on avalikus arutelus esile tõstetud juhtumeid, kus ründaja päritolu või rändetaust on tekitanud seoseid sisserände ja julgeoleku vahel. Kuid teiselt poolt on esinenud ka rünnakuid, kus sisserändajad on olnud vägivalda sihtmärgiks. Näiteks, 2022. aasta 24. detsembril avas 69-aastane mees tule Pariisis asuva kurdi kultuurikeskuse juures, tappes kolm inimest. Rünnaku motiiviks oli väidetavalt ründaja sügav vaenulikkus sisserändajate ja eelkõige kurdi kogukonna suhtes. Kurdi kogukond nimetas seda tegu terrorismirünnakuks ning väljendas pettumust Prantsuse võimude suutmatuse üle sellist vägivalda ennetada, viidates ründaja varasemale vägivaldsele käitumisele ja politseile teada olevale informatsioonile. Järgnenud meeleavaldustel nõudsid kurdi kogukonna liikmed õiglust ning paremat kaitset kogukonna liikmetele (Herald & Kasprzak, 2022). 2024. aasta 16. juulil ründas 26. aastane Süüria päritolu mees Festival of Diversity’l Solingeni kesklinnas noaga ja tappis kolm naist ning haavas veel kaheksat inimest. Ründaja tunnistas oma seotust ISIS-ega, olles saanud juhiseid suhtlusplatvorm *Telegrami* kaudu. Sündmus vallandas Saksamaal rändekriisi debattide laine, liidukantsleri Olaf Scholzi kriitika ning äärmuspopulistide AfD kasvu, viies uue rangema migratsiooni seaduse vastuvõtmiseni (ERR, 2024).

Selliste juhtumite tulemusena seostatakse avalikes aruteludes ja meediakajastustes terrorismirünnakuid ja terroristlikke rühmitusi sisserändajate ning diasporaa kogukondadega. Taoline käitumisviis loob vaenulikke üldistusi ning kujundab eksliku arusaama, et igasugune sisseränne on otseselt seotud julgeolekuriskiga. Samuti nähakse sageli islamiusulistest riikidest pärit sisserändajates kõrgendatud ohtu Lääne ühiskondade julgeolekule (Givens, Freeman & Leal, 2009; Sides & Gross 2013, lk 583-598) ning terrorismiga seostatakse enim araablasti ning Lähis-Ida päritolu või välimusega inimesi, mis süvendab stereotüüpe ja võib viia diskrimineerivate hoiakuteni ühiskonnas.

Samas ei saa üksikjuhtumite baasil teha üldistusi kogu sisserände kohta ning sisserändajaid ei saa käsitleda otsese julgeolekuohtu kujutava homogeenilise rühmana. EL-i kogemus näitab ühtlasi, et sisserände politiseerimine, ksenofoobia ja stigmatiseeriv diskursus võivad olla seotud ka paremäärmusliku vägivalda ja terroriaktidega, mis on suunatud sisserändajate või vähemusgruppide vastu (Ravndal, 2018, lk 846; Eberl, Meltzer, Heidenreich, Herrero, Theorin, Lind, Berganza, Boomgaarden, Schemer & Strömbäck, 2018, lk 207, lk 210).

Seega on käesoleva magistritöö eesmärgiks on välja selgitada, kas ja mil määral on kogu sisserände muutused seotud terrorismirünnakute muutustega ning millised tegurid võivad selgitada liikmesriikide vahelisi erinevusi.

Töö eesmärgist lähtudes on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Kas ja mil määral on sisseränne seotud toimepandud terrorismirünnakute esinemissagedusega EL-i liikmesriikides aastatel 2014-2023?
2. Kas saadud seos püsib ka pärast liikmesriikide sotsiaal-majandusliku olukorra ja rändekonteksti arvesse võtmist?
3. Kas lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalne raamistik lisab terrorismirünnakute suhtarvu erinevuste selgitamisel täiendavat seletusvõimet?
4. Milliseid järeldusi saab saadud tulemuste põhjal teha EL-i rände- ja julgeoleku poliitika kujundamiseks, arvestades inimõiguste kaitset ja ühiskondlikku sidusust?

Käesolev magistritöö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse töö teoreetilist raamistikku ning antakse ülevaade sisserände, terrorismi ja nende nähtuste omavaheliste seoste käsitlestest teaduskirjanduses. Peatükis täpsustatakse põhimõisted, avatakse võimalikke seoseid-mehhanisme, antakse EL-i õiguslik ning poliitiline raamistik ning antakse ülevaade radikaliseerumise võimalike põhjuste ning meedia ja stereotüüpide kujunemise kohta. Peatüki lõpus sõnastatakse uurimistöö analüütiline lähtekoht ja hüpoteesid.

Teises peatükis kirjeldatakse uurimistöö metoodikat, andmeallikaid, valimit, muutujate operatsionaliseerimist ja analüüsi piiranguid.

Kolmandas peatükis esitatakse empiirilise analüüsi tulemused, tõlgendatakse korrelatsiooni- ja regressioonanalüüsi tulemusi ning hinnatakse sisserände ja toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vahelist võimalikku seost EL-i liikmesriikides.

Neljandas peatükis koondatakse töö teoreetilise ja empiirilise osa põhitulemused, antakse uurimisprobleemist ülevaade ning tehakse järeldused uurimistöö eesmärgi, uurimisküsimuste ja hüpoteeside valguses ning soovitused EL-i rände- ja julgeolekupoliitika jaoks.

Käesoleva uurimuse teaduslik väärtus ei seisne niivõrd uues metoodilises lähenemises, sest sisserände ja terrorismi vahelisi seoseid on varasemates uuringutes juba analüüsitud ka statistiliste meetoditega. Pigem seisneb töö väärtus selles, et see käsitleb avalikus ja poliitilises debatis tundlikku teemat empiiriliste andmete põhjal ning eristab võimalikku statistilist seost rände julgeolekustavast käsitlestest. Teadusuuringud on näidanud, et

sisserännet võidakse seostada terrorismiohuga ka siis kui otsene empiiriline seos on nõrk või kontekstist sõltuv (Bigo, 2002; Bove & Böhmelt, 2016; Huysmans, 2000). Praktiliselt rõhutab töö, et rände- ja julgeolekupoliitilisi otsuseid tuleks kujundada andmete tuginedes, mitte stereotüüpide või ohukuvandite alusel.

1. TEOREETILINE RAAMISTIK

Magistritöö esimese peatüki eesmärk on kujundada teoreetiline raamistik, mis toetab töö kesksete mõistete ja uurimisteema mõtestamist. Peatükis käsitletakse sisserände ja terrorismi võimalikke tekkepõhjuseid ning nende nähtuste omavahelisi seoseid. Lisaks selgitatakse olulisemad mõisted kontseptuaalsel tasandil ning antakse ülevaade EL-i poliitikatest ja regulatsioonidest, mis reguleerivad sisserännet ja terrorismivastast võitlust. Peatükk koosneb neljast alapeatükist. Esmalt määratletakse ja selgitatakse töö keskseid mõisteid ehk sisseränne ja terrorism. Seejärel koostatakse ülevaade erinevatest teoreetilistest lähenemisviisidest, mis käsitlevad sisserände ja terrorismi omavahelisi võimalikke seoseid. Lisaks antakse ülevaade EL-i poliitilistest ja õiguslikest raamistikest. Peatüki viimases alapeatükis antakse ülevaade radikaliseerumisest, lõimumisest ning meedia rollist avaliku arvamuse ja stereotüüpide kujunemisel. Peatüki lõpus sõnastatakse töö hüpoteesid, mis lähtuvad nii teoreetilisest arutelust kui seniste uuringute järeldustest. Hüpoteeside paikapidavust kontrollitakse töö empiirilises osas.

1.1 Sisseränne ja selle põhjused

Käesolevas alapeatükis selgitatakse immigratsiooni ehk sisserände mõistet ning kuidas seda kasutatakse käesoleva uurimistöö kontekstis. Lisaks tuuakse välja enim kasutatavad rände liigid ning võimalikud rände põhjused ning antakse ülevaade EL-i rände poliitilistest raamidest ja regulatsioonidest.

Teaduskirjanduses ei käsitleta sisserännet ühetaolise nähtusena. Seda saab eristada kestvuse, eesmärgi, õigusliku staatuse ja sunnituse astme järgi. Eggebø ja Bekke järgi jagatakse rändevood rände halduses ja teaduskirjanduses sageli töömigrantideks, õpilasteks, pagulasteks ja peremigrantideks, näiteks pereränne on paljudes OECD¹ riikides üks peamisi legaalse rände kanaleid (Eggebø & Brekke, 2019, lk 427). Kaitserände puhul on oluline eristada pagulast ja varjupaigataotlejat. Pagulane on isik, kellel on põhjendatud tagakiusamise hirm, näiteks rassi, usu, rahvuse, poliitiliste veendumuste või kindlasse sotsiaalsesse gruppi

¹ OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*)-Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon

kuulumise tõttu, samas kui varjupaigataotleja on isik, kelle taotluse kohta ei ole sisserände riigis otsust tehtud (*United Nations*, 2018, lk 21-23).

Lisaks rände eesmärgile tuleb eristada ka regulaarset ja ebaregulaarset rännet. ÜRO² statistika soovitusel käsitletakse ebaregulaarse rändena liikumist, mis toimub väljaspool päritolu-, transiit- või sihtriigi õiguslikke norme. Samas ei ole ebaregulaarne ränne eraldi tüüp, vaid õigusliku staatuse kirjeldus, mis võib aja jooksul muutuda. Samuti tuleb eristada sisserändajaid ja teise põlvkonna immigrante. Kui inimene on sündinud sihtriigis, ega ole ise elukohariiki piiriüleselt muutnud, siis ei kuulu ta sisserände statistikasse, isegi kui tema vanemad on migrantide taustaga (*United Nations*, 2025, lk 15-16, 83).

Sisserände põhjusi selgitades on üks tuntumaid lähtekohti Lee rändeteooria. Lee järgi kujundavad rändeotsust neli tegurite rühma, milleks on päritolu maaga seotud tegurid, sihtriigiga seotud tegurid, vahepealsed takistused ja isiklikud tegurid. Päritoluriigis võivad tõuketeguriteks olla näiteks tööpuudus, vaesus, poliitiline ebastabiilsus, ebaturvalisus, sihtriigis aga tõmbeteguriteks kõrgem palk, parem haridussüsteem, suuremad võimalused või turvalisem elukeskkond. Samas rõhutab Lee, et samad tingimused ei mõju kõigile ühtemoodi, sest rändeotsus sõltub samuti inimese elukaarest, teadmistest ja hinnangust olukorrale (Lee, 1966, lk 49-51). Uuemates käsitlustes peetakse seda liiga lihtsaks tõlgenduseks, et inimesed liiguvad ainult tõuke- ja tõmbetegurite mõjul. De Haas rõhutab, et rännet tuleb mõista aspiratsioonide ja võimekuse koosmõjuna. See tähendab, et inimene peab ühtaegu soovima liikuda ja omama selleks vajalikke ressursse, teadmisi ja muid võimalusi. Sellest vaatenurgast ei too ka väga tugevad tõuketegurid alati endaga kaasa rännet, kui inimesel puudub selleks reaalne võimekus. Samal ajal võivad aga haridus, sissetulek, info ja liikumisvõimaluste kasv suurendada väljarände tõenäosust isegi siis, kui lähteriigi üldine olukord paraneb (de Haas, 2021, lk 8-10, 15-20).

Kõiki sisserände liike ei ole võimalik selgitada majanduslike või sihtriigis olevate võrgustike kaudu. Conte ja Migali sõnul on sundrände puhul keskse tähtsusega relvakonfliktid, organiseeritud vägivald ja julgeoleku olukorra halvenemine. Samas ei kao ka sellisel juhul teiste eelpool nimetatud tegurite mõju. Pagulaste ja varjupaiga rännet mõjutavad lisaks varasemad sihtriigis olevad kogukonnad, geograafiline kaugus, keeleline lähedus, majanduslikud tingimused ning sealsed poliitikad. See tähendab, et ka kaitseränne ei ole

² ÜRO (*United Nations*)-Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

ainult ühe põhjusega nähtus, vaid kujuneb mitme teguri koosmõjus (Conte & Migali, 2019, lk 393-396, 415-416).

Käesoleva töö kontekstis käsitletakse sisserännet rahvusvahelise rände statistilises tähenduses. Rahvusvaheline migrant on isik, kes muudab oma elukohariiki ja asub elama teise riiki. Sisseränne hõlmab ka isikuid, kes sisenevad riiki ja saavad selle riigi residentideks. Pikaajalise rände puhul lähtutakse vähemalt 12 kuu kriteeriumist (*United Nations Statistics Division*, 2025). Käesoleva töö kontekstis tähendab see, et sisserännet vaadeldakse elukoha riigi muutusena, mitte üksnes kodakondsuse või elamisloa liigi kaudu. Samast loogikast lähtub ka Eurostati rändestatistika, kus sisserände andmed viitavad kogu sisserändele isikutest, kes asuvad elama teise riiki uuritava perioodi jooksul (Lanzieri, 2018, lk 3).

Uuringus kasutatakse kogu sisserände näitajat, selline valik on tehtud eelkõige meetoodilisel põhjusel. Ainult väljastpoolt EL-i saabuvate isikute andmed ei ole kogu uuritava perioodi ja kõigi liikmesriikide lõikes piisavalt ühtlaselt võrreldavad. Lanzieri osutab, et Eurostati elamislubade statistika hõlmab üksnes kolmandate riikide kodanikke, samas kui sisserände statistika mõõdab tavapärase elukoha muutust laiemalt. Lisaks pärinevad need kaks andmekogumit eriasutustest ja eriandmeallikatest, mistõttu võivad lähteandmed osutada oma sisult väga erinevaks. Mõnede riikide lõikes on erinevus väike, kuid mõne puhul on see märkimisväärselt suur (Lanzieri, 2018, lk 2-3). Seetõttu ei ole kitsamate rände liikide kasutamine kogu EL-i lõikes alati ühtlaselt põhjendatav. Ehk, et kogu sisserände näitaja ei võimalda eristata rändeliike ega too välja milline osa sisserändest tuleb väljastpoolt EL-i ja milline osa EL siseselt.

Seda toob välja ka Eurostati 2024. aasta kvaliteediraport, mis näitab, et liikmesriigid kasutavad endiselt erinevaid rahvastiku määratlusi, sealhulgas tavapära elukohta, registreeritud elukohta ja seaduslikku elukohta, mis mõjutavad otseselt andmete võrreldavust. Samuti on liikmesriikide praktikad erinevad selle osas, kuidas arvestatakse varjupaigataotlejaid ja pagulasi rahvastiku- ja sisserände statistikas (Eurostat, 2024, lk 98-99).

Seetõttu kasutatakse käesolevas töös kogu sisserände näitajaid kui kõige järjepidevamalt kättesaadavaid ja kõigi EL liikmesriikide lõikes paremini võrreldavaid andmeid.

Sisseränne ei teki tavaliselt ainult ühe põhjuse tulemusena. Teaduskirjanduses on rõhutatud, et rännet mõjutavad samaaegselt majanduslikud, sotsiaalsed, poliitilised ja institutsionaalsed

tegurid. De Haas jt näitavad, et rahvusvaheline ränne ei lähtu üksnes vaesusest vaid on seotud ka arengutaseme, hariduse, teadmiste, võrgustike, infrastruktuuri ja inimeste rändevõimekusega. Nende hinnangul ei pärine enamik rahvusvahelisi rändajaid kõige vaesematest riikidest ega kõige vaesematest ühiskonnakihtidest, pigem suureneb ränne siis kui inimestel tekivad ressursid ja võimalused reisida (de Haas, Czaika, Flahaux, Mahendra, Natter, Vezzoli & Villares-Varela, 2019, lk 893-895). Seetõttu oleks mõistlik ka EL-i sisserännet käsitleda mitmetahulise nähtusena, mitte ainult kriiside või vaesuse otsese tagajärjena.

1.1.1 Õiguslikud ja poliitilised raamistikud

Aluslepingutest annab Euroopa Liidu leping (ELL) sisserändele poliitilise ja väärtuspõhise raamistiku. ELL määratleb EL-i põhiväärtused, eesmärgid ja institutsioonilise ülesehituse, millest tulenevad ka suunised rändepoliitika arendamiseks. Kõige otsesem seos immigratsioonipoliitikaga on leitud artikli 3 lõikes 2, kus sätestatakse, et EL *“pakub oma kodanikele vabaduse, turvalisuse ja õiguse ala, kus on tagatud isikute vaba liikumine, samuti asjakohased meetmed seoses välispiiride kontrolli, varjupaiga ja sisserändega”*. See eesmärk rõhutab, et immigratsioonipoliitika peab olema kooskõlas EL-i sisepiirideta ruumi säilitamise ja turvalisuse tagamisega.

Lisaks viitab artikkel 6 EL-i põhiõiguste hartale, muutes selle siduvaks osaks EL-i õiguskorrast. See on oluline rändepoliitika kontekstis, sest kõik rändajatega seotud meetmed peavad olema kooskõlas põhiõiguste, inimväärikuse ja diskrimineerimise keelu põhimõtetega. Artikkel 21 juhib tähelepanu ka sellele, et EL-i välissuhted, sealhulgas migratsiooniga seotud välismõõde, peavad olema kooskõlas demokraatia, õigusriigi ja inimõiguste edendamisega.

EL-i immigratsioonipoliitika aluseks on Euroopa Liidu toimimise leping (ELTL), mis määratleb liidu pädevuse ja tegevusraamistiku mitmetes rändepoliitika valdkondades. Näiteks, artiklites 77-80 sätestatakse EL-i kohustused ja õigused seoses piirikontrolli, varjupaiga ning seadusliku ja ebaseadusliku sisserändega. Need sätted loovad aluse Euroopa ühtsele sisserändepoliitikale. ELTL-i artikkel 77 sätestab, et EL loob järk-järgult ühtse süsteemi liidu välispiiride haldamiseks ning arendab ühist viisapoliitikat. Selle eesmärk on tagada isikute vaba liikumine Schengeni alal, säilitades samas kõrgetasemelise turvalisuse. Ehkki sisepiiridel puudub kontroll, kompenseeritakse see range piirikontrolliga EL-i

välispiiridel. Varjupaiga küsimusi käsitlev artikkel 78 kohustab liitu looma ühtse varjupaigasüsteemi, mis lähtub rahvusvahelisest õigusest, eelkõige 1951. aasta Genfi konventsioonist ja selle 1967. aasta protokollist. Selle alusel on loodud näiteks Dublini süsteem, mis määrab kindlaks, milline liikmesriik vastutab konkreetse varjupaigataotluse menetlemise eest (EP ja Nõukogu, 2013).

Sisserände üldist raamistikku määratleb artikkel ELTL-i 79, mille kohaselt võib EL reguleerida kolmandate riikide kodanike elamis- ja töötingimusi, arendada integratsioonimeetmeid ja võidelda ebaseadusliku rändega. Samas sätestab artikli 79 lõige 5, et liikmesriigid säilitavad õiguse ise otsustada, kui palju kolmandate riikide kodanikke nad lubavad töö eesmärgil oma territooriumile. Artikkel 80 lisab sisserände valdkonnale solidaarsuse ja vastutuse jagamise mõõtme. See säte on oluline eelkõige olukordades, kus teatud liikmesriigid, näiteks geograafiliselt Vahemerele lähedased riigid on ebaseaduslikult suure rändesurve all. Artiklis rõhutatakse, et rändepoliitikat tuleb ellu viia „õigluse ja solidaarsuse vaimus.”

EL rände- ja varjupaigalepe on 2024. aastal vastu võetud ulatuslik reform, mille eesmärk on muuta EL-i rände- ja varjupaiga süsteem ühtsemaks ja paremini juhitaavaks. Pakti peamine mõte on luua selge raamistik selle kohta, kuidas inimesi EL-i välispiiril registreeritakse, kuidas varjupaiga taotlusi menetletakse ja kuidas liikmesriigid omavahel vastutust jagavad (Radjenovic, 2025, lk 1). Lepe tugineb neljale peamisele sambale: 1) tugev taustakontroll; 2) Eurodaci varjupaiga- ja rändeadasjade andmebaas; 3) piirimenetlus ja tagasisaatmine ja 4) kriisiprotokollid ja rändajate vahendamise vastased kasutamise meetmed. Uued reeglid jõustusid 11. juunil 2024, kuid liikmesriikides hakatakse neid rakendama alles 2026. aasta keskpaigal.

Rände- ja varjupaigaleppe ülevõtmiseks liikmesriikides on koostatud vastavasisuline rakenduskava, mis on jagatud kümneks põhivaldkonnaks: 1) ühine rände- ja varjupaiga infosüsteem Eurodac; 2) uus süsteem rände haldamiseks ELi välispiiridel, 3) piisavat elatustaset tagavad vastuvõtunõuded; 4) õiglasel, tõhusal ja ühtsel varjupaigamenetlusel; 5) tõhusal ja õiglasel tagasisaatmise menetlusel; 6) õiglane ja tõhus süsteem; 7) toimiv solidaarsus; 8) valmisolek, erandolukorra planeerimine ja kriisidele reageerimine; 9) uued kaitsemeetmed varjupaigataotlejatele ja haavatavatele isikutele; 10) ümberasustamine, kaasamine ja integratsioon (European Commission, 2024).

EL-i rände- ja varjuapigaleppe suhtes on esitatud ka kriitikat, üks peamine etteheide on see et, lepe toob endaga kaasa uue solidaarsuse mehhanismi ning alles jääb vana Dublin-süsteemi põhimõte, mille järgi jääb suur osa vastutusest endiselt liikmesriigile kuhu siseneti. See tähendab, et EL-i välispiiri riigid võivad uues süsteemis jääda endiselt suurema surve alla kui teised liikmesriigid (De Bruycker, 2024, lk 6, 10). Samuti on rõhutatud, et lepe keskendub rohkem rändekontrollile, piiripealsele menetlusele ja tagasisaatmisele kui sisserändajate lõimumisele. Jesse hinnangul on integratsioon leppes küll nimetatud ühe eesmärgina, kuid tegelikus sisus jääb see pigem teisejärguliseks teemaks (Jesse, 2025, lk 113-115). Samuti on EP teadusteenistus välja toonud, et ekspertidel on kahtlusi, kas uued reeglid suudavad samaaegselt lahendada rände juhtimise probleeme ja tagada piisava põhiõiguste kaitse (Radjenovic, 2025, lk 1).

1.2. Terrorism ja selle põhjused

Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade terrorismi mõistet ning selgitatakse, kuidas seda kasutatakse käesoleva uurimistöö kontekstis. Lisaks tuuakse välja erinevad käsitlused ning peamised faktorid, mis võivad terrorismi põhjustada. Antakse ülevaade EL-i terrorismivastase võitluse poliitilistest ja õiguslikest raamidest.

Tänapäevani ei ole akadeemilises maailmas terrorismi mõiste puhul jõutud ühise määratluseni, kuna terrorismi näol on tegemist keerulise ja mitmetahulise nähtusega (Crenshaw, 1981, lk 379). Enamasti rõhutatakse siiski, et terrorism on poliitilise sisuga vägivald või vägivallaähvardus, mille mõju ei piirdu vahetute ohvritega, vaid on suunatud laiemale publikule, et tekitada hirmu, survet või allutada sihtrühma käitumist (Schmid, 2023 lk 6-7). Schmid järgi on terrorism hirmu tekitav ja sunnile rajatud poliitiline vägivald, mis on suunatud peamiselt tsiviilisikute, mitte võitlejate vastu ning selle eesmärk on saavutada propagandistlik ja psühholoogiline mõju eri sihtrühmadele (Schmid, 2023, lk 22).

Schmid tõi juba aastal 2011 välja, et terrorismil on ligi 260 erinevat akadeemilist, regionaalset ja rahvuslikku tähendust (Schmid, 2011, lk 39). Hoffmani sõnul iseloomustab terrorismi poliitiliselt motiveeritud vägivalla kasutamine või sellega ähvardamine, mille eesmärk on mõjutada mitte ainult otseseid ohvreid, vaid ka laiemat ühiskonda või valitsust, et saavutada soovitud poliitilisi muutusi (Hoffman, 2006, lk 2). Richardson määratleb terrorismi

sarnaselt, tema väitel on terrorism tahtlikult ja vägivaldselt suunatud tsiviilisikute vastu poliitiliste eesmärkide saavutamiseks (Richardson, 2006, lk 4). Schmid ja Jongman toovad oma uurimuses välja, et terrorism on meetod, kus süstemaatiliselt kasutatakse või ähvardatakse kasutada vägivalda, et tekitada hirmu ja saavutada soovitud eesmärgid, mis on sageli poliitilise, usulise või ideoloogilise sisuga. Samuti rõhutavad nad terrorismi kommunikatiivset elementi, kus eesmärgiks ei ole mitte ainult kahju tekitamine, vaid ka sõnumi edastamise laiemale üldsusele (Schmid & Jongman, 1988). Terrorismi on defineeritud ka mehhanismina, mis kasutab rünnakuid, et luua sõnumeid individuaalsete või organisatsiooniliste eesmärkide elluviimiseks (Jongman, 2005, lk 28).

Seda toetab ja üks olulisemaid terrorismi käsitusi, mis vaatab terrorismi strateegilise tegevusena. Crenshaw järgi saadab terroristlik vägivald poliitilise sõnumi ning vahetud ohvrid ei ole enamasti lõppeesmärk, vaid vahend suurema auditooriumi mõjutamiseks (Crenshaw, 1981, lk 379). See tähendab, et terrorismi eesmärk ei ole ainult füüsilise kahju tekitamine, vaid tähelepanu võitmine, hirmu tekitamine ja riigi või ühiskonna käitumise mõjutamine (Schmid, 2023, lk 22-23). Selline lähenemine aitab mõista, miks võivad mõned rühmad kasutada terrorismi olukorras, kus nad peavad end vastastest nõrgemaks või ei pea muid mõjutusvahendeid enam piisavalt tõhusaks.

Helblingi ja Meierrieksi analüüsi järgi võib rahvusvahelise terrorismi jagada kahte peamisse kategooriasse:

- 1) Terrorism, mida sisserändajad teostavad sihtriigis ja mis on suunatud kas sihtriigi elanike ja institutsioonide või teiste välisriikide kodanike vastu;
- 2) Terrorism, mida kohalikud elanikud panevad toime sisserändajate vastu (Helbling & Meierrieks, 2022).

Terrorismi põhjuste käsitlemisel on oluline vältida ühe seletuse otsimist. Bjørgo rõhutab, et terrorism ei teki tavaliselt ühest “juurpõhjusest”, vaid erinevate eeltingimuste, soodustavate tegurite, motivatsioonide ja käivitavate sündmuste koosmõjus. Ta eristab terrorismi eeltingimusi ja käivitavaid põhjuseid, kus eeltingimused loovad pikaajaliselt soodsa tausta, samas kui käivitavad põhjused on vahetumad sündmused või olukorrad, mis võivad terrorismiakti esile kutsuda. Lisaks eristab Bjørgo struktuurseid, soodustavaid, motiveerivaid ja käivitavaid põhjuseid, mis võivad toimida eri tasanditel ja eri terrorismivormide puhul erinevalt (Bjørgo, 2005a. lk 3). Lisaks rõhutab Bjørgo et terrorismi ei ole otstarbekas mõista

mehaanilise põhjus-tagajärg suhtena. Terroristid ei ole pelgalt sotsiaalne, majanduslike või psühholoogiliste jõudude passiivsed objektid, vaid tegutsejad, kes teevad valikuid konkreetsete võimaluste, piirangute ja ideoloogiliste tõlgenduste raames. Seetõttu tuleb terrorismi mõista pigem erinevate osapoolte vastastikmõju ja poliitilise konflikti protsessina, mitte ühe teguri otsese tagajärjena (Bjørge, 2005b, lk 257).

Teine oluline lähenemine keskendub samuti terrorismi taustatingimustele. Crenshaw eristab terrorismi kujunemisel soodustavaid tingimusi ja vahetuid põhjustajaid. Soodustavate tegurite hulka võivad kuuluda riigi vähene suutlikkus terrorismi ennetada, piiratud poliitilise osaluse võimalused, konkreetsete sihtgruppide probleemid ning tajutud ebaõiglus (Crenshaw, 1981, lk 381-384). Newman lisab, et terrorismi taustatingimustega seostatakse sageli ka vaesust, sotsiaalset ebavõrdsust, tõrjutust, inimõiguste rikkumist ja demograafilisi pingeid, kuid need ei ole tavaliselt iseseisvad ega piisavad seletused. Mõnes käsitluses on tausttegurina nimetatud ka rännet ja muutusi ühiskonna etnilises või usulises koosseisus, kuid ka sellisel juhul rõhutatakse, et need tegurid ei selgita terrorismi üksi, vaid ainult koos teiste poliitiliste ja sotsiaalsete asjaoludega (Newman, 2006, lk 751-752, 756).

Lisaks näitavad psühholoogilised lähenemised, et terrorismi ei saa seletada ühe kindla „terroristi profiiliga“. Victoroff rõhutab, et terroristid on psühholoogiliselt väga erinevad ning terrorism ei ole ühtne käitumisvorm. See tähendab, et eri rühmade liikmeid võivad mõjutada erinevad kogemused, motiivid ja isikuomadused. Samal ajal osutab ta, et terrorismi kujunemisel võivad koos toimida individuaalsed kogemused, grupidünaamika, identiteediga seotud pinged, tajutud alandus ja kättemaksusoo. Seetõttu ei peeta tänapäeval veenvaks arusaama, et terrorismi võiks seletada ainult ühe psühholoogilise tunnuse või ühe isiksusetüübiga (Victoroff, 2005 lk 32-35).

Majanduslike põhjuste puhul on teaduskirjandus pigem ettevaatlik. Abadie näitab, et pärast teiste riigipõhiste tunnuste arvestamist ei ole terrorism vaesemates riikides automaatselt kõrge. Tema analüüs viitab hoopis sellele, et terrorismi ja poliitilise vabaduse seos on mittelineaarne ning suurem risk võib ilmnedas riikides, mis asuvad autoritaarsuse ja täieliku vabaduse vahepealses tsoonis (Abadie, 2006, lk 50-51, 54-55). See toetab arusaama, et terrorismi selgitamisel tuleb samal ajal vaadata poliitilist keskkonda, institutsionaalset suutlikkust ja ühiskondlikke pingeid, mitte ainult majanduslikke näitajaid (Newman, 2006, lk 756).

Paremäärmuslikku terrorismi käsitlevad uuringud näitavad, et migratsioon ja vähemusgrupid võivad toimida paremäärmusliku mobilisatsiooni sihtmärkide ja legitimatsiooni allikana (Hart, 2021, Koehler, 2014).

Seetõttu tuleb analüüsis eristada terrorismi erinevaid vorme ning arvestada, et rände politiseerimine, sotsiaalne tõrjutus, radikaliseerumine, geopoliitilised konfliktid ja riiklik julgeoleku võimekus võivad mõjutada täheldatavaid mustreid rohkem kui rände maht iseenesest (*Council of the European Union*, 2005; Directive (EU) 2017/541, 2017).

Direktiivi (EL) 2017/541 artikkel 2 p 3 mõistes loetakse terrorismirühmitusteks rohkem kui kahest isikust koosnev struktuuriline ühendus, mis on aja jooksul välja kujunenud ja mis tegutseb kooskõlastatult terroriaktide toimepanemise eesmärgil; „struktuuriline ühendus“ on ühendus, mis ei ole juhuslikult moodustatud kuriteo vahetuks toimepanemiseks ja mille liikmete rollid ei pruugi olla vormiliselt määratletud, millel ei pruugi olla järjepidevat liikmeskonda ega välja töötatud struktuuri.

Kuna käesolevas magistritöös keskendutakse terrorismi ja sisserände vahelistele võimalike seoste analüüsile EL-is, siis lähtutakse konkreetse töö puhul terrorismi õiguslikust mõistest. EP ja Nõukogu direktiivi (EL) 2017/541 artikkel 3 lg 2 järgi on terroriaktina käsitletav rünnak suunatud eesmärkidele, milleks on elanikkonna tõsine hirmutamine; valitsuse või rahvusvahelise organisatsiooni õigusvastane sundimine mõnda tegu toime panema või sellest hoiduma; mõne riigi või rahvusvahelise organisatsiooni poliitiliste, põhiseaduslike, majanduslike või sotsiaalsete struktuuride märkimisväärne tasakaalust väljaviimine või nende hävitamine. EL-i liikmesriigid olid kohustatud direktiivi üle võtma oma siseriiklikku õigusesse 8. septembriks 2018.

Kokkuvõttes näitab teoreetiline kirjandus, et terrorism on mitmetasandiline nähtus, mille kujunemist ei saa selgitada üheainsa põhjusega, ühe sotsiaalse grupi, ühe ideoloogiaga ega muu nähtusega.

1.2.1 Õiguslikud ja poliitilised raamistikud

Terrorismivastane võitlus tugineb EL-is õiguslikult kahele aluslepingule, Euroopa Liidu Lepingule (edaspidi ELL) ja Euroopa Liidu toimimise lepingule (edaspidi ELTL). Need lepingud moodustavad õigusliku aluse, mille baasil koordineeritakse EL-i liikmesriikide tegevust terrorismi ennetamisel, selle vastu võitlemisel ja tagajärgede leevendamisel. ELL loob strateegilise ja poliitilise raamistiku EL-i tegevusele rahvusvahelisel areenil. Artikkel 21 sätestab, et EL-i välistegevus lähtub eesmärgist tagada rahu ja rahvusvaheline julgeolek, tugevdada rahvusvahelist koostööd ning edendada demokraatiat, inimõigusi ja õigusriiki – mis kõik on olulised terrorismi ennetamise ja sellega võitlemise kontekstis. Artikkel 43 käsitleb EL-i ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames teostatavaid operatsioone, sealhulgas terrorismivastaseid tsiviil- ja sõjalisi missioone kolmandates riikides. See võimaldab EL-il reageerida terrorismiohule ka väljaspool oma piire.

ELTL annab seevastu konkreetsemaid volitusi ja mehhanisme terrorismiga seotud tegevusteks EL-i sees. Artikkel 75 võimaldab võtta vastu haldusmeetmeid (nt varade külmutamine) isikute ja organisatsioonide suhtes, keda kahtlustatakse seotuses terrorismiga. Artikli 83 alusel on terrorism määratletud üheks nn eriti tõsiseks piiriüleseks kuriteoks, mille puhul võib EP ja Nõukogu kehtestada miinimumreeglid kuriteokoosseisude ja karistuste osas. Artikkel 222 on tuntud ka kui solidaarsusklausel, mis kohustab liikmesriike tegutsema ühiselt juhul, kui mõni riik satub loodusõnnetuse või terrorismirünnaku ohvriks. See säte tugevdab EL-i kollektiivset vastupanuvõimet.

Lisaks aluslepingutele on terrorismivastast tegevust täpsustatud ka eraldiseisvates õigusaktides, sh direktiivis (EL) 2017/541, mis käsitleb terrorismirünnakute määratlust ja karistamist. Seega pakuvad ELL ja ELTL EL-i institutsioonidele ning liikmesriikidele laiapõhjalise ja ühtlustatud õigusliku aluse terrorismi vastaseks tegutsemiseks nii sisemiselt kui rahvusvaheliselt.

EP ja nõukogu direktiiv (EL) 2017/541 käsitleb terrorismiga seotud kuritegude määratlemist, nende eest määratavaid karistusi ning riikide vahelist koostööd nende tõkestamisel. Direktiiv jõustus 20. märtsil 2017 ja selle eesmärk oli asendada varasem raamotsus 2002/475/JSK, ajakohastades terrorismialast regulatsiooni arvestades muutunud ohupilti ja radikaliseerumise mehhanisme.

Direktiiv määratleb mitmesugused terroristlikud kuriteod, sealhulgas terrorirünnakute kavandamine, ettevalmistamine ja rahastamine, aga ka sellised tegevused nagu koolitus, värbamine ja terrorismi propageerimine. Eraldi käsitletakse välisvõitlejate teemat, keskendudes isikutele, kes reisivad või plaanivad reisida välisriiki eesmärgiga liituda terroriorganisatsiooniga või võtta osa vägivallaaktidest. Direktiiv nõuab liikmesriikidelt miinimumnõuete kehtestamist karistuste osas ning tugevdab rahvusvahelist õiguslast koostööd, sealhulgas info- ja tõendite vahetust. Samuti sisaldab see ennetavaid sätteid, mis käsitlevad radikaliseerumisega võitlemist, sealhulgas internetipõhise propaganda eemaldamist ja haavatavate isikute tuvastamist.

Õiguslikku raamistikku täiendab Euroopa sisejulgeoleku strateegia *ProtectEU* dok nr COM(2025) 148 *final*. See ei ole konkreetne seadus, vaid poliitiline raamistik, mis seab suuna edasistele õigusaktidele, tegevuskavadele ja rahastamisvõimalustele. Strateegia eesmärk on tugevdada EL-is ühist võimet sisejulgeoleku ohtusid ette näha, ennetada, avastada ja neile reageerida. Strateegia keskne mõte seisneb selles, et julgeolek ei ole ainult politsei või piirivalve ülesanne, vaid see on kogu ühiskonda hõlmav lähenemine. Julgeolekukaalutlused tuleb lõimida EL-i õigusesse, poliitikasse ja programmidesse (Euroopa Komisjon, 2025, lk 1-2). Peamised tegevussuunad: 1) parem ohupildi analüüs ja info jagamine; 2) Europoli, Eurojusti ja Frontexi tugevdamine; 3) õiguskaitseasutuste seadusliku andmete juurdepääsu parandamine; 4) kriitilise taristu-, küberturvalisuse- ja transpordisõlmede kaitse; 5) organiseeritud inimkaubanduse, narkokaubanduse ja relvakaubanduse tõkestamine; 6) terrorismi- ja vägivaldse äärmusluse ennetamine ning 7) tihedam koostöö rahvusvaheliste partneritega (Euroopa Komisjon, 2025, lk 3-29).

Sisejulgeoleku strateegia *ProtectEU* on katusstrateegia, mille alla kuuluvad erinevad sisejulgeoleku valdkonnad, sealhulgas terrorismivastane poliitika.

Euroopa terrorismivastane strateegia dok nr 14469/4/05 REV 4, mis kujutab endast poliitilist tegevusraamistikku. Strateegia põhineb neljal sambal: 1) ennetamine (*prevent*), 2) kaitsmine (*protect*), 3) kuritegude uurimine ja ennetamine (*pursue*) ning 4) reageerimine (*respond*).

2026. aasta 26. veebruaril esitas Euroopa Komisjon uue *ProtectEU* terrorismivastase agenda Euroopa Parlamendile. Agenda eesmärgiks on tugevdada EL-is terrorismi ja vägivaldse äärmusluse vastast tegutsemist, sest ohud on muutunud digitaalsemaks ning aina enam on juhtumeid, kus interneti kaudu mõjutatakse noori alaealisi radikaliseeruma ning geopoliitilised pinged suurendavad samuti riske. Uue ettepaneku järgi koonduvad meetmed

kuueks peamiseks suunaks: 1) parem ohuluure ja teadusuuringud; 2) radikaliseerumise varajane ennetamine; 3) inimeste kaitse internetis; 4) avaliku ruumi ja elutähtsa taristu kaitse; 5) rünnakutele ja terrorismi rahastamise voogudele reageerimine ning 6) koostöö kolmandate riikide ja rahvusvaheliste partneritega (Euroopa Komisjon, 2026). Ametlikult on tegemist terrorismivastase agendaga COM (2026) 101 *final*, ehk Komisjoni teatisega Euroopa Parlamendile, nõukogule ja teistele institutsioonidele. Käesoleva aasta maikuu on dokumendi seisundiks *“Preparatory phase in Parliament”* ning menetluse liigiks *“Commission document (COM)”*, mis tähendab, et dokument on praegu veel ettevalmistavas astmes (European Parliament Legislative Observatory, 2026).

1.3 Sisserände ja terrorismi omavahelised seosed

Käesolev alapeatükk keskendub sisserände ja terrorismi vaheliste võimalike seoste teoreetilisele käsitlemisele. Avalikes aruteludes ja poliitilistes narratiivides on need kaks nähtust sageli omavahel seotud. Selgitatakse, millistel viisidel on sisserände ja terrorismi vahelist seost konstrueeritud ning millised tegurid võivad mõjutada nende nähtuste vahelise suhte kujunemist. Järgnevalt analüüsitakse nii teoreetilisi lähenemisi kui empiirilisi juhtumianalüüse, tuues välja, kuidas teatud tingimustel võib sisseränne olla seotud terrorismi riskiga.

Terrorism ja sisseränne on kaks täiesti erinevat sotsiaalset probleemi terminoloogias, kuid mõlemad näivad praegu aina rohkem seotud olevat (Spector, Kitsuse, 2001, lk 75). Helblingi ja Meierrieksi analüüs toob välja, et sisserände ja terrorismi vahelist seost võib mõjutada rändevoogude koosseis (Helbling & Meierrieks, 2022, lk 981-982). Kuigi Dreher, Gassebner ja Schaudt ei leia, et sisserände sooline koosseis mängiks rolli, suudavad nad siiski näidata, et kõrge kvalifikatsiooniga sisseränne vähendab tegelikult terrorismiohtu (Dreher *et al.*, 2020, lk 1732-1733). Sarnaselt väidavad Bove ja Böhmelt, et nende uuringu tulemus sisserände negatiivsest mõjust terrorismile võib olla tingitud „inimkapitali kõrvalmõjudest“, kuna kõrge kvalifikatsiooniga isikud on tavaliselt üle esindatud (Bove & Böhmelt, 2016, lk 586). Siis näiteks USA-s 11. septembri terrorismirünnaku korraldanud terroristid elasid aastaid Euroopas üliõpilasena, mis näis õigustavat teatavat „üldkahtlust“ terroristide suhtes, kõigi välismaalaste suhtes, kuid eriti nende suhtes, kes olid araabia päritolu (Saux, 2007, lk 58).

Senine teaduskirjandus ei toeta üheselt väidet, et sisserände kasv tooks automaatselt kaasa terrorismi suurenemise. Ülevaateuuring näitab, et rände ja terrorismi vaheline seos sõltub kasutatud mõistetest, andmestikust ning ajalis-ruumilisest kontekstist (Helbling & Meierrieks, 2022, lk 981-983, 990-992). Teine uuring osutab, et võimalikud seosed ei ole lineaarsed ning võivad sõltuda rände koosseisust ja vastuvõtva ühiskonna tingimustest (Bove & Böhmelt, 2016, lk 981). Samuti on välja toodud, et ohu tajumist mõjutavad meedia ja stereotüübid, eriti moslemite ja Lähis-Ida päritolu inimeste suhtes (Givens *et al.* 2009, Sides & Gross, 2013, lk 583-598).

Leónardi ja Kaunteri käsitus aitab mõista kuidas sisserännet on EL-is käsitletud üha enam julgeolekupoliitika osana. Nende järgi ei toimu rände julgeolekustamine ainult poliitilise retoorika kaudu, vaid ka praktiliste meetmete kaudu nagu piirikontroll, riskianalüüs, andmekogumine, ühisoperatsioonid ja koostöö julgeolekuasutustega (Leónard & Kaunter, 2022, lk 1419-1420). Eriti pärast 2015.-2016. aastate rändekriisi tugevnes Frontexi roll rände haldamisel ning agentuur osales lisaks piirikontrollile ka info kogumises ja koostöös Europoli ning NATO-ga (Leónard & Kaunter, 2022, lk 1421-1426).

Käesoleva töö kontekstis näitab see, kuidas EL-i institutsioonid rännet riskide, piirikontrolli ja julgeoleku praktikate kaudu käsitlevad. Samas ei anna artikkel empiirilist tõendit selle kohta, et suurem sisseränne suurendaks toimepandud terrorismirünnakute hulka.

Rände ja terrorismi seostamisel tuleb eristada tegelikku empiirilist seost ning julgeolekustavat diskursust. Akşit Ergen ja Memişoğlu Zaimoğlu rõhutavad, et alates 1990. aastast ning eriti pärast 11. septembri rünnakuid, Araabia kevadet ja Lähis-Ida konflikte on rände ja julgeoleku vaheline seos muutunud poliitiliselt nähtavamaks. Rännet on hakatud käsitlema mitte üksnes humanitaarse või sotsiaal-majandusliku küsimusena vaid ka piirijulgeoleku, majandusliku stabiilsuse, rahvusliku identiteedi ja ksenofoobiaga seotud nähtusena (Akşit Ergen & Memişoğlu Zaimoğlu, 2023, lk 902, 904-905).

1.4 Radikaliseerumine

Terrorismini jõudmine on sageli seotud eelneva radikaliseerumise protsessiga, mille käigus inimese hoiakud, maailmapilt ja valmisolek vägivalda õigustada võivad samm-sammult muutuda. Käesolev alapeatükk keskendub radikaliseerumise akadeemilistele käsitlustele ning võimalike põhjuslike seoste leidmiseks.

Nagu ka sisserände ja terrorismi puhul ei ole radikaliseerumise põhjuste mõistmiseks jõutud akadeemilises maailmas ühisele arusaamisele. Radikaliseerumise mõiste defineeriti esmakordselt pärast 9/11 rünnakut Maailma Kaubanduskeskusele (WTC) New Yorgis, mil radikaliseerumine tähendas viha (Coolsaet, 2016, lk 3). Radikaliseerumist ei käsitleta enamasti ühe sündmuse vaid protsessina ning samal ajal rõhutatakse, et samuti ei ole mõiste ise täiesti ühene. Neumanni järgi jookseb peamine vaidlus selle vahel, kas radikaliseerumist mõista eelkõige äärmuslike mõtete omaksvõtmisena, ehk kognitiivse radikaliseerumise või hoopis vägivaldale suunatud käitumisena ehk käitumusliku radikaliseerumisena (Neumann, 2013, lk 875-876). Horgan rõhutab samas, et terrorismi uurimisel ei ole leitud ühtset “terroristi profiili” ning palju mõistlikum oleks vaadata, kuidas inimene liigub samm-sammult sügavama kaasatuse suunas ehk äärmusluse sotsialiseerumise suunas. Tema sõnul on terrorismiga seotud osalus keerukas psühhosotsiaalne protsess, mis hõlmab vähemalt kolme faasi, milleks on kaasumine, tegevustes osalemine ja eemaldumine, mis võib, kuid ei pruugi viia deradikaliseerumiseni (Horgan, 2008, lk 80-81, 83-85).

Sarnast protsessilist lähenemist kirjeldavad ka McCauley ja Moskalenko, kelle järgi tähendab radikaliseerumine uskumuste, tunnete ja käitumise muutumist järjest äärmuslikumaks viisil, mis toetab rühmade vahelist konflikti ja vägivalda. Nende mudelis tekib radikaliseerumine sageli rühmaidentiteedi tugevnemise ja oma rühma vastu ähvarduste tajumise kontekstis, mistõttu ei saa seda seletada ainult indiviidi isikuomadustega (McCauley & Moskalenko, 2008, lk 415-416). Seevastu Moghaddami niinimetatud trepimudel lisab siia mõtte, et suur osa inimesi kogeb ebaõiglust või suhtelist ilmajäetust, kuid väga väike osa liigub samm-sammult vägivaldani. Mida kõrgemale niinimetatud trepil liigutakse, seda vähem nähakse muid võimalusi peale vägivalda (Moghaddam, 2005, lk 161-162). Doosje, Moghaddam, Kruglanski, de Wolf, Mann ja Feddes käsitlevad radikaliseerumist samuti etapilise protsessina, eristades haavatavuse faasi, rühma liikmeks saamise faasi ja tegevuse faasi.

Nende järgi võivad tähtsad käivitajad olla tähenduse ja tähtsuse otsing, alandus, staatuse kaotus, ebakindlus ning vajadus kuuluda gruppi, mis pakub selgeid norme, kuuluvustunnet ja eesmärki (Doosje *et al.*, 2016, lk 79-82).

Teaduskirjanduses rõhutatakse, et radikaliseerumist ei tohiks taandada ainult üksikisiku tasandile. Schmid juhib tähelepanu sellele, et radikaliseerumise põhjuseid tuleb otsida samal ajal mikro-, meso- ja makrotasandil. Mikrotasandil võivad rolli mängida identiteediprobleemid, ebaõnnestunud lõimumine, võõrandumine, marginaliseerumine, diskrimineerimine, suhteline ilmajätus ja alandus. Mesotasandil on oluline nn radikaalne keskkond ehk toetav sotsiaalne ümbrus, mis annab vägivallale õigustuse ja tugevdab gruppi kuuluvuse tunnet. Makrotasandil toob ta välja pingelised enamuse-vähemuse suhted, avaliku arvamuse ja parteipoliitika radikaliseerumist, diasporaadega seotud konfliktid ning sotsiaalmajanduslike võimaluste puudumist (Schmid, 2013, lk 9-10). Schmid märgib ka, et internet võib toetada radikaliseerumist, kuid kirjanduse põhjal ei käsitleta seda tavaliselt ainsa ega peamise põhjusena, pigem on selle roll propaganda, suhtluse, värbamise ja tegevuste ettevalmistamise toetamine (Schmid, 2013 lk 39). Samuti rõhutab Horgan, et ainult indiviidi omadustele keskendumine ei ole piisav, sest terrorismi suunas liikumist hoiavad üleval ka grupi- ja sotsiaalpoliitiline kontekst (Horgan, 2008, lk 81).

Sarnaselt on tunnistanud ka Euroopa Komisjoni ametnikud, et radikaliseerumise näol on tegemist äärmiselt keerulise protsessi liigse lihtsustamisega, mis seisneb individuaalsete teekondade ja ühiskondliku konteksti ristumiskohas. Radikaliseerumine seoti Läänes kasvava avaliku murega sisserände, integratsiooni ja islami pärast ning seda hakati pidama ainulaadseks ja kaasaegseks protsessiks, mis on seotud eranditult moslemeid puudutavate nähtustega (Coolsaet, 2016, lk 3-4).

Siinkohal võib järeldada, et teaduskirjanduse järgi ei ole probleem mitte sisserändes iseenesest, vaid selles, millistes sotsiaalsetes ja poliitilistes tingimustes rändega seotud pinged, tõrjutus ja vastandumine kujunevad.

1.4.1 Teise- ja kolmanda põlvkonna sisserändajad

Avalikes aruteludes ja meedias käsitletakse Lääne riikides sageli radikaliseerumise kontekstis mitte ainult hiljutisi sisserändajaid, vaid ka teise ja kolmanda põlvkonna diasporaade liikmeid. Fajith ja Lessard-Phillips toovad välja, et teise põlvkonna sisserändajad on tavaliselt

juba sihtriigis sündinud sisserändajate lapsed, mistõttu neid ei saa lugeda otseses mõttes sisserändajateks, isegi kui nende vanemate päritolu mõjutab nende positsiooni ühiskonnas (Fajth & Lessard-Phillips, 2023, pp 3-4). Kolmanda põlvkonna all peetakse tavaliselt silmas sisserändajate lapselapsi ning nendes nähakse selle põlvkonna kujunemist olulise proovikivina, mis aitab hinnata kui püsivad või kui palju hajuvad rändetaustaga seotud sotsiaalsed ja kultuurilised eripärad pärast algset sisserännet (Zhao & Drouhot, 2024, pp. 463-465).

Stroiniki käsitus aitab täpsustada teise põlvkonna rändetaustaga inimeste ja radikaliseerumise võimalikku seost, tema rõhutab, et lääneriikides sündinud sisserändajate lastel ei ole üldiselt terrorismi suhtes suuremat riski ning valdav enamus neist on hästi kohanenud, ega ole vägivallast huvitatud (Stroink, 2007, lk 293-294, 307). Ta eristab teise põlvkonna rändetaustaga inimeste puhul kolme samastumise mustrit: samastumine päritolukultuuriga; päritolukultuurist eraldumine ning varasema päritolukultuuriga samastumise hülgamine (Stroink, 2007, lk 299-300). Samas võib väga väikese osa puhul radikaliseerumise protsess olla seotud identiteedikonflikti, tõrjutuse, diskrimineerimise, marginaliseerumise ja kuuluvustunde otsimisega. Käesoleva töö jaoks on oluline, et kirjeldatud mehhanismid ei võimalda teha üldistust sisserände kui sellise ja terrorismi vahelise otsese põhjusliku seose kohta. Pigem toetab see arusaama, et võimalikud seosed on vahendatud sotsiaalsete ja psühholoogiliste tegurite kaudu nagu lõimumine, tajutud tõrjutus, identiteedikonflikt ja radikaalsete rühmade pakutav kuuluvustunne (Stroink, 2007, lk 306-308).

Schmid osutab sellele, et lääneriikides keskendub osa radikaliseerumise kirjandusest just nendele inimestele, kes on sündinud või üles kasvanud sihtriigis ning kuuluvad sageli teise või kolmandasse põlvkonda. Samas rõhutab ta, et konkreetsete haavatavate rühmade määratlemine on problemaatiline, sest radikaliseerunute osakaal on väga väike ja sotsiaalset päritolu ei saa käsitleda usaldusväärse riskinäitajana (Schmid, 2013, lk 38). See tähendab, et akadeemiline kirjandus ei toeta väidet, nagu oleks teise või kolmanda põlvkonna rändetaust iseenesest radikaliseerumise põhjus.

1.4.2 Lõimumine ja tõrjutus radikaliseerumisel

Samuti ei käsitleta teaduskirjanduses nõrka või puudulikku lõimumist, diskrimineerimist ega sotsiaalset tõrjutust automaatselt radikaliseerumise põhjusena. Pigem nähakse neid teguritena, mis võivad teatud tingimustel suurendada radikaliseerumise riski, eriti siis kui need on seotud identiteediprobleemide, alanduse, suhtelise ilmajäetuse ja grupilise vastandumisega. Doosje jt järgi algab radikaliseerumise suhtes tundlikkuse faas sageli tähenduse ja tähtsuse otsimisest. Inimene võib kogeda ebaolulisuse tunnet, alandust, staatuse kaotust või ebakindlust ning otsida gruppi, mis pakub selgeid norme, kindlust ja turvatunnet (Doosje *et al.*, 2016, lk 80-81). Autorid rõhutavad ka seda, et grupipõhine ebaõigluse kogemine on oluline faktor, sest kui inimesed tajuvad, et nende gruppi koheldakse halvemini või ebaõiglaselt näiteks eluaseme, hariduse, töö või sissetuleku küsimustes, võib see kasvatada nende rahulolematust ja suurendada vastuvõtlikkust radikaalsetele seletustele (Doosje *et al.*, 2016, lk 81). Samas võivad radikaalsed rühmad pakkuda just seda, millest tõrjutud ja ebakindlad inimesed kõige enam puudust tunnevad. Selleks on kuuluvustunne, staatus, austus, selge “meie ja nemad” maailmapilt ning tunne, et inimese kogemused saavad tähenduse (Doosje *et al.*, 2016, lk 80). Schmid lisab, et eriti haavatavaks võivad muutuda noored, kelle puhul diskrimineerimine, marginaliseerumine ja alandus on kogetud korraga perekonnas, koolis, naabruskonnas ja laiemas ühiskonnas (Schmid, 2013, lk 32).

Oluline on see, et kirjandus ei käsitle lõimumist ainult kultuurilise kohanemisena vaid ka kuulumise, tunnustuse ja õiglase kohtlemise küsimusena. Lyons-Padilla, Gelfand, Mirahmadi, Farooq ja van Egmond uuring näitab, et need sisserändajad, kes ei tunne tugevat sidet ei oma päritolukultuuri ega vastuvõtva ühiskonnaga, kogevad kõige sagedamini marginaliseerumist ja tähenduse kaotust. Autorite järgi süvendab diskrimineerimine seda protsessi veelgi ning võib suurendada toetust radikaalsetele ideedele või fundamentalismlikele gruppidele, mis pakuvad mõtestavat eesmärki. Samas uuringus ilmnes ka vastupidine suund, ehk mida tugevam oli lõimumise tunne, seda nõrgem oli diskrimineerimise seos tähenduse kaotusega. See viitab sellele, et lõimumine võib toimida kaitsetegurina, mis vähendab tõrjumise ja diskrimineerimise võimalikku radikaliseeruvat mõju (Lyons-Padilla *et al.*, 2015, lk 1, 6-8).

Seega ei ole keskne küsimus mitte see, kas isik on sisserändaja, vaid kas ta kogeb end ühiskonnas kõrvalejäetuna, ebaõiglaselt kohelduna ning ebakindla identiteediga. Sisserände ja toimepandud terrorirünnakute esinemissageduse vahelist seost ei saa tõlgendada selliselt, nagu terrorismirünnakud tuleneks automaatselt sisserändest.

Teaduskirjandus osutab pigem sellele, et rände ja terrorismi vaheliste võimalike mustrite taga võivad olla vahendavad tegurid nagu lõimumispoliitika kvaliteet, diskrimineerimine, tööturu- ja haridusvõimalused, institutsioonide usaldusväärsus ning avaliku arutelu polariseerumine (Schmid, 2013, lk 4-5). Lisaks rõhuravad Helbling ja Meierrieks, et rangemad rändepoliitikad ei vähenda terrorismi tingimata ning mõned piiravad meetmed võivad hoopis võõrandada sisserändajate kogukondi ja soodustada soovimatuid sündmusi (Helbling & Meierrieks, 2022, lk 991-992).

Lõimumise ja tõrjutuse seost radikaliseerumisega toetab ka Bjørgo käsitus, mille järgi võib etnilise või usulise päritolu alusel kogetud diskrimineerimine kujuneda üheks oluliseks taustateguriks eriti etno-natsionalistliku terrorismi puhul. Kui vähemusgruppe jäetakse ilma võrdsetest sotsiaalsetest ja majanduslikest võimalustest, piiratakse nende kultuurilise identiteedi väljendamist või välistatakse neid poliitilisest mõjust, võib see soodustada võõrandumist ja suurendada toetust vägivaldsetele liikumistele. Samuti võib riigi suutmatust või soovimatust teatud grupe poliitilisse ja ühiskondlikku süsteemi lõimida viia nende võõrandumiseni ühiskonnast ning panna osa neist otsima alternatiivseid, sealhulgas vägivaldseid mõjutusviise (Bjørgo, 2005b, lk 259).

Käesoleva töö raames käsitletakse lõimumist ja tõrjutust võimaliku mehhanismina, mis aitab võrdleva analüüsi osas selgitada, miks sarnase sisserände tasemetega riikides võivad olla terrorismi näitajad erinevad.

1.4.3 Rändega seotud stress

Akadeemilises kirjanduses kasutatakse rändest tingitud stressi määratlemisel mitmeid mõisteid nagu näiteks akulturaatiivne stress (*acculturative stress*), rändest tingitud stress (*post-migration stressors*), rände järgne eluraskustega seotud stress (*post migration living difficulties*) ja ümberasumisega seotud stress (*resettlement stress*). See viitab, et rändega kaasnevat stressi ei käsitleta tavaliselt rände automaatse tagajärjena vaid kumulatiivse

koormuse või pinge kasvuna, mis võib kujuneda enne rännet, rände ajal ja pärast sihtriiki saabumist. Bhugra rõhutab, et ränne on heterogeenne protsess ning rändega seotud stress sõltub muuhulgas rände põhjustest, rände viisist, inimese vanusest, soost haridusest ootustest ja sellest, kas tegemist on vabatahtliku või sunnitud rändega (Bhugra, 2009, lk 44-47). Seetõttu ei saa kõiki sisseerandajaid käsitleda ühetaolise rühmana ega eeldada, et ränne mõjutab kõiki samal viisil.

Berry käsitluses on rändega seotud stress tihedalt seotud akulturatsiooniga ehk kohanemisega uue kultuurilise ja sotsiaalse keskkonnaga. Akulturatiivne stress tekib siis kui inimene kogeb kultuuridevahelises kokkupuutes probleeme, mida ei ole võimalik kiiresti ja lihtsalt lahendada. Sellisel juhul ei ole tegemist üksnes igapäevase kohanemisega, vaid stressireaktsiooniga, mis on seotud elusündmustega uues kultuurilises keskkonnas (Berry, 1997, lk 19). Berry rõhutab ka seda, et kohanemist mõjutavad nii inimese enda toimetuleku strateegiad kui vastuvõtva ühiskonna hoiakud. Näiteks peetakse integratsiooni üldiselt kohanemist toetavamaks strateegiaks, samas kui marginaliseerumine võib olla seotud suurema psühholoogilise haavatavusega (Berry, 1997, lk 25).

Rändega seotud stressi puhul on oluline eristada rände eelseid ja rände järgseid tegureid. Pagulaste ja varjupaigataotlejate puhul võivad rände-eelsed kogemused hõlmata sõda, vägivalda, tagakiusamist või põgenemist. Samas näitab kirjandus, et sihtriigis kogetud rände järgsed raskused võivad oluliselt mõjutada inimese psühholoogilist seisundit. Li, Liddell ja Nickerson jagavad rändejärgsed stressi põhjustajad kolme rühma, milleks on sotsiaalmajanduslikud tegurid, sotsiaalsed inimestevahelised tegurid ning varjupaiga- ja rändepoliitikaga seotud tegurid (Li *et al.*, 2016, lk 1-3). Sellised stressi põhjustajad võivad olla näiteks töötus, ebakindel eluase, sotsiaalne isolatsioon, diskrimineerimine, ebakindel õiguslik staatus.

Rändejärgsed eluraskused on empiirilistes uuringutes sageli seotud inimese igapäevase toimetulekuga sihtriigis. James, Iyer ja Nickerson käsitlevad rände järgsete stressi põhjustajatena näiteks töötust, ebapiisavat eluaset, kodutust või ohvrikogemust. Samuti näitab nende uuring, et rändejärgsed stressi tekitajad võivad mõjutada tervist emotsionaalse

düstressi³ kaudu, mis hõlmad stressi, ärevust ja depressiivseid sümptomeid (James *et al.*, 2019, lk 1360-1364).

Miller ja Rasmussen toovad välja, et konfliktide ja sundrände käsitlemisel ei piisa ainult varasemate traumaatiliste sündmuste uurimisest. Nende järgi võivad igapäevased stressi põhjustajad olla näiteks vaesus, ebaturvalisus, sotsiaalsete võrgustike nõrgenemine ja ligipääsupiirangud teenustele vahendada sõja- või vägivalla kogemuse mõju vaimsele tervisele (Miller & Rasmussen, 2010, lk 7-8). See lähenemine on oluline käesoleva töö kontekstis, sest see näitab, et rändega seotud probleemid ei asu ainult inimese isiklikus kogemuses, vaid on seotud vastuvõtva ühiskonna sotsiaalsete, poliitiliste ja institutsionaalsete tingimustega.

Rändega seotud stress ei toeta väidet, nagu sisseränne põhjustaks terrorismi. Küll aga aitab see selgitada, miks sisserände ja terrorismirünnakute seose uurimisel tuleb arvestada liikmesriikide sotsiaal-majanduslikke, poliitilisi ja institutsionaalseid eripärasid. Kui rändejärgset stressi mõjutavad näiteks lõimumispoliitika, tööturu ligipääs, diskrimineerimine, õiguslik ebakindlus ja sotsiaalne tugi, tähendab see, et võimalikke liikmesriikide vahelisi erinevusi ei saa seletada ainult sisserände mahuga vaid tuleb vaadata ka seda, millistes tingimustes rändetaustaga inimesed sihtriigis elavad ja kuidas ühiskond nende lõimumist toetab või takistab.

1.4.4 Avaliku arvamuse kujundamine

Avalikud hoiakud võivad kujuneda terrorismirünnakute, meediakajastuste, poliitilise retoorika, varasemate eelarvamuste, rahvusliku identiteedi, majandusliku ebakindluse ja kultuurilise ohutaju koosmõjus. Seetõttu on avaliku arvamuse kujunemise selgitamisel keskne koht ohutaju teooriatel. Rühmadevahelise ohu käsitlemise järgi võivad negatiivsed hoiakud sisserändajate suhtes tugevneda siis, kui sisserändajaid tajutakse ohuna vastuvõtva ühiskonna turvalisusele, kultuurilisele identiteedile, majanduslikele ressurssidele või poliitilisele olukorrale (Riek, Mania & Gaertner, 2006). Terrorismirünnakud võivad sellist ohutaju võimendada, isegi juhul kui terrorismirünnakute toimepanijate ja laiemate sisserändajate rühmade vahel puudub otsene seos.

³ Ülemäärane stressi tase, pikaajalise lahenduseta pingeseisund (EKI)

Avaliku arvamuse kujundamist käsitletakse käesoleva töö kontekstis sotsiaalselt ja poliitiliselt kujundatud nähtusena, mitte lihtsalt reaktsioonina objektiivsetele andmetele.

Avalik vastuseis sisserrändele võib tugevneda ka siis kui meediasõnumites ühendatakse sisserränne ohuteguriga ning eristatakse sisserrändajaid kultuuriliselt või etniliselt eristuva rühmana (Brader, Valentino & Suhay, 2008). Sellisel juhul ei kujune avalik hoiak üksnes sisserrände tegeliku mahu põhjal, vaid ka selle põhjal, kuidas sisserrännet tõlgendatakse. Terrorismiga seotud uudised võivad käivitada ärevust, ebakindlust ja kollektiivset ohutaju, mis omakorda võib suurendada toetust rangematele julgeoleku- ja rändepoliitikatele (Gadarian, 2010; Huddy, Feldman, Taber & Lahav, 2005).

Teiseks oluliseks lähtekohaks on meediaraamistuse ja päevakorraseadmise teooriad. Päevakorraseade teooria järgi mõjutab meedia seda, milliseid teemasid avalikkus oluliseks peab (McCombs & Shaw, 1972). Raamistamise teooria kohaselt mõjutab meedia aga seda, kuidas avalikkus teemat mõistab, milliseid põhjuseid nähakse kesksena ning milliseid poliitilisi lahendusi peetakse sobivaks (Entman, 1993). Kui sisserrännet kajastatakse eelkõige julgeoleku, terrorismi või radikaliseerumise kontekstis, võib avalikkuses tugevneda arusaam, et sisserränne on eeskätt turvarisk, isegi kui statistilised andmed sellist üldistust ei kinnita.

Kolmandaks peetakse oluliseks sekuritiseerimise ehk julgeolekustamise teooria. Nähtus muutub julgeolekuküsimuseks siis kui poliitilised või institutsionaalsed toimijad esitavad seda eksistentsiaalse ohuna, millele vastamiseks on õigustatud erakorralised meetmed (Buzan, Waever & de Wilde, 1998). Euroopa kontekstis on rännet sageli käsitletud mitte ainult sotsiaal- või majanduspoliitilise küsimusena, vaid ka sisejulgeoleku, piirihalduse ja identiteedikaitse probleemina (Ceyhan & Tsoukala 2002). Selline käsitlus võib samuti mõjutada avalikku arvamust, tugevdades näilikku seost sisserrände ja julgeoleku vahel.

Avaliku arvamuse kujunemisel ei ole määrav üksnes sisserrände tegelik maht, vaid see, kuidas rännet poliitiliselt ja meedias tõlgendatakse. Näiteks, Saksamaa ja Türgi võrdluses näitavad Akşit Ergen ja Memişoğlu Zaimoğlu uurivas artiklis, et pagulaskriisi käsitlemine muutus ajas ning seda mõjutasid sisepoliitiline surve, opositsioonierakondade retoorika, avalikukse reaktsioonid kui ka terrorismirünnakute järel suurenenud julgeoleku mured (Akşit Ergen & Memişoğlu Zaimoğlu, 2023, lk 924-925).

1.4.5 Meedia mõju stereotüübi kujunemisel

Avaliku arvamuse kujundamisel on keskne roll meedial. Meediakajastus võib määrata, kas terrorismirünnakud mõistetakse üksikisiku, organisatsiooni, ideoloogilise võrgustiku, usulise, äärmusluse, integratsiooniprobleemi või rändepoliitika küsimusena.

Terrorismi ja sisserände seoste uurimisel tuleb eristada tegelikku empiirilist seost ning avalikus arvamuses tajutud seost. Raamistamise teooria järgi kujundab meedia tähendusi sellega, millised aspekte toimunud terrorismirünnakust esile tõstetakse, milliseid põhjusi rõhutatakse ning milliseid lahendusi peetakse mõistlikuks (Entman, 1993, lk 52). Terrorismi ja sisserände kontekstis tähendab see, et kui terrorismirünnakuid kajastatakse korduvalt sisserände, varjupaiga või moslemi identiteedi kaudu, võib avalikus arvamuses tekkida üldistatud ohupilt, mis ei pruugi vastata tegelikele andmetele. Sellist mehhanismi kasutati pagulaskriisi kajastuste puhul, tuues välja, et üks meedias kasutatud negatiivsetest raamidest seostas varjupaigataotlejad ebatavalisuse, kuritegevuse ja terrorismiga (Joris, d’Haenens, Van Gorp & Mertens, 2018).

Meedia mõju stereotüübi kujunemisel seisneb seega mitte ainult otseses väites, et “sisserändajad on oht”, vaid ka korduvates seostes, rõhuasetuste ja allika valikutes. Kui uudistes esitatakse sisserändajaid peamiselt kriisi, kontrollimatuse, kuritegevuse, terrorismi või riikliku julgeoleku kontekstis, võib nõ publik hakata neid nähtusi omavahel seostama ka siis kui konkreetne uudis ei väida otsest põhjuslikku seost. Ahmed ja Matthes leidsid 345 uuringut hõlmanud metaanalüüsis, et aastatel 2000-2015 olid islami ja moslemite meediakajastustes sagedased teemad sisseränne, terrorism ja sõda ning moslemeid kajastati paljudes uuringutes negatiivsetes raamides (Ahmed & Matthes, 2017, lk 219-244).

Samuti kajastub seos terrorismivastase sõja narratiivi ja Vene-Ukraina sõja vahel Ukraina massimeedias erinevate usugruppide, sealhulgas moslemite pataljoni kaasamisest. Selline kajastus on süvendanud tajutus vastasseisu islami ja lääne maailma väärtuste vahel, tugevdades seeläbi negatiivseid stereotüüpe moslemitest kui agressiivse religiooni järgijatest (Klymentova, 2024, lk 15).

See ei tähenda, et iga terrorismi kajastus oleks stereotüüpe loov, kuid näitab, et korduv seostamine võib kinnistada avalikkuses mustrit, kus moslem, sisserändaja, pagulane ja julgeolekuoht satuvad samasse kategooriasse.

Oluline on välja tuua ka eristamata kajastus. Von Sikorski, Matthes ja Schmuck näitasid oma eksperimentaalsetes uuringutes, et kui islamistlikku terrorismi käsitlevas uudises ei eristata selgelt terrorismirühmitusi ja moslemeid üldise usulise rühmana, siis suureneb negatiivsete stereotüüpide tekkimise tõenäosus (von Sikorski *et al.*, 2021). Sageli kattuvad avalikus arutelus kolm erinevat kategooriat, milleks on usuline identiteet, päritoluriik ja rände staatus. Moslem ei ole automaatselt araablane ja sisserändaja, sisserändaja ei ole automaatselt

pagulane ja pagulane ei ole automaatselt julgeolekuoht. Kui meediakajastus neid kategooriaid ei erista, võibki avalikus arvamuses kujuneda lihtsustatud stereotüüp, mille järgi terrorismi seostatakse sisserände või kindlate päritolu rühmadega.

Empiirilistes uuringutes on üheks heaks näiteks 2015. aastal Euroopa pagulaskriisi ja Pariisi terrorismirünnakute kajastus. Georgiou ja Zaborowski tõid välja Euroopa Nõukogu raportis, et 2015. aasta suvel ja varasügisel oli pagulaskajastus mitmes Euroopa riigis osaliselt humanitaarne, kuid novembris pärast Pariisi rünnakuid nihkus kajastus tugevalt hirmu ja julgeolekustamise suunas. Raportis märgitakse, et pärast Pariisi rünnakuid muutusid kaitsemeetmed varjupaigataotlejate aitamisest olulisemaks ning pagulased olid meedias võrreldes varasemate perioodidega kõige vähem kuuldavad. Raporti sõnastuses tundusid pagulased avalikus narratiivis justkui süükandjatena (Georgiou & Zaborowski, 2017, lk 6).

Sama dünaamikat kinnitab ka Joris ja teiste, viie EL liikmesriigi analüüs, milles uuriti 500 artiklit 2015. aasta teisel poolaastal. Autorid leidsid, et “suurenenud ebaturvalisuse” raam, mis seostas pagulasi või varjupaigataotlejaid julgeoleku, kuritegevuse ja terrorismiga, saavutas kõrgeima taseme pärast Pariisi rünnakuid, novembris 45% ulatuses, samas kui teistel uuritud kuudel jäi see 11-20% vahele (Joris *et al.*, 2018).

See on hea näide alusetust või vähemalt ebaproportsionaalsest riski võimendamisest, kui konkreetne terrorismirünnak muutis kogu pagulaste ja varjupaigataotlejate kujutamise turvariskina.

Terrorismirünnakute ebaproportsionaalseid meediakajastusi saab käsitleda ka sõltuvalt terrorismirünnaku toimepanija identiteedist. Kearns, Betus ja Lemieux uurisid USA-s aastatel 2006-2015 toimunud terrorismirünnakute kajastust ning leidsid, et moslemitest toimepanijatega rünnakud said keskmiselt 357% rohkem meediakajastust kui muud rünnakud, kontrollides samal ajal sihtmärgi tüüpi, hukkunute arvu ja vahistamisi. Kuigi uuring ei käsitlenud otseselt EL-i sisserännet on see oluline mehhanismi mõistmiseks. Kui teatud identiteediga toimepanijate rünnakud saavad ebaproportsionaalselt rohkem meedia tähelepanu, võib avalikkuses tekkida mulje, et just see terrorismiliik on sagedasem või tüüpilisem kui tegelikult ja tekib tagasiside ahel, kus avalikkuse tunnetus terrorismist võimendab meediat seda tunnetust veelgi võimendama (Kearns *et al.*, 2019).

Taolist meediavõimendust tuleb aga tõlgendada ettevaatlikult, kuna moslemi identiteet, sisserändaja staatus ja terroristlik vägivald on analüütiliselt erinevad nähtused. Kui meedia kajastab peamiselt islamistlikku terrorismi ning teeb seda ilma eristamata moslemeid, sisserändajaid, pagulasi, teise põlvkonna sisserändajaid ja konkreetseid radikaliseerunud isikuid, võib tulemuseks olla kollektiivse süü stereotüüp. Samas ei saa järeldada, et meediakajastused üksi kujundavad hoiakuid. Debrael, d'Haenens, De Cock ja De Coninck näitavad, et meediatarbimine on seotud terrorismi hirmu ning sisserändajate ja pagulaste suhtes kujunevate hoiakutega, kuid mõju ei ole automaatne, vaid oluline on ka vanus, sotsiaaldemograafilised tunnused, hirmutase ja muu kontekst (Debrael *et al.*, 2021, 148-168).

Näiteks 2025 Rändepoliitika aasta raporti kohaselt on Norra valitsus käivitanud uued tegevuskavad aastateks 2025-2030 islami- ja juudivastase rassismi vastu võitlemiseks. */...Tegevuskava eesmärgiks on tugevdada ja uuendada pingutusi rassismi, ahistamise ja diskrimineerimise kaotamiseks etnilise või usulise kuuluvuse alusel, tagades vastastikune austus ja võrdsed võimalused kõigile.../* (Orloff, Luik, Juurik & Valgepea, 2025, lk 89).

Lisaks rõhutab terrorismi- ja rändealane kirjandus, et sisserändajad võivad olla ise terrorismi sihtmärgid, mitte ainult selle väidetavad toimepanijad (Helbling & Meierrieks, 2022, lk 977). Sisseränne võib toimida olulise narratiivina, mida paremäärmuslikud rühmitused mobiliseerimiseks kasutavad. Lääne-Saksamaa näitel kasvas 1990. aastate alguses nii sisseränne kui ksenofoobne vägivald sisserändajate vastu (Steinhardt, 2018, lk 2-3). Aastatel 1991 ja 1992 toimus üle 4 000 rünnaku varjupaigataotlejate ja sisserändajate vastu, sageli poliitilistel motiividel (Hart, 2021). Taolisi arenguid on käsitletud ka grupipõhise vaenulikkuse ja paremäärmuslikku mobilisatsiooni väljendusena (Heitmeyer, 2010, lk 18). Praeguses kontekstis on võimalik sisserände mustreid võrrelda tänapäevase poliitilise ja sotsiaalse olukorraga, kus sisseränne mängib jätkuvalt suurt rolli paremäärmuslikus retoorikas ja tegevuses.

Samas Saksamaa näitel leidsid Akşit Ergen ja Memişoğlu Zaimoğlu oma uuringus, et pärast terrorismirünnakuid suurenes küll tähelepanu ründajate päritolule, radikaliseerumisele ja organisatsioonilistele seostele, kuid samal ajal püüti paljudes kajastustes vältida pagulaste samastamist terrorismiga. Pigem eristati islamit, pagulasi ja terrorismi ning rõhutati vajadust mitte käsitleda pagulasi kollektiivse julgeolekuriskina (Akşit Ergen & Memişoğlu Zaimoğlu, 2023, lk 119-120).

Kokkuvõtteks näitas peatüki teoreetiline käsitlus, et sisserände ja terrorismi seostamine on teaduskirjanduses ning avalikus arutelus vastuoluline. Ühelt poolt on rännet käsitletud julgeolekupoliitika osana ning terrorismirünnakute järgselt tugevnevad avalikus arutelus ja poliitilises debatis sageli seosed sisserände, radikaliseerumise ja julgeolekuohtude vahel. Sellest tuleneb vajadus kontrollida empiiriliselt, kas suurema kogu sisserände suhtarvuga liikmesriikides esineb ka kõrgem toimepandud terrorismirünnakute esinemissagedus. Teiselt poolt rõhutab varasem teaduskirjandus, et sisserände ja terrorismi seos ei ole automaatne, lineaarne ega ühesuunaline. Terrorismi kujunemist ei saa seletada ühe põhjuse kaudu, vaid see võib sõltuda poliitiliste, sotsiaalsete, majanduslike ja institutsionaalsete tegurite koosmõjust. Samuti on rände ja terrorismi seoseid käsitlevad uuringud näidanud, et võimalikud seosed võivad sõltuda rändeliigist, rände koosseisust, vastuvõtva riigi tingimustest ja poliitilisest kontekstist, mitte ainult sisserände mahust.

Lisaks näitas teooria osa seda, et võimalikud rände ja terrorismi vahelised mustrid võivad olla vahendatud lõimumise, tõrjutuse, diskrimineerimise, tööturu- ja haridusvõimaluste, avaliku arutelu, polariseerumise ning institutsionaalse ligipääsu kaudu. Radikaliseerumise käsitlused rõhutasid, et tähenduse otsing, marginaliseerumine, grupiline vastandumine ja diskrimineerimise kogemus võivad teatud tingimustel suurendada vastuvõtlikkust radikaalsetele ideedele, kuid need tegurid ei toimi automaatsete põhjustena. Seetõttu ei piisa üksnes kogu sisserände suhtarvu vaatlemisest, vaid analüüsis tuleb arvestada ka liikmesriikide lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalset raamistikku.

Töö teoreetilises käsitlusest ja senistest uuringutest lähtudes püstitatakse järgmised hüpoteesid:

Hüpotees 1. EL-i liikmesriikides on suurem kogu sisserände suhtarv seotud toimepandud terrorismirünnakute kõrgema esinemissagedusega.

Hüpotees 2. Kõrge kogu sisserände suhtarv ei tähenda kõigis EL-i liikmesriikides automaatselt kõrgemat toimepandud terrorismirünnakute esinemissagedust.

Hüpotees 3. Liikmesriikide vahelised erinevused toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vahel on seotud lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalse raamistikuga.

2. ANDMED JA MEETODID

Teises peatükis kirjeldatakse uurimistöö metoodikat ja selgitatakse, milliste andmete põhjal viiakse läbi töö empiiriline analüüs. Peatükis antakse ülevaade EL-i liikmesriikidesse saabunud kogu sisserände mahust ning toimepandud terrorismirünnakute kohta vaadeldaval perioodil. Samuti käsitletakse liikmesriigi tasandi tunnuseid, mis võimaldavad hinnata, kas kogu sisserände ja toimepandud terrorismirünnakute vaheline seos sõltub liikmesriigi laiemast sotsiaal-majanduslikust olukorrast ja rändekontekstist ning lõimumispoliitika institutsionaalsest raamistikust.

2.1 Uurimismeetod ja muutujate operatsionaliseerimine

Käesoleva uuringu eesmärk on hinnata, kas ja mil määral on kogu sisserände suhtarv seotud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga ning kas liikmesriikide sotsiaal-majanduslik taust, rändekontekst ja institutsionaalne taust aitavad selgitada liikmesriikide vahelisi erinevusi

aastatel 2014-2023. Töö ei lähtu eeldusest, et sisseränne põhjustab terrorismi, vaid käsitleb sisserände ja terrorismirünnakute vahelist võimalikku seost riigi tasandi laiendatud analüüsi kaudu. Selline lähenemine võimaldab hinnata, kas liikmesriikides, kus sisserände suhtarv on kõrgem, esineb ka kõrgem toimepandud terrorismirünnakute suhtarv ning kas liikmesriikide vahelisi erinevusi võivad aidata selgitada riigi tasandi tunnused.

2.1.1 Uurimismeetodid ja valim

Analüüsi viiakse läbi kõigi EL-i liikmesriikide kohta, mis kuulusid EL-i kogu uuritava perioodi 2014-2023 jooksul. Uuringu valimist jäeti välja Ühendkuningriik, kuna selle liikmelisus EL-is lõppes uuritava perioodi ajal. Seega moodustavad uuringu valimi 27 EL-i liikmesriiki. Kuna analüüs hõlmab kümne aastast perioodi, kasutatakse riik-aasta andmestikku, kus üks vaatlus tähistab ühte liikmesriiki ühel konkreetset aastal, kokku moodustab see 270 vaatlust.

Analüüs viiakse läbi mitmes etapis. Esmalt kogutakse andmed ja koostatakse statistiline ülevaade, mille eesmärk on näidata, kuidas kogu sisseränne ja toimepandud terrorismirünnakuid on vaadeldaval perioodil muutunud.

Enne võimalike seoste sõnastamist on oluline saada ülevaade andmete üldisest jaotusest, muutujate varieeruvusest, võimalikest erandlikest väärtustest ning liikmesriikide erinevustest. Kirjeldav statistika ja andmete visuaalne esitamine võimaldavad esmalt hinnata, milliseid üldiseid mustreid uuritavates andmetes esineb ning kas edasine seoseanalüüs on põhjendatud (Hoaglin, 2003). Seejärel hinnatakse kogu sisserände suhtarvu ja registreeritud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vahelist seost Pearsoni korrelatsioonikordaja ja hajuvusdiagrammi abil. Pearsoni korrelatsioonikordaja võimaldab hinnata kahe arvulise tunnuse vahelise lineaarse seose tugevust ja suunda, kuid ei võimalda teha põhjuslikke järeldusi. Käesoleva töö kontekstis võimaldab see hinnata, kas kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vahel esineb üldine lineaarne seos. Samas ei võimalda korrelatsioonanalüüs teha põhjuslikke järeldusi, mistõttu kasutatakse seda töös esmase kirjeldava seose hindamiseks, mitte sisserände ja terrorismi põhjuslikkuse tõendamiseks (Rodgers & Nicewander, 1988).

Empiirilise analüüsi järgmises etapis kasutatakse lineaarset regressioonanalüüsi. Esialgne regressioonimudel võimaldab hinnata, kas kogu sisserände suhtarv on seotud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga. Erinevalt korrelatsioonist võimaldab regressioonanalüüs hinnata ka mudeli seletusvõimet ning hilisemasse laiendatud mudelisse lisada täiendavaid tunnuseid. Selline lähenemine on sobiv võrdlevates riigi tasandi uuringutes, kus eesmärk on hinnata seda, et kas kahe nähtuse vaheline seos püsib ka siis, kui arvesse võetakse teisi võimalikke seletavaid näitajaid (Cohen, J., Cohen, P., West & Aiken, 2003; Wooldridge, 2010).

Mõlema meetodi kasutamine suurendab analüüsi usaldusväärsust ning võimaldab võrrelda analüüsides tulemusi ning nende omavahelist kooskõla, mis aitab paremini selgitada näitajate vahelist võimalikku seost.

Põhianalüüsi täiendamiseks viiakse läbi laiendatud regressioonanalüüs liikmesriigi tasandi tunnustega. Ühe tunnusega regressioon näitab ainult, kas kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vahel on üldine seos, kuid see ei arvesta riikidevahelisi erinevusi. Mudelisse lisatakse astmeliselt sotsiaal-majanduslikud

kontrolltunnused, rändekonteksti kirjeldav tunnus ning lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalset raamistikku mõõtev MIPEX üldskoor. Loetletud tunnuste lisamine aitab vähendada ohtu, et mudel omistab sisserände seose, mida tegelikult võivad selgitada muud riigi tasandi näitajad.

Rände ja terrorismi seost käsitlev kirjandus rõhutab, et näitajate seos ei ole automaatne ega tingimusteta. Helbling ja Meierrieks järeldasid ülevaateartikkliis, et Lääne riikide puhul on vähe tõendeid selle kohta, et suurem ränne tooks kaasa automaatse terrorismi kasvu, pigem sõltuvad seosed poliitilistest, institutsionaalsetest ja sotsiaalsest kontekstist (Helbling & Meierrieks, 2022). See toetab loogikat, et vaadata tuleb liikmesriikide eripärasid ja mitte ainult sisserände mahtu.

Hüpoteesi 3 seisukohalt on oluline, et terrorismi esilekutsuja võib sõltuda liikmesriigi poliitilisest ja institutsionaalsest kontekstis. Saksamaa ja Türgi võrdluses näitavad Akşit Ergen ja Memişoğlu Zaimoğlu, et pagulaskriisi käsitlemist mõjutasid lisaks julgeoleku muredele ka opositsioonierakondade surve, paremäärmuslike ja sisserändevastaste rühmade tegevus, avalikkuse hoiakud, majanduslikud mured, lõimumise küsimused ning riigi võimekus pagulasi vastu võtta (Akşit Ergen & Memişoğlu Zaimoğlu, 2023, lk 924-926). Seetõttu on laiendatud regressioonimudelil põhjendatud kasutada riigi tasandi tunnuseid, mis mõõdavad sotsiaal-majanduslikku olukorda, rändekonteksti ning lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalset raamistikku.

Regressioonianalüüsi laiendatakse liikmesriigi tasandi tunnustusega, mis mõõdavad liikmesriikide sotsiaal-majanduslikku olukorda, rändekonteksti ja lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalset raamistikku. Mudelisse lisatakse SKP elaniku kohta, töötuse määr, välismaal sündinud elanikkonna osakaal ning MIPEX üldskoor ilma tervishoiuvaldkonnata. Selline lähenemine võimaldab hinnata, kas kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vaheline seos sõltub liikmesriigi laiemast institutsionaalsest ja poliitilisest kontekstist.

Laiendatud regressioonanalüüsi kasutamine on käesolevas töös põhjendatud, kuna sisserände ja terrorismi vahelist seost ei saa käsitleda eraldiseisvana liikmesriigi üldisest poliitilisest, institutsionaalsest ja sotsiaal-majanduslikust kontekstist. Nagu ka töö teoreetilises osas selgus on varasemad uuringud rõhutanud, et rände ja terrorismi võimalik seos ei ole automaatne ega

ühesuunaline vaid sõltub muu hulgas rände koosseisust, vastuvõtva riigi tingimustest ja poliitilisest kontekstist (Bove & Böhmelt, 2016, lk 572-574; Helbling & Meierrieks, 2022, lk 977-983).

Seetõttu ei ole piisav hinnata üksnes kogu sisserände suhtarvu ja terrorismirünnakute suhtarvu omavahelist seost. Laiendatud mudel võimaldab lisada analüüsi tunnuseid, mis võivad aidata selgitada, miks sarnase sisserände tasemega liikmesriikides võivad olla toimepandud terrorismirünnakute näitajad erinevad.

Laiendatud regressioonimudeli koostamisel lähtutakse riik-aasta andmestikust, kus üks vaatlus tähistab ühte liikmesriiki ühel konkreetset aastal. Kuna uuring hõlmab 27 EL-i liikmesriiki aastatel 2014-2023, moodustub analüüsi aluseks 270 vaatlust. Selline andmestik võimaldab arvestada nii liikmesriikide vahelisi erinevusi kui ka uuritavate tunnuste muutumist ajas.

Lisatud tunnuseid analüüsitakse laiendatud mudelis koos, mitte eraldi mudelitena, kuna töö eesmärk on hinnata, kas riigi tasandi taustatunnused aitavad selgitada terrorismirünnakute suhtarvu erinevust pärast kogu sisserände suhtarvu arvesse võtmist. Eraldi regressioonimudelid näitaksid üksnes iga tunnuse kahepoolset seost sõltuva muutujana, kuid ei võimalda hinnata, kas seos püsib ka teiste tunnuste kontrollimisel. Mitme regressioonimudeli kasutamine võimaldab hinnata iga tunnuse iseseisvat seost sõltuva muutujaga, arvestades samal ajal teiste mudelis olevate tunnuste mõju (Cohen *et al.*, 2003, lk 64-69, Wooldridge, 2020, lk 67-75).

Kõigepealt lisatakse laiendatud regressioonimudelisse sotsiaal-majanduslikud kontrolltunnused. Nende hulka kuuluvad SKP elaniku kohta ning töötuse määr. SKP elaniku kohta võimaldab arvestada liikmesriikide üldist majanduslikku tausta, samas kui töötuse näitaja aitab hinnata sotsiaal-majandusliku ebakindluse võimalikku rolli. Samas tuleb majanduslikke näitajaid tõlgendada ettevaatlikult, kuna varasem kirjandus ei toeta lihtsat järeldust, et vaesus või majanduslik mahajäämus põhjustaks terrorismi. Abadie on näidanud, et terrorismi ja majandusliku olukorra seos ei ole otsene ning poliitilise ja institutsionaalse keskkonna roll võib olla olulisem kui ainult riigi jõukuse aste (Abadie, 2006, lk 50-56).

Lisaks majanduslikele tunnustele lisatakse modelisse rändetaustaga elanikkonda kirjeldav tunnus nagu välismaal sündinud elanikkonna osakaal kogu rahvastikust. Selle tunnuse lisamine on vajalik kuna iga-aastane sisseränne ja liikmesriigis juba elav rändetaustaga elanikkond ei ole sama nähtus. Mõnes liikmesriigis võib aastane sisseränne olla suhteliselt madal, kuid välismaal sündinud elanikkonna osakaal kõrge, samas kui teistes liikmesriikides võib olukord olla vastupidine. Seetõttu aitab tunnus eristada sisserände hetkelist mahtu riigi laiemast rändekontekstist.

Hüpoteesi 3 kontrollimiseks on oluline lisada modelisse ka lõimumispoliitikat kirjeldav tunnus. Selleks kasutatakse MIPEX-i (*Migrant Integration Policy Index*) skoori, mis võimaldab võrrelda riikide lõimumispoliitikaid ning hinnata kui kaasavad on poliitikad näiteks tööturu ligipääsu, hariduse, poliitilise osaluse, kodakondsuse ja diskrimineerimise vastase kaitse valdkonnas. Kuna käesoleva töö teoreetilises osas on rõhutatud lõimumise, tõrjutuse ja diskrimineerimise võimalikku seost radikaliseerumise riskiga, sobib lõimumispoliitika näitaja institutsionaalse konteksti mõõtmiseks. Varasemad võrdlevad uuringud on kasutanud MIPEX andmeid just riikide lõimumispoliitikate võrdlemiseks ning nende selgitavate tegurite hindamiseks (Solano & De Coninck, 2023, lk 75-78).

Laiendatud regressioonimudel koostatakse astmeliselt. Esimeses mudelis hinnati ainult kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vahelist seost. Teises mudelis lisatakse sotsiaal-majanduslikud kontrolltunnused nagu SKP elaniku kohta ja töötuse määr. Kolmandas mudelis lisatakse rändekonteksti kirjeldav tunnus ehk välismaal sündinud elanikkonna osakaal. Andmed kogutakse Eurostat andmebaasist. Neljandas mudelis lisatakse hüpoteesi 3 kontrollimiseks MIPEX üldskoor, ilma tervishoiuvaldkonnata. MIPEX-it kasutatakse lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalse raamistiku näitajana. Selline astmeline ülesehitus võimaldab hinnata, kas kogu sisserände suhtarvu seos sõltuva muutujaga muutub pärast sotsiaal-majanduslike, rändekonteksti ja lõimumispoliitikat kirjeldavate riigi tasandi tunnuste lisamist. Andmed kogutakse MIPEX *Policy Indicators Score* dokumentidest.

Kuna käesolevas töös kasutatakse riik-aasta andmestikku, siis tuleb tulemuste tõlgendamisel arvestada, et tegemist on andmetega kus samu liikmesriike vaadeldakse mitme aasta jooksul. Sellise andmete struktuuri puhul on oluline arvestada nii riikidevahelisi erinevusi kui ka ajas toimuvaid muutusi. Regressioonianalüüs võimaldab sellist andmestikku süsteemsemalt

analüüsida kui üksnes kirjeldav võrdlus, kuid tulemusi tuleb tõlgendada statistiliste seoste, mitte põhjuslike mõjudena (Wooldridge, 2010).

Selline võrdlev lähenemine aitab paremini mõista, miks sarnase sisserändetasemega riikides võivad toimepandud terrorismirünnakute näitajad olla erinevad või miks mõnes liikmesriigis ei kaasne suurema sisserändega kõrgemat terrorismi taset. Valitud metoodika sobib käesoleva magistritöö eesmärgiga, kuna ühendab liikmesriikide vahelise statistilise võrdluse ja sisulisema võrdleva analüüsi. Kirjeldatud lähenemine võimaldab hinnata, kas kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu esinemissageduse vaheline seos võib sõltuda liikmesriigi laiemast institutsionaalsest ja poliitilisest kontekstist.

2.1.2 Andmed ja muutujad

Uuringu perioodi määratlemisel lähtuti eelkõige andmete võrreldavuse ja kättesaadavuse põhimõttest. Analüüsi uurimise perioodiks valiti aastad 2014-2023, kuna selle perioodi kohta on võimalik koostada ühtne kümneaastane aegrida kõigi vaadeldavate EL liikmesriikide uuritavate andmete kohta. Liikmesriikide vahelise võrdleva analüüsi puhul ei ole oluline üksnes andmete olemasolu, vaid ka see, et uuritavad muutujad oleksid mõõdetud samal või funktsionaalselt võrreldaval viisil ning tugineksid ühtsetele definitsioonidele (Hoffmeyer-Zlotnik & Warner, 2016, lk 6-8). Perioodi algus 2014 valiti seetõttu, et sellele aastale järgnes EL-is märkimisväärne rände- ja varjupaiga taotluste kasv. Eurostati andmetel registreeriti EL-is 2016 aastal ligi 1,2 miljonit esmakordset varjupaigataotlejat, mis on pea kaks kord rohkem kui 2014. aastal. Seega võimaldab valitud algusperiood käsitleda olukorda enne rändesurve järsust suurenemist (Eurostat, 2017, lk 1). Perioodi lõpp-aastaks valiti 2023, kuna see oli töö koostamise ajal viimane aasta, mille kohta olid analüüsiks vajalikud andmed võrreldaval kujul kättesaadavad.

Kümneaastane periood on valitud ka seetõttu, et toimepandud terrorismirünnakute juhtumid on suhteliselt harvad ja ajas ebaühtlaselt jaotuvad sündmused, mistõttu üksikutele aastatele või rünnakutele keskendudes ei võimaldaks analüüs teha usaldusväärseid järeldusi.

Valimist jäeti välja Ühendkuningriik, kuna nende liikmelisus lõppes EL-is aastal 2020 (uuritava perioodil) ehk uuringu valimi moodustavad liikmesriigid, mis kuulusid kogu uuritava perioodi vältel EL koosseisu.

Ühtlane andmete kättesaadavus on oluline, kuna see tagab riikidevahelise võrdluse usaldusväärsuse ja vähendab riski, et tulemusi mõjutavad erinevused andmete kvaliteedis.

Kümneaastane ajavahemik võimaldab analüüsida nii lühiajalisi kõikumisi kui ka pikemaajalisi suundumusi. See muudab valimi stabiilsemaks ja paremini võrreldavaks.

Selline lähenemine sobib hästi käesoleva töö eesmärgiga, kuna see aitab vältida üksikute juhtumite põhjal tehtavaid liiga laiu üldistusi ning annab ülevaate sellest, millised mustrid tervikuna EL-is esinevad.

Analüüsi esimeses etapis kogutakse andmed 2014-2023 aastatel toimepandud, ehk käesoleva töö kontekstis lõpule viidud terrorismirünnakute kohta Europoli TE-SAT raportitest. Kogu sisserände ja rahvastiku andmed kogutakse Eurostati andmebaasist.

Analüüsi sõltumatu muutuja andmetena kasutatakse liikmesriikide kogu sisserände andmeid. Peamine põhjus, miks analüüsis ei kasutatud väljastpoolt EL-i saabunud sisserände andmeid, seisneb selles, et kõigi liikmesriikide kohta ei ole järjepidevaid kättesaadavaid ja võrreldavaid andmeid. Siiski on, kogu sisserände valiku piiranguks see, et kasutatavad andmed ei võimalda eristada EL-i sisest rännet, kolmandatest riikidest saabuvat rännet, varjupaigarännet ega ebaregulaarset- ja mittelegaalset rännet. Seetõttu ei saa tulemuste põhjal teha järeldusi kõigi rändliikide kohta eraldi, vaid üksnes üldisemal tasandil.

Sõltuva muutuja andmetena kasutatakse toimepandud terrorismirünnakute arvu. Terrorismirünnakute andmed kogutakse Europoli aastaraportitest TE-SAT 2015-2024, kus kajastuvad andmed 2014-2023 aastate kohta. Kuna raportis sisalduvate andmete teave esitatakse liikmesriikide poolt, siis tuleb arvestada, et statistika puhul võib olla võimalikke erinevusi liikmesriikide vaheliste andmete klassifitseerimisel ja raporteerimisel. Seetõttu käsitletakse neid andmeid küll võrdleva analüüsi alusena, kuid nende tõlgendamisel ollakse ettevaatlik.

Hüpoteesi 3 kontrollimiseks lisatakse laiendatud regressioonimudelisse MIPEX üldskoor ilma tervishoiu valdkonnata. Käesolevas töös kasutatakse MIPEX-it riigi tasandi õiguslik-institutsionaalse lõimumispoliitika koondnäitajana. MIPEX ei mõõda terrorismi riski ega sisserändajate individuaalset käitumist, vaid toob välja kui kaasavad on liikmesriigi poliitikad sisserändajate õiguste, võimaluste ja ühiskondliku osaluse toetamisel. Seetõttu käsitletakse MIPEX-it hüpotees 3 raames institutsionaalse taustatunnusena, mille abil hinnatakse, kas lõimumispoliitika raamistik lisab mudelisse seletusvõimet terrorismirünnakute suhtarvu erinevuste selgitamisel.

MIPEX on loodud riikide lõimumispoliitikate võrdlemiseks ning selle 2025. aasta raportis kirjeldatakse indeksit kui ulatuslikku ja kasutatavat tööriista, mille abil saab võrrelda, mida valitsused teevad sisserändajate lõimumise toetamiseks EL-is ja ka mujal maailmas (Yavçan & Gorgerino, 2025, lk 2). Andmestikuna kasutatakse MIPEX üldskoori, mis on kättesaadav riikide võrdlemiseks lõimumisvaldkonnas (Solano & Huddleston, 2024).

MIPEX mõõdab lõimumispoliitika arengut 58 indikaatori ja kaheksa poliitikavaldkonna kaudu ning skoor esitatakse skaalal 1-100, kus kõrgeim näitaja tähistab sisserändajate lõimumist enam toetavad poliitikaraamistikku (Yavçan & Gorgerino, 2025, lk 4). MIPEX-i meetodika järgi koostatakse riigi üldskoor poliitikavaldkondade indikaatorite põhjal ning need valdkondlikud tulemused koondatakse riigi üldiseks MIPEX skooriks (Yavçan & Gorgerino, 2025, lk 10-11). Käesolevas töös kasutatakse MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata, kuna selle tunnuse kohta olid olemas kõik vajalikud andmed valimisse kuuluvate liikmesriikide kohta uuritava perioodil. Tervishoiuvaldkonna väljajätmist käsitletakse meetodilise piiranguna, kuid valitud skoor võimaldab siiski mõõta lõimumispoliitika üldist institutsionaalset raamistikku mitme valdkonna kaudu.

Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus on märkinud, et „ükski teine indeks ei paku praegu sama ulatuslikku katvust”, ning rõhutas, et MIPEX-i perioodilised uuendused muudavad selle üheks vähestest „elavatest” rändepoliitika andmeallikatest, võimaldades võrdlusi riikide vahel ja aja jooksul (Scipioni & Urso, 2018).

MIPEX-i kasutamine töö kontekstis on põhjendatud, kuna hüpotees 3 eeldab, et liikmesriikide vahelised erinevused võivad olla seotud lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalse raamistikuga. MIPEX ei mõõda terrorismi riski ega sisserändajate individuaalset käitumist, vaid riigi poliitikaid ja õiguslikke raamistikke, mis võivad mõjutada sisserändajate võimalusi ühiskonnas osaleda. Raporti järgi põhineb lõimumise käsitus võrdsete võimaluste, õiguste ja teenustele ligipääsu põhimõttel ning riigi poliitikal on oluline roll integratsiooni tingimuste loomisel (Yavçan & Gorgerino, 2025, lk 10). Seetõttu sobib MIPEX käesolevas töös ka institutsionaalse konteksti näitajana, mitte rände ja terrorismi otsese seose mõõdikuna.

Kuna käesolevas analüüsis kasutatakse MIPEX skoori riigi taustatunnusena, ei arvutata sellest eraldi suhtarvu ega määra. MIPEX on juba standardiseeritud indeks, mistõttu lisatakse see regressioonimudelisse otse arvulise tunnusena.

2.1.3 Andmete operatsionaliseerimine

Käesolevas alapeatükis leitakse andmete suhtarvud ja viiakse läbi kvantitatiivne liikmesriikide vaheline andmeanalüüs, mille abil hinnatakse sisserände ja toimepandud terrorismirünnakute vahelist seost EL-i liikmesriikides.

Uuringus on analüüsiühik EL-i liikmesriik konkreetset aastal ehk riik-aasta vaatlus. Kuna uuring hõlmab 27 EL-liikmesriiki aastatel 2014-2023, moodustab andmestik 270 vaatlust.

Selleks, et tagada liikmesriikide parem võrreldavus, siis kasutatakse analüüsis suhtarve, mitte absoluutarve. Andmestiku koostamisel arvestatakse kogu sisserände suhtarv 1 000 inimese kohta ning toimepandud terrorismirünnakute suhtarv 1 000 000 elaniku kohta. Uuringus suhtarvude kasutamine on vajalik seetõttu, et EL-i liikmesriigid erinevad märkimisväärselt rahvaarvu kui ka sisserände kogu mahu poolest. Suhtarvude kasutamine aitab vähendada suurte riikide ülekaalu ja võimaldab liikmesriike omavahel sisulisemalt võrrelda.

Sõltuva muutujana kasutatakse toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu. Andmete parema võrreldavuse saamiseks arvestatakse toimepandud terrorismirünnakute suhtarv 1 000 000 liikmesriigi elaniku kohta järgmise valemi abil:

$$\text{Toimepandud terrorismirünnakute suhtarv} = \frac{\text{toimepandud terrorismirünnakud}}{\text{liikmesriigi rahvastik}} \times 1\,000\,000$$

Peamine sõltumatu muutuja on kogu sisserände suhtarv 1 000 elaniku kohta. Kogu sisserände suhtarv 1 000 liikmesriigi elaniku kohta järgmise valemi abil:

$$\text{Kogu sisserände suhtarv} = \frac{\text{kogu sisseränne}}{\text{rahvastik}} \times 1\,000$$

Kontrolltunnus SKP kasutatakse SKP-d elaniku kohta jooksevhindades eurodes. Kuna näitaja on Eurostati andmebaasis esitatud elaniku kohta, siis ei arvutata selles suhtarvu. Regressioonianalüüsis jagatakse SKP tunnus 1 000-ga, et regressioonikordaja oleks paremini tõlgendatav. Sellisel kujul näitab tunnuse kordaja muutust iga 1 000 euro SKP elaniku kohta. Tunnuse skaleerimine ei muuda selle sisulist tähendust vaid üksnes kordaja tõlgendamise ühikut (Wooldridge, 2020).

SKP tunnuse paremaks tõlgendamiseks 1 000 euro SKP elaniku kohta arvutatakse järgmise valemi abil:

$$1\,000 \text{ eurot SKP elaniku kohta} = \frac{\text{SKP elaniku kohta eurodes}}{1\,000}$$

Kontrolltunnus töötuse määr lisatakse mudelisse sotsiaal-majandusliku taustatunnusena. Tunnus on esitatud protsendina tööjõust ning seda ei teisendata suhtarvuks. Regressioonimudel is tähendab töötuse määra kordaja muutust ühe protsendipunkti kohta.

Rändekonteksti kirjeldamiseks lisatakse mudelisse kontrolltunnus välismaal sündinud elanikkonna osakaal. Selle tunnuse eesmärk on eristada iga-aastast sisse­rännet liikmesriigis juba elavast rändetaustaga elanikkonnast. Kogu sisse­rände suhtarv näitab kui palju inimesi saabub liikmesriiki konkreetsel aastal, siis välismaal sündinud elanikkonna osakaal kirjeldab riigi püsivamat rahvastikulist rändekonteksti. Tunnus arvutatakse järgmise valemi abil:

$$\text{Välismaal sündinud elanikkonna osakaal} = \frac{\text{välismaal sündinud elanike arv} \times 100}{\text{liikmesriigi elanike arv}}$$

MIPEX-i väärtused lisatakse riik-aasta andmestikku vastava aasta liikmesriigi üldskoorina. Aastate 2014-2019 puhul kasutati MIPEX-i *core indicators* andmestikku ning 2020-2023 puhul uuendatud EL-i poliitika indikaatorite andmestikku. MIPEX üldskoori kasutatakse institutsionaalse taustatunnused, mis mõõdab liikmesriikide lõimumispoliitika üldist raamistikku, kuna MIPEX on standardiseeritud indeks, siis ei arvutata sellest suhtarvu. Mudelis kasutatakse skoori arvulise tunnusena, kus kõrgem väärtus viitab sisse­rändajate lõimumist enam toetavale poliitikaraamistikule.

Andmete võrreldavaks muutmine võimaldab võrrelda eri suurusega liikmesriike ühisel alusel. Kvantitatiivne analüüs annab ülevaate sellest, millised muutused on toimunud sisse­rändes ja toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduses ja kas seal võib olla kordu­vaid mustreid. Samal ajal tuleb arvestada, et väikeste juhtumite arvu tõttu võivad toimepandud terrorismirünnakute näitajad olla mitmes riigis aastati erinevad ning üksikjuhtumid võivad suhtarve mõjutada.

2.1.4 Analüüsi piirangud

Käesoleva analüüsi puhul tuleb arvestada mitme piiranguga. Esiteks põhineb töö riigi tasandi koondandmetel. See tähendab, et analüüsi tulemused ei võimalda teha järeldusi üksikisikute käitumise, sisseträäkijate individuaalsuse radikaliseerumise ega terrorismirünnakute toimepanijate rändetausta kohta. Tulemused kirjeldavad ainult EL-i liikmesriikide tasandi statistilisi mustreid.

Teiseks ei võimalda kasutatav uurimismeetod teha põhjuslikke järeldusi. Korrelatsiooni- ja regressioonianalüüs võimaldavad hinnata muutujate vahelist statistilist seost, kuid ei tõenda, et üks tunnus põhjustab teise tunnuse muutuse. Seetõttu käsitletakse saadud tulemusi seoste ja võimalike seletuste mehhanismidega.

Kolmandaks tuleb arvestada terrorismirünnakute andmete eripäraga, sest kuna terrorismirünnakud on harvaesinevad sündmused, võivad üksikud juhtumid mõjutada suhtarve.

Neljandaks on kogu sisseträäkijate näitaja väga lai kategooria, mis ei võimalda eristada erinevaid rändeliike ega sisseträäkijate rühmi. Seetõttu ei saa töö tulemuste põhjal teha järeldusi näiteks varjupaigataotlejate, kolmandate riikide kodanike või EL-i siseste rändajate kohta eraldi.

Kokkuvõtteks võimaldab valitud meetodika hinnata, kas kogu sisseträäkijate suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vahel esineb statistiline seos ning kas liikmesriikide vahelisi erinevusi võivad selgitada riigi tasandi sotsiaal-majanduslikud, rändekonteksti ja loimumpoliitika institutsionaalse raamistikuga seotud tegurid.

Uuringus kasutatavad andmed võimaldavad uurida muutujate vahelisi seoseid ja nende tugevust. Meetodid võimaldavad analüüsida sisseträäkijate ja toimepandud terrorismirünnakute vahelist dünaamikat, kuid ei võimalda tõlgendada saadud tulemusi otsese põhjaliku seosena, vaid pigem statistilise muustrina, mida täpsustatakse laiendatud regressioonimudeliga 27 EL-i liikmesriigi kohta uuritava perioodil.

Käesoleva töö eesmärk ei ole tõendada otsest põhjuslikku mõju, vaid hinnata, kas nende nähtuste vahel on võimalik tuvastada seos. Seetõttu eristatakse töös selgelt korrelatsiooni ja põhjuslikkust. Saadud tulemused võivad viidata teatud mustritele või suundumustele, kuid nende põhjal ei saa teha järeldusi, et sisseträäkijate iseenesest põhjustaks terrorismi.

3. ANALÜÜS

Käesolevas peatükis analüüsitakse kogu sisse- ja toimepandud terrorismirünnakute vahelist võimalikku seost uuritava perioodil 2014-2023.a. Empiiriline osa tugineb eelmises peatükis läbiviidud kõigi EL-i liikmesriikide kohta kvantitatiivses analüüsis kogutud andmetele. Analüüsis kasutatakse kogu sisse- ja toimepandud terrorismirünnakute näitajaid suhtarvudena, et tagada liikmesriikide parem võrreldavus. Käesolevas peatükis leitakse kõigepealt Pearsoni korrelatsioonikordaja ning seejärel viiakse läbi lineaarne regressioonanalüüs. Saadud näitajatele tuginedes kirjeldatakse muutujate vahelist võimalikku seost.

3.1 Korrelatsioonanalüüs terrorismi ja sisse- ja toimepandud terrorismirünnakute vahel

Uurimistulemuste paremaks tõlgendamiseks ja võimalike seoste hindamiseks leitakse uuritavate vaheline lineaarne ehk Pearsoni korrelatsioonikordaja, mis mõõdab lineaarset seost kahe arvulise tunnuse vahel pikema perioodil (Rootalu, 2014).

Korrelatsioonikordaja leitakse samade riik-aasta andmete põhjal, mida kasutatakse regressioonanalüüsi koostamisel. Analüüsis kasutatakse suhtarve kogu sisse- ja toimepandud terrorismirünnakute kohta uurimisperioodil 2014-2023.

x = kogu sisse- ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarv 1 000 elaniku kohta;

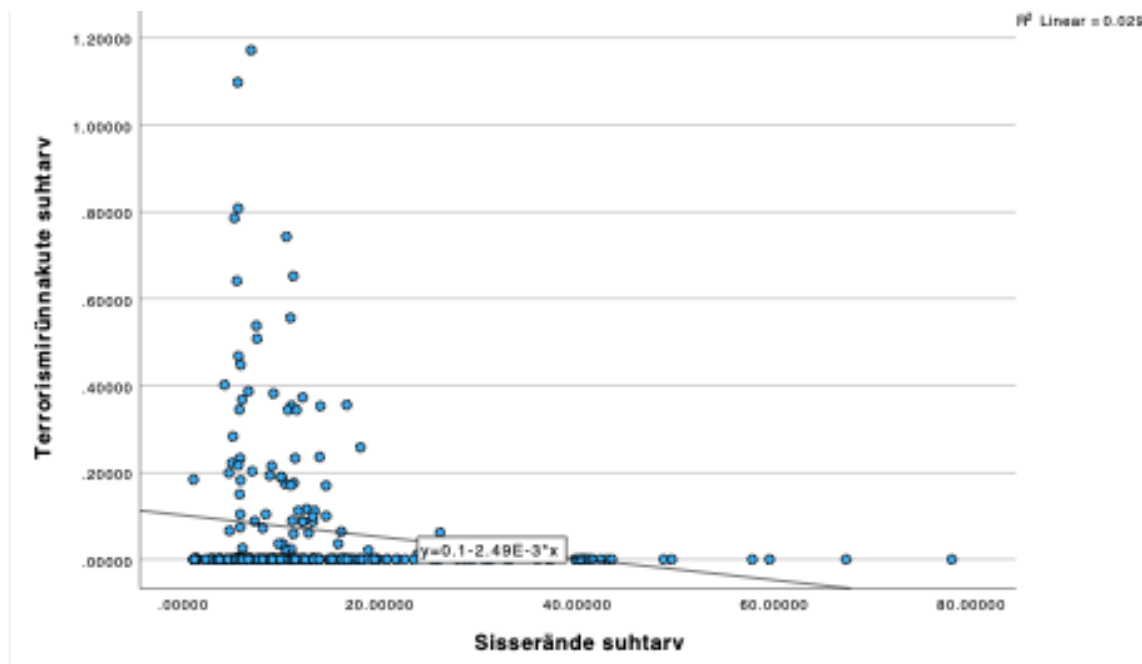
y = toimepandud terrorismirünnakute suhtarv 1 000 000 elaniku kohta.

Tabel 1. Kogu sisse- ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu 1 mln elaniku kohta vaheline Pearsoni korrelatsioon

		Toimepandud terrorismirünnakute suhtarv	Kogu sisse- ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarv
Toimepandud terrorismirünnakute suhtarv	Pearson korrelatsioon	1	-0,172**
	Sig. (2-tailed)	-	0,005
	N	270	270
Kogu sisse- ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarv	Pearsoni korrelatsioon	-0,172**	1
	Sig. (2-tailed)	0,005	-
	N	270	270

**Korrelatsioon on statistiliselt oluline 0,01 tasemel

Tabelis on esitatud andmed Pearsoni korrelatsioonikordaja, seose tõenäosuse ja analüüsis kasutatud mõlema muutuja andmeridade arvu kohta. Tabelist 1 selgub, et korrelatsioonikordaja $r=-0,172$, mis näitab, et kogu sisserrände ja toimepandud terrorismirünnakute vahel on väga nõrk negatiivne seos.

Joonis 1. Kogu sisserrände suhtarvu 1 000 elaniku kohta ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu 1 mln elaniku kohta hajuvusdiagramm

Jooniselt 1 on näha kogu sisserrände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vaheline hajuvusdiagramm, millele on lisatud lineaarne trendijoon. See tähendab, et iga punkt tähistab ühte vaatlust ning joonis annab sellele visuaalse ülevaate, kas kahe näitaja vahel esineb mingi üldine seos. Jooniselt võib välja lugeda mitu olulist näitajat.

Esiteks on näha, et enamik punkte koondub madalate toimepandud terrorismirünnakute telje juurde. See viitab sellele, et suuremas osas on toimepandud terrorismirünnakute suhtarv väga madal või nullilähedane.

Teiseks on punktid hajusalt jaotunud, ega moodusta selgelt tõusvat või langevat trendi. See viitab sellele, et kogu sisserrände suhtarvu suurenemisega ei kaasne üheselt kasvav terrorismirünnakute suhtarv.

Kolmandaks on trendijoon kergelt langev, mis viitab nõrgale lineaarsele seosele, ehk suurema sisserrändega ei kaasne tingimata kõrgem toimepandud terrorismirünnakute hulk.

Pigem on suund vastupidine, riikide ja aastate vahel võib olla küll varieeruvus ja üksnes sisserändega ei ole võimalik terrorismirünnakute taset selgitada.

Jooniselt on samuti näha, et $R^2 \text{ Linear}=0,029$, mis tähendab, et lineaarne mudel selgitab vaid 2,9% toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvusest.

Kokkuvõttes võib väita, et joonis ei näita tugevat, ega selget lineaarset seost kogu sisserände ja toimepandud terrorismirünnakute vahel.

Korrelatsioonikordaja leidmiseks kasutati IBM SPSS Statistics analüüsitarkvara võimalusi.

3.2 Regressioonanalüüs terrorismi ja sisserände muutujaga

Kõigepealt luuakse regressioonimudel, mis koosneb ühest sõltuvast ja ühest sõltumatust muutujast. Võrreldakse kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vahelise seose võimalikkust. Täpsemaks hindamiseks kasutatakse lihtsat lineaarset regressioonanalüüsi. Enne regressioonimudeli tulemuste hindamist vaadeldakse tunnuste vahelist lineaarset seost hajuvusdiagrammi ja korrelatsioonikordaja abil.

Regressioonimudel võimaldab vaadelda mitut tunnust samaaegselt ja arvestab järeldustes nende omavahelisi seoseid. Uuringu regressioonimudel on sõltuvaks muutujaks toimepandud terrorismirünnakute suhtarv EL-i liikmesriikides aastatel 2014-2023. Sõltumatuks muutujaks on kogu sisserände suhtarv samal perioodil.

Lineaarse regressioonanalüüsi eesmärk ei ole tõendada, et sisseränne põhjustab terrorismi, vaid hinnata kahe näitaja vahelist statistilist seost võrreldaval perioodil. Saadud tulemused näitavad, kas ja millisel määral liiguvad need muutujad koos ja kas suurema sisserände suhtarvuga liikmesriikides esineb kõrgem toimepandud terrorismirünnakute suhtarv koos. Kuid samas ei võimalda saadud tulem teha lõplikke põhjuslikke järeldusi (Tooding, 2014).

Tabel 2. Mudel 1: regressioonimudeli üldnäitajad. kogu sisserände suhtarvu 1 000 elaniku kohta ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu 1 mln elaniku kohta seose hindamisel

R	0,172
R^2	0,029
Kohandatud R^2	0,026
Ruutkeskmine hälve	0,16735853
N	270

Lineaarse regressioonanalüüsi tulemus näitas, et kogu sisserände suhtarv on statistiliselt oluline, kuid väga nõrk selgitav tunnus toimepandud terrorismirünnakute suhtarvule. Mudeli seletusvõime on madal $R^2=0,029$, mis näitab, et kogu sisseränne selgitas vaid ligikaudu 2,9% toimepandud terrorismirünnakute varieerumisest.

Tabel 3. Mudel 1: regressioonikordajad kogu sisserände suhtarvu 1 000 elaniku kohta ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu 1 mln elaniku kohta seose hindamisel

Tunnus	B	Std. Error	β	t	p
Kogu sisserände suhtarv	-0,002	0,001	-0,172	-2,852	0,005

Sisserände regressioonikordaja oli negatiivne, $B=-0,002$ ja $\beta=-0,172$, mis viitab sellele, et kõrgema sisserände suhtarvuga kaasnes andmestikus keskmiselt veidi madalam toimepandud terrorismirünnakute suhtarv. Samas on seose tugevus nii väike ning sellel puudub praktiliselt mõju. Seetõttu ei toeta regressioonanalüüs väidet, et suurem sisseränne oleks seotud terrorismi kasvuga. Pigem osutavad tulemused sellele, et terrorismirünnakute esinemissagedust mõjutavad suure tõenäosusega muud tegurid, mida käesolevas töös ei uurita. Tulemuste põhjal ei saa teha järeldust, et sisseränne oleks terrorismi oluline määrav mõjutaja EL-liikmesriikides.

Regressioonimudeli ja -analüüsi koostamisel kasutati IBM SPSS Statistics analüüsitarkvara võimalusi.

Kokkuvõtteks võib väita, et nii korrelatsiooni- kui regressioonanalüüsi tulemused näitasid, et EL-i kui terviku tasandil ei ilmne kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vahel tugevat, ega sisuliselt olulist lineaarset seost. Seetõttu ei anna käesolev analüüs alust väita, et sisseränne oleks terrorismi oluline selgitav tegur, ega võimalda teha põhjuslikke järeldusi. Samas esines liikmesriikide lõikes mõningasi erinevusi nii sisserände kui ja terrorismi näitajates, mida aitab avada järgnev laiendatud regressioonanalüüs. See on kooskõlas käsitlustega, mis rõhutavad rände ja terrorismi seose kontekstipõhist olemust.

3.3 Laiendatud regressioonanalüüs

Esialgne korrelatsiooni- ja regressioonanalüüs võimaldab hinnata kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vahelist üldist seost. Kuna kahe tunnusega mudel ei arvesta liikmesriikide laiemaid erinevusi, koostatakse käesolevas alapeatükis laiendatud regressioonimudel. Laiendatud mudeli eesmärk on hinnata, kas kogu sisserände suhtarvu seos toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga muutub pärast sotsiaal-majandusliku olukorra, rändekonteksti ja lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalse raamistiku arvesse võtmist.

Käesoleva töö andmestiku puhul arvestatakse, et terrorismirünnakud on harva esinevad sündmused ning paljudes liikmesriikides ei ole mitmel aastal ühtegi terrorismirünnakut registreeritud. Seetõttu tõlgendatakse lineaarse regressioonimudeli tulemusi ettevaatlikult. Mudelit kasutatakse suhtarvude vahelise seose hindamiseks, kuid tulemust tõlgendamisel arvestatakse, et mudel ei võimalda teha põhjuslikke järeldusi ning sõltuva muutuja harv esinemine võib mõjutada tulemuste ühtlust.

Laiendatud regressioonanalüüsi tulemusi tõlgendatakse seetõttu eelkõige liikmesriigi tasandil statistiliste seostena. Analüüsi eesmärk ei ole tõendada, et sisseränne põhjustab terrorismi, vaid hinnata, kas kogu sisserände suhtarv ja valitud riigi tasandi tunnused aitavad selgitada terrorismirünnakute esinemissageduse erinevusi EL-i liikmesriikides. Selline lähenemine peaks toetama töö eesmärki käsitleda sisserände ja terrorismi võimalikku seost tasakaalukalt ning vältida üksikjuhtumite või üldistavate poliitiliste eelduste põhjal tehtavaid järeldusi.

3.3.1 SKP ja töötuse määra lisamine mudelisse

Teise mudeli eesmärk on hinnata, kas kogu sisserände suhtarvu seos toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga püsib samasugusena ka pärast sotsiaal-majanduslike tunnuste lisamist. Kui sisserände suhtarvu regressioonikordaja muutub pärast SKP ja töötuse määra lisamist oluliselt, võib see viidata sellele, et esimeses mudelis nähtud seosed olid osaliselt seotud liikmesriikide majanduslike erinevustega. Kui sisserände suhtarvu kordaja oluliselt ei muutu, viitab see sellele, et SKP ja töötuse määr ei mõjuta oluliselt sisserände ja terrorismirünnakute suhtarvu vahelist statistilist seost.

Uuringus kasutatakse majandusliku tausta tunnuseks SKP-d elaniku kohta jooksevhindades eurodes. SKP ehk sisemajanduse kogutoodang on majanduse kogumahu põhinäitaja, mis kajastab riigis toodetud teenuste ja kaupade teenuste väärtust, arvestades toodangu ja vahetarbimise vahet ning lisades sellele tootemaksud ja lahutades toote toetused. SKP elaniku kohta kasutamine uuringus võimaldab võrrelda liikmesriikide üldist majanduslikku taset, arvestades riikide erinevat rahvaarvu. Käesolevas töös ei kasutata SKP-d ostujõustandardis, kuna vastav näitaja ei olnud andmestikus kogu uuritava perioodi kohta ühtlaselt kättesaadav. Seetõttu kasutatakse mudelis SKP-d elaniku kohta jooksevhindades eurodes, kuid tulemuste tõlgendamisel arvestatakse piiranguga, et see näitaja ei kõrvalda riikidevahelisi hinnataseme erinevusi samal määral nagu PPS-põhine SKP elaniku kohta. Ostujõustandardis ehk PPS-is väljendatud SKP elaniku kohta sobib riikidevaheliseks võrdluseks paremini, kuna see kõrvaldab hinnataseme erinevused ja võimaldab sisukamat SKP mahulist võrdlust (Eurostat).

SKP elaniku kohta tunnus jagati 1 000-ga, et muuta regressioonikordaja tõlgendamine lihtsamaks ehk “eurot elaniku kohta” asemel kasutatakse tunnust “ tuhat eurot elaniku kohta”. Selline skaleerimine muudab regressioonikordaja suurusjärgu lihtsamini loetavaks, kuid ei muuda tunnuse sisulist tähendust. Regressioonianalüüsi metoodikas on mõõtühikute ja tunnuste muutmine ja tunnuste skaleerimine tavapärane, kuna see mõjutab eelkõige kordaja arvulist suurust ja tõlgendamise ühikut, mitte analüüsitava seose olemust (Wooldridge, 2020, lk 36,181).

Töötuse määr on töötute osakaal tööjõust. Tööjõud on töötavate ja töötute inimeste koguarv. Töötud on 15–74 aastased isikud, kes olid vaatluse nädalal töötud, kes olid valmis töötama ja otsisid aktiivselt tööd. Andmed on esitatud protsentides (% tööjõust, % kogurahvastikust) ja absoluutarvudes (1 000 inimest) (Eurostat).

Andmed koguti kõigi EL-i liikmesriikide kohta uuritaval 2014-2023 perioodil Eurostati andmebaasist.

Tabel 4. Mudel 2: regressioonimudeli üldnäitajad SKP elaniku kohta, tuhandetes eurodes ja töötuse määra lisamise järel

R	0,465
R ²	0,216
Kohandatud R ²	0,207
Ruutkeskmise hälve	0,1509811
F	24,429
df	3; 266
p	<0,001
N	270

Laiendatud regressioonimudel on statistiliselt oluline, $F(3; 266)=24,429$, $p < 0,001$. Mudeli seletusvõime oli $R^2=0,216$, mis tähendab, et kogu sissetuleku suhtarv, SKP elaniku kohta ja töötuse määr selgitasid ligikaudu 21,6% toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvusest. Kohandatud R^2 väärtus oli 0,207, mis viitab sellele, et mudeli seletusvõime jäi tunnuste arvu arvestades mõõdukaks.

Tabel 5. Mudel 2: regressioonikordajad SKP elaniku kohta, tuhandetes eurodes ja töötuse määra lisamise järel

Tunnus	B	Std. Error	β	t	p
Kogu sissetuleku suhtarv	-0,002	0,001	-0,141	-2,235	0,026
SKP elaniku kohta / 1 000	0,001	0,000	0,156	2,484	0,014
Töötuse määr	0,018	0,002	0,442	7,822	< 0,001

Laiendatud mudeli tulemused näitasid, et kogu sissetuleku suhtarv on toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga statistiliselt seotud, kuid suund on negatiivne.

Töötuse määr oli mudelis positiivselt ja statistiliselt oluliselt seotud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga. Regressioonikordaja $B=0,018$ ja standardiseeritud kordaja $\beta=0,442$ näitavad, et töötuse määr oli mudelis kolmest tunnusest kõige tugevama seosega.

SKP elaniku kohta oli samuti positiivselt statistiliselt oluliselt seotud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga. Regressioonikordaja $B=0,001$ ja standardiseeritud kordaja $\beta=0,156$ viitavad nõrgale positiivsele seosele. See tähendab, et kõrgema SKP-ga liikmesriikides esines andmestikus keskmiselt veidi kõrgem toimepandud terrorismirünnakute suhtarv. Tulemust tuleb samuti tõlgendada ettevaatlikult kuna regressioonanalüüs näitas statistilist seost, mitte põhjuslikku mõju.

3.3.2 Välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamine mudelisse

Käesolevas mudelis kasutatakse välismaal sündinud elanikkonna arvu osakaaluna, kuna liikmesriigid erinevad rahvaarvu poolest märkimisväärselt. Kui kasutada ainult välismaal sündinud elanike absoluutarvu, oleksid suuremad riigid nagu Saksamaa, Prantsusmaa või Itaalia, mudelis paratamatult suurema kaaluga ainult oma rahvaarvu tõttu. Suhtarv võimaldab hinnata kui suure osa konkreetse liikmesriigi rahvastikust moodustavad välismaal sündinud inimesed ning muudab eri suurustega liikmesriigid omavahel võrreldavaks. Erinevalt kogu sisserände suhtarvust, mis kirjeldab konkreetset aastal riiki saabunud isikute osakaalu, näitab välismaal sündinute elanikkonna osakaal riigi püsivamat rändekonteksti.

Rände- ja rahvastiku andmed kogutakse Eurostat andmebaasist liikmesriikide kohta uuritaval perioodil absoluutarvudes iga aasta kohta.

Tunnus võimaldab hinnata, kas toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvust saab selgitada mitte ainult konkreetse aasta kogu sisserände suhtarvuga, vaid ka riigi laiema rändetaustaga elanikkonna osakaaluga. Kui kogu sisserände suhtarv näitab, kui palju inimesi saabub riiki konkreetset aastal, siis välismaal sündinud elanikkonna osakaal näitab, milline on rändetaustaga elanikkonna püsivam osakaal ühiskonnas. Seetõttu aitab selle tunnuse lisamine paremini hinnata, kas sisserände suhtarvu ja terrorismirünnakute vaheline seos püsib samasugune (Tabel 1 ja Tabel 2) ka pärast riigi rahvastikulise rändetausta arvesse võtmist.

Tegemist on riigi tasandi rahvastikunäitaja, mis võimaldab kontrollida liikmesriikide laiemat rändekonteksti. Mistõttu tõlgendatakse selle tunnuse seost terrorismirünnakute suhtarvuga üksnes statistilise riigi tasandi seosena, mitte järeldusena välismaal sündinud inimeste käitumise kohta.

Välismaal (praeguste riigipiiride kohaselt) sündinud isikud on need isikud, kes elavad tavaliselt aruandvas riigis 1. jaanuari seisuga, olenemata sellest, kas nad on sündinud teistes EL-i liikmesriikides või väljaspool EL-i (Eurostat).

Välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamise seose hindamiseks koostati regressioonimudel plokkidena. Esimeses plokkis kasutati varasema mudeli tunnuseid ehk kogu sisse- ja väljarände suhtarvu, SKP-d elaniku kohta ja töötuse määra. Teises blokkis lisati mudelisse välismaal sündinud elanikkonna osakaal, et näha kas uue tunnuse lisamine suurendab mudeli seletusvõimet.

Tabel 6. Mudel 3: regressioonimudelite üldnäitajad välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamise järel

Näitaja	Mudel 2: sisse- ja väljarände+SKP+töötus	Mudel 3: +välismaal sündinute osakaal
R	0,465	0,475
R ²	0,216	0,225
Kohandatud R ²	0,207	0,214
Ruutkeskmine hälve	0,1509811	0,1503683
F	24,429	19,265
df	3; 266	4; 265
p	<0,001	< 0,001
R ² muutus	-	0,009
F muutus	-	3,171
p muutus	-	0,076
N	270	270

Sõltuv muutuja on toimepandud terrorismirünnakute suhtarv 1 000 000 elaniku kohta. Mudelis 3 näitab R² muutust, kas välismaal sündinud elanikkonna osakaal lisamine parandas mudelit võrreldes Mudeliga 2.

Mudeli tulemused näitasid, et mudel tervikuna oli statistiliselt oluline, $F(4; 265)=19.265$, $p<0,001$. Mudeli seletusvõime oli $R^2=0,225$, mis tähendab, et kogu sisse- ja väljarände suhtarv, SKP elaniku kohta, töötuse määr ja välismaal sündinud elanikkonna osakaalu selgitasid kokku ligikaudu 22,5 % toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvusest. Kohandatud R² väärtus oli 0,214.

Välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamine muutis mudeli seletusvõimet vähesel määral. Eelmises mudelis selgitasid kogu sisse- ja väljarände suhtarv, SKP elaniku kohta ja töötuse määr 21,6% terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvusest. Pärast välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamist suurenes seletusvõime 22,5%-ni. Seega lisas uus tunnus mudelile ainult 0,9 protsendipunkti seletusvõimet. Kuna selle muutuse olulisuse tõenäosus oli $p=0,076$, siis ei ole muutus tavapärasel 0,05 olulisuse tasemel statistiliselt oluline. Seetõttu ei saa tulemuse põhjal väita, et välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamine oleks mudelit oluliselt parandanud.

Tabel 7. Mudel 3: regressioonikordajad välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamise järel

Tunnus	B	Std. Error	β	t	p	VIF
Kogu sisse- ja väljarände suhtarv	-0,001	0,001	-0,058	-0,759	0,449	2,060
SKP elaniku kohta/1 000	0,002	0,001	0,278	2,997	0,003	2,936
Töötuse määr	0,020	0,003	0,481	7,961	<0,001	1,249
Välismaal sündinud elanikkonna osakaal	-0,004	0,002	-0,196	-1,781	0,076	4,125

Mudeli 3 tulemused näitasid, et kogu sisse- ja väljarände suhtarv ei olnud pärast välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamist enam statistiliselt oluline. Regressioonikordaja $B=-0,001$ ja $\beta=-0,059$ viitavad nõrgale negatiivsele seosele, kuid $p=0,449$ näitab, et seos ei ole statistiliselt oluline. See tähendab, et iga-aastane kogu sisse- ja väljarände suhtarv ei selgitanud selles mudelis iseseisvalt toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvust.

SKP elaniku kohta jäi mudelis positiivselt ja statistiliselt oluliselt seotuks toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga. Regressioonikordaja $B=0,002$ tähendab, et iga 1 000 euro võrra kõrgem SKP elaniku kohta oli mudelis seotud terrorismirünnakute suhtarvu suurenemisega 0,002 ühiku võrra, kui teised tunnused jäid samaks. Standardiseeritud kordaja $\beta=0,278$ viitab positiivsele seosele.

Töötuse määr oli samuti positiivselt ja statistiliselt seotud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga. Regressioonikordaja $B=0,020$ ja $\beta=0,481$ viitavad sellele, et kõrgema töötuse määraga liikmesriikides esines andmestikus keskmiselt kõrgem terrorismirünnakute suhtarv. Standardiseeritud kordaja $\beta=0,481$ näitab, et töötuse määr oli mudelis kõige tugevama seosega tunnus. Tulemust tuleb siiski tõlgendada ettevaatlikult, kuna regressioonianalüüs ei tõenda põhjuslikku seost.

Välismaal sündinud elanikkonna osakaalu regressioonikordaja oli negatiivne, $B=-0,004$ ja $\beta=-0,196$, kuid tunnus ei olnud 0,05 olulisuse tasemel statistiliselt oluline, $p=0,076$. Seega ei anna mudel alust väita, et välismaal sündinud elanikkonna osakaal selgitaks statistiliselt olulisel määral terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvust. Samas viitab tulemus sellele, et selle tunnuse lisamine muutis kogu sisserände suhtarvu seose ebaoluliseks, mistõttu ei saa terrorismirünnakute esinemissagedust selgitada üksnes iga-aastase sisserände mahuga.

Mudeli puhul kontrolliti ka multikollineaarsust, mis näitab kas tunnused on omavahel liiga tugevalt seotud ja kas regressioonikordajaid saab usaldusväärselt tõlgendada. Kuna mudelis on mitu erinevat tunnust korraga, siis on VIF-i kasutamine põhjendatud. VIF-i kasutatakse sageli just selle kontrollimiseks.

VIF piirmäärad ei ole absoluutsed. Mõned autorid kasutavad probleemse piirina $VIF > 10$, kuid konservatiivsetes käsitlustes peetakse juba $VIF > 5$ tähelepanu vajavaks. O'Brien rõhutab, et VIF-i piirmäärasid ei tohiks tõlgendada mehhaaniliselt, vaid koos mudeli sisulise loogika ja tunnuste tähendusega (O'Brien, 2007, lk 673-674).

Tunnuste VIF väärtused jäid vahemikku 1,249 kuni 4,125 (üle 5 vajab tähelepanu, võib viidata multikollineaarsuse probleemile), mistõttu ei ilmnunud mudelis tugevat multikollineaarsuse probleemi, kuigi välismaal sündinud elanikkonna osakaalu VIF väärtus on võrreldes teiste tunnustega kõrgem, mistõttu tuleb selle tunnuse tulemust tõlgendada jällegi ettevaatlikult.

Kokkuvõttes näitas mudel, et välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamine ei andnud varasemale mudelile statistiliselt olulist lisaseletusvõimet. Samas muutus kogu sisserände suhtarv pärast selle tunnuse lisamist statistiliselt ebaoluliseks. See toetab järeldust, et terrorismirünnakute esinemissagedust ei saa selgitada ainult kogu sisserände suhtarvu kaudu ning liikmesriikide vaheliste erinevuste mõistmiseks tuleb arvestada riigi laiemat konteksti.

3.3.3 MIPEX liikmesriigi üldskoori lisamine modelisse

Eelnevates laiendatud regressioonmodelites lisati analüüsile sotsiaal-majanduslikud ja rändekonteksti kujundavad tunnused. Need modelid võimaldasid hinnata, kas kogu sisserände suhtarvu seos terrorismirünnakute suhtarvuga püsib pärast liikmesriikide majandusliku olukorra, tööturu seisu ja välismaal sündinud elanikkonna osakaalu arvesse võtmist. Hüpoteesi 3 paremaks kontrollimiseks lisatakse järgmises modelis MIPEX-i üldskoor, mis võimaldab võrrelda riikide poliitikaid sisserännanute lõimumise toetamisel. MIPEX koondab lõimumispoliitika näitajad mitmes valdkonnas, sealhulgas tööturu ligipääs, haridus, poliitiline osalus, alaline elamisluba, kodakondsuse saamine, diskrimineerimisvastane poliitika ja tervishoid.

Käesoleva töö kontekstis kasutatakse MIPEX-i (*overall score without health*) üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata. See tunnus valiti seetõttu, et selle kohta olid andmed olemas kõigi valimisse kuuluvate EL-i liikmesriikide kohta uuritaval perioodil ning see võimaldab säilitada valimi terviklikkuse. Kuigi tervishoid jääb sellest skoorist välja, hõlmab näitaja endiselt mitut lõimumispoliitika seisukohalt olulist valdkonda, sealhulgas haridust, tööturu ligipääsu, poliitilist osalust, alalist elamisluba, kodakondsust ja diskrimineerimisevastast kaitset. Seetõttu kasutatakse MIPEX-i tunnust käsitletakse käesolevas modelis (Mudel 4) riigi tasandi institutsionaalse taustatunnusena.

Tabel 8. Mudel 4: regressioonimudelite üldnäitajad MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata lisamise järel

Näitaja	Mudel 3: sisseränne+SKP+töötus+välismaal sünd	Mudel 4: Mudel 3+ MIPEX
R	0,475	0,476
R ²	0,225	0,227
Kohandatud R ²	0,214	0,212
Ruutkeskmise hälve	0,1503683	0,1505103
F	19,265	15,48
df	4; 265	5; 264
p	<0,001	< 0,001
R ² muutus	-	0,001
F muutus	-	0,500
p muutus	-	0,480
N	270	270

MIPEX-i tunnuse lisamisel suurenes mudeli seletusvõime väga vähesel määral, $R^2=0,227$. See tähendab, et mudel selgitas pärast tunnuse lisamist ligikaudu 22,7% sõltuva muutuja varieeruvusest. Samas oli R^2 muutus vaid 0,001 ning see ei ole statistiliselt oluline, $p = 0,480$. Seega ei saa tulemuste põhjal väita, et MIPEX üldskoori lisamine parandas mudeli seletusvõimet. Samuti vähenes kohandatud R^2 väärtus 0,214-lt 0,212-ni, mis viitab sellele, et uue tunnuse lisamine ei muutnud mudelit sisuliselt tugevamaks.

Tabel 9. Mudel 4: regressioonikordajad MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata lisamise järel

Tunnus	B	Std. Error	β	t	p	VIF
Kogu sisserände suhtarv	-0,001	0,001	-0,069	-0,874	0,383	2,131
SKP elaniku kohta/1 000	0,002	0,001	0,301	3,056	0,002	3,323
Töötuse määr	0,020	0,003	0,485	7,984	<0,001	1,257
Välismaal sündinud elanikkonna osakaal	-0,004	0,002	-0,196	-1,782	0,076	4,125
MIPEX üldskoor ilma tervishoiuvaldkonnata	-0,001	0,001	-0,043	-0,707	0,480	1,287

Lõpliku mudeli tulemused näitasid, et MIPEX-i üldskoor ilma tervishoiuvaldkonnata ei olnud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga statistiliselt oluliselt seotud. Regressioonikordaja $B=-0,001$ ja standardiseeritud kordaja $\beta=-0,043$ viitavad väga nõrgale negatiivsele seosele, kuid $p=0,480$ näitab, et seos ei ole statistiliselt oluline. Seega ei anna mudel alust arvata, et MIPEX-i üldskoor lisaks käesolevas analüüsis terrorismirünnakute suhtarvu selgitamisel olulist lisainfot.

Pärast MIPEX tunnuse lisamist ei olnud ka kogu sisserände suhtarv statistiliselt oluline. Selle regressioonikordaja oli $B=-0,001$ ja $\beta=-0,069$, $p=0,383$. See tähendab, et kui mudelis arvestatakse SKP-d, töötuse määra, välismaal sündinute elanikkonna osakaal ja MIPEX skoori, ei selgita kogu sisserände suhtarv iseseisvalt terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvust.

SKP elaniku kohta jäi mudelis positiivselt ja statistiliselt oluliselt seotuks toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga. Regressioonikordaja $B=0,002$ tähendab, et iga 1 000 euro võrra kõrgem SKP elaniku kohta oli mudelis seotud terrorismirünnakute suhtarvu suurenemisega 0,002 ühiku võrra kui teised tunnused jäid samaks. Standardiseeritud kordaja $\beta=0,301$ viitab positiivsele seosele.

Töötuse määr oli samuti positiivselt ja statistiliselt oluliselt seotud sõltuva muutujaga. regressioonikordaja $B=0,020$ ja $\beta=0,485$ viitavad sellele, et kõrgema töötuse määraga liikmesriikides esines andmestikus keskmiselt kõrgem toimepandud terrorismirünnakute suhtarv. Standardiseeritud kordaja $\beta=0,485$ näitab, et töötuse määr oli mudelis kõige tugevama seosega tunnus. Tulemust tuleb siiski tõlgendada ettevaatlikult, kuna regressioonanalüüs näitab statistilist seost, mitte põhjuslikku mõju.

Välismaal sündinud elanikkonna osakaal jäi mudelis negatiivse suunaga, kuid ei olnud 0,05 olulisuse tasemel statistiliselt oluline, $p=0,076$. See tähendab, et mudel ei anna alust väita, et välismaal sündinud elanikkonna osakaal selgitaks terrorismirünnakute suhtarvu statistiliselt olulisel määral.

Mudelis kontrolliti ka multikollineaarsust. VIF väärtused jäid vahemikku 1,257-4,125. Kõigi tunnuste VIF väärtused jäid alla 5, mistõttu ei ilmnenu tugevat multikollineaarsuse probleemi. Kõige kõrgem VIF väärtus oli välismaal sündinud elanikkonna osakaal, mistõttu tuleb tunnuse tulemust tõlgendada ettevaatlikult, kuid mudelist eemaldamise vajaduse see ei näita.

Kokkuvõttes näitas MIPEX tunnuse lisamine, et lõimumispoliitika üldskoor ilma tervishoiuvaldkonnata ei lisanud varasemale mudelile statistiliselt olulist seletusvõimet. Mudel tervikuna jäi statistiliselt oluliseks, kuid tunnus ise ei olnud sõltuva muutujaga oluliselt seotud. Seetõttu ei saa käesoleva mudeli põhjal väita, et MIPEX-i üldskoor selgitaks EL-i liikmesriikide terrorismirünnakute suhtarvu erinevusi. Samas toetab tulemus jätkuvalt järeldust, et kogu sisserände suhtarv ei ole terrorismirünnakute esinemissageduse tugev iseseisev selgitaja, kui arvesse võtta liikmesriikide laiemat sotsiaal-majanduslikku, rändekonteksti ja institutsionaalset tausta.

4. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Magistritöö eesmärk oli hinnata, kas kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vahel on EL-i liikmesriikides aastatel 2014-2023 võimalik tuvastada statistiline seos. Töö ei lähtunud eeldusest, et sisseränne põhjustab terrorismi, vaid käsitles neid nähtusi riigi tasandi võrdlevas raamistikus. Uuringu valimi moodustasid 27 EL-i liikmesriiki (v.a Ühendkuningriik), mis kuulusid EL-i kogu uuritava perioodi vältel. Analüüsi aluseks oli riik-aasta andmestik, kus üks vaatlus tähistas ühte liikmesriiki ühel aastal. Kokku kasutati analüüsis 270 vaatlust.

Uurimisprobleemist lähtuvalt otsiti kinnitus kolmele hüpoteesile:

Hüpotees 1. EL-i liikmesriikides on suurem kogu sisserände suhtarv seotud toimepandud terrorismirünnakute kõrgema esinemissagedusega.

Hüpotees 2. Kõrge kogu sisserände suhtarv ei tähenda kõigis EL-i liikmesriikides automaatselt kõrgemat toimepandud terrorismirünnakute esinemissagedust.

Hüpotees 3. Liikmesriikide vahelised erinevused toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse vahel on seotud lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalse raamistikuga.

Käesoleva magistritöö esimese hüpoteesi kohaselt on EL-i liikmesriikide suurem sisserände suhtarv seotud toimepandud terrorismirünnakute kõrgema esinemissagedusega. Hüpoteesi kontrollimiseks viidi läbi esmalt Pearsoni korrelatsioonanalüüs ja muldel 1, lihtne lineaarne regressioonanalüüs, mille sõltuvaks muutujaks oli toimepandud terrorismirünnakute suhtarv 1 000 000 elaniku kohta ning sõltumatuks muutujaks kogu sisserände suhtarv 1 000 elaniku kohta.

Korrelatsioonanalüüsi tulemus näitas väga nõrka negatiivset seost kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu vahel. Ka lineaarse regressioonanalüüsi tulemus ei toetanud positiivse seose olemasolu. Esimese mudeli seletusvõime oli madal, $R^2 = 0,029$, mis tähendab, et kogu sisserände suhtarv selgitas vaid 2,9% toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvusest. Kuigi seos on statistiliselt oluline, oli selle suund negatiivne ning tugevus väga väike. Seetõttu ei anna tulemused alust väita, et suurem kogu sisserände suhtarv oleks EL-i liikmesriikides seotud terrorismirünnakute kõrgema esinemissagedusega.

Seejärel koostati laiendatud regressioonimudelid, mille eesmärk oli hinnata, kas terrorismirünnakute suhtarvu selgitamisel tuleb arvesse võtta ka liikmesriikide laiemad riigi tasandi tunnused. Mudelis 2 lisati kogu sisse- ja väljarände suhtarvule SKP elaniku kohta, tuhandetes eurodes ja töötuse määr. Mudeli seletusvõime suurenes võrreldes esialgse mudeliga märgatavalt ning mudel selgitas 21.6% terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvust. Selles mudelis olid SKP elaniku kohta ja töötuse määr positiivselt ning statistiliselt oluliselt seotud toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga. Kogu sisse- ja väljarände suhtarv jäi mudelis statistiliselt oluliseks, kuid seose suund oli endiselt nõrgalt negatiivne.

Seetõttu **hüpotees 1 ei leidnud kinnitust**. Hüpotees kontrollis üldist seost sisse- ja väljarände ja terrorismi vahel. Tulemused ei toeta väidet, et suurem kogu sisse- ja väljarände suhtarv oleks EL-i liikmesriikides seotud toimepandud terrorismirünnakute kõrgema esinemissagedusega. Pigem vastupidi, analüüsis ilmnas ka väga nõrk negatiivne seos või pärast täiendavate tunnuste lisamist statistiliselt ebaoluline seos. Sellest tulenevalt ei saa kogu sisse- ja väljarände suhtarvu käsitleda terrorismirünnakute esinemissageduse olulisuse ega piisava selgitava tegurina.

Tulemus on kooskõlas varasema teaduskirjandusega, mille kohaselt ei ole sisse- ja väljarände ja terrorismi seos automaatne ega ühesuunaline. Helbling ja Meierrieks rõhutavad, et rände ja terrorismi vaheliste seoste uurimisel tuleb arvestada rände liigi, vastuvõtva riigi konteksti, poliitiliste tingimuste ja avaliku arutelu mõjuga ning senised empiirilised tulemused ei toeta lihtsat järeldust, mille järgi suurem ränne tooks endaga kaasa rohkem terrorismi (Helbling & Meierrieks, 2022, lk 981-983, 990-992). Samuti näitavad Bove ja Böhmelt, et rände ja terrorismi võimalikud seosed võivad sõltuda rände koosseisust, päritoluriikide konfliktidest ja transnatsionaalsetest võrgustikest, mitte rände üldmahust iseenesest (Bove & Böhmelt, 2016, lk 572-588).

Teise hüpoteesi kohaselt ei tähenda kõrge sisse- ja väljarände suhtarv kõigis EL-i liikmesriikides automaatset kõrgemat terrorismirünnakute esinemissagedust. Selle hüpoteesi hindamisel oli oluline mitte ainult regressioonikordaja suund, vaid ka mudeli seletusvõime ja liikmesriikide vaheline varieeruvus. Tulemused näitasid, et kogu sisse- ja väljarände suhtarvu ja terrorismirünnakute suhtarvu vahel ei ilmnenu tugevat lineaarset seost.

Laiendatud mudelid toetasid seda järeldust veelgi. Mudelis 3 lisati senistele tunnustele täiendavalt välismaal sündinud elanikkonna osakaal et hinnata, kas liikmesriigi laiem rändekontekst lisab mudelile seletusvõimet. Selle tunnuse lisamisel suurenes mudeli

seletusvõime 22,5%-le, kuid muutus ei olnud statistiliselt oluline. Samas muutus ka kogu sisserände suhtarv pärast tunnuse lisamist statistiliselt ebaoluliseks. See viitab sellele, et igaaastane kogu sisserände suhtarv ei ole terrorismirünnakute suhtarvu iseseisev selgitaja kui arvesse võtta liikmesriigi sotsiaal-majanduslikku olukorda ja laiemat rändekonteksti.

Seetõttu **hüpotees 2 leidis analüüsi ulatuses kinnitust**. Analüüsi tulemused näitavad, et kõrge kogu sisserände suhtarv ei tähenda EL-i liikmesriikides automaatselt kõrgemat toimepandud terrorismirünnakute esinemissagedust. Seda kinnitab nii nõrk ja negatiivse suunaga üldine seos kui ka asjaolu, et pärast välismaal sündinud elanikkonna osakaal ja MIPEX-i lisamist ei olnud kogu sisserände suhtarv enam terrorismirünnakute suhtarvu iseseisva selgitajana statistiliselt oluline. Tulemused toetavad pigem arusaama, et terrorismirünnakute esinemissagedus on mitmeteguriline nähtus ning seda ei saa selgitada ainult sisserände mahu kaudu.

See haakub terrorismi põhjuste käsitlesega, mille järgi terrorism ei kujune ühe põhjuse tulemusena. Bjørgo rõhutab, et terrorismi ei saa seletada üheainsa “juurpõhjuse”ga, vaid selle kujunemisel võivad koos toimida struktuursed, soodustavad, motiveerivad ja käivitavad tegurid (Bjørgo, 2005, lk 3). Samuti on Newman rõhutanud, et vaesus, ebavõrdsus, tõrjutus, demograafilised pinged või migratsioon võivad olla terrorismi taustatingimused ainult koos teiste poliitiliste ja sotsiaalsete teguritega, kuid need ei ole iseseisvad ega piisavad seletused (Newman, 2006, lk 751-752,756). Sellest lähtuvalt toetavad käesoleva töö tulemused teoreetilist arusaama, et sisserände ja terrorismi võimalikku seost tuleb käsitleda kontekstipõhiselt.

Kolmanda hüpoteesi kohaselt on liikmesriikides toimepandud terrorismirünnakute vahel seotud lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalse raamistikuga. Hüpoteesi kontrolliti liikmesriikide lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalse raamistiku kaudu, kasutades selleks MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata. MIPEX-it käsitleti riigi tasandi taustatunnusena, mis mõõtis kui kaasavad on liikmesriigi poliitikad sisserändajate õiguste, võimaluste ja ühiskondliku osaluse toetamisel. Mudelis 4 lisati senistele tunnustele MIPEX üldskoor ilma tervishoiuvaldkonnata. Mudel tervikuna jäi statistiliselt oluliseks ning selgitas ligikaudu 22,7% toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvusest. Mudeli seletusvõime MIPEX-i lisamisel kasvas väga vähesel määral, seega tunnuse lisamine ei muutnud mudelit sisuliselt tugevamaks.

MIPEX-i üldskoor ilma tervishoiuvaldkonnata ei olnud lõpuks mudelis toimepandud terrorismirünnakute suhtarvuga statistiliselt oluliselt seotud. Regressioonikordaja viitas väga nõrgale negatiivsele seosele, kuid seos ei olnud statistiliselt oluline. Seega ei anna käesoleva mudeli tulemused alust väita, et liikmesriikide lõimumispoliitika üldine õiguslik-institutsionaalne raamistik selgitaks terrorismirünnakute suhtarvu erinevusi EL-i liikmesriikides.

Samuti pärast MIPEX-i lisamist ei olnud statistiliselt oluline ka kogu sisserände suhtarv. Selle regressioonikordaja näitas, et kui mudelis arvestati sotsiaal-majanduslikku olukorda, laiemalt rändekonteksti ja lõimumispoliitika institutsionaalset raamistikku, ei selgitanud sisserände suhtarv iseseisvalt terrorismirünnakute suhtarvu varieeruvust. See tulemus toetab töö üldisemat järeldust, et terrorismirünnakute esinemissagedust ei saa seletada ainult kogu sisserände mahu kaudu.

Seetõttu **hüpotees 3 ei leidnud analüüsi ulatuses kinnitust**. Tulemust tuleb siiski tõlgendada ettevaatlikult, sest MIPEX mõõdab lõimumispoliitika õiguslik-institutsionaalset raamistikku, kuid ei hõlma kõiki võimalikke poliitilisi ja institutsionaalseid tegureid. Samas ei saa MIPEX-i statistiliselt ebaolulist tulemust põhjal järeldada, et lõimumispoliitika, muud institutsionaalsed või poliitilised tegurid ei võiks terrorismi esinemissageduse erinevustes rolli mängida. Käesolevas mudelis mõõdeti institutsionaalset lõimumise konteksti üksnes MIPEX üldskoori kaudu ning poliitilisi tegureid eraldi regressioonimudelisse ei lisatud. Mudel näitas, et lisatud tunnus ei lisanud valitud mudelisse statistiliselt olulist seletusvõimet.

Järeldus on kooskõlas varasema teaduskirjandusega, mille järgi ei saa sisserände ja terrorismi võimalikku seost mõista ühe teguri kaudu. Rände ja terrorismi seosed sõltuvad kasutatud andmestikust, rände koosseisust, vastuvõtva riigi tingimustest ning poliitilistest ja institutsionaalsetest kontekstist (Helbling & Meierrieks, 2022, lk 981-989, 990-992); Bove & Böhmelt, 2016, lk 572-588). Samuti on radikaliseerumise kirjanduses rõhutatud, et tõrjutus, diskrimineerimine, marginaliseerumine, identiteedikonfliktid ja poliitiline keskkond võivad olla olulised taustategurid, kuid need ei toimi automaatsete ega ühesuunaliste põhjustena (Schmid, 2013, lk 9-10; Doosje *et al.*, 2016, lk 79-82; Lyons-Padilla *et al.*, 2015, lk 1,6-8). Seega toetab teoreetiline raamistik jätkuvalt vajadust käsitleda sisserände ja terrorismi võimaliku seost kontekstipõhiselt, kuigi käesolevas mudelis kasutatud MIPEX üldskoor ei osutunud statistiliselt oluliseks selgitavaks tunnuseks.

4.1 Järeldused rände- ja julgeolekupoliitika kujundamiseks

Käesoleva töö tulemused võimaldavad teha järeldusi EL-i rände ja julgeolekupoliitika kujundamise kohta. Kuna analüüs ei näidanud, et kogu sisserände suhtarv oleks toimepandud terrorismirünnakute esinemissageduse tugev või iseseisev selgitaja, ei ole põhjendatud sisserännet tervikuna pidada automaatseks terrorismiohu näitajaks.

Töö tulemus on suuresti kooskõlas EL-i praeguste rände- ja julgeolekupoliitika dokumentidega, sest neis rõhutatakse põhiõiguste kaitset, ennetust, riskihindamist, koostööd ja haavatavate isikute kaitset. Samas ilmneb rändepoliitika puhul rõhuasetuste pinge:

- 1) Rände- ja varjupaigalepe keskendub suures osas rände haldamisele, taustakontrollile, piirimenetlusele ja tagasisaatmisele. Samal ajal kui lõimumise, võrdse kohtlemise ja ühiskondliku sidususe meetmed võivad jääda vähem keskele kohale;
- 2) Euroopa sisejulgeoleku strateegia *ProtectEU* käsitleb julgeolekut kogu ühiskonda hõlmava küsimusena ning rõhutab ohupildi analüüsi, info jagamist, institutsioonide koostööd, kriitilise taristu kaitset ning terrorismi ja vägivaldse äärmusluse ennetamist;
- 3) Euroopa terrorismivastane strateegia raamistik tugineb ennetamise, kaitsmise, kuritegude uurimise ja reageerimise loogikale ning uuem terrorismivastane agenda *ProtectEU* keskendub muuhulgas ohuluurele, teadusuuringutele, radikaliseerumise varajasele ennetamisele, inimeste kaitsele internetis, avaliku ruumi kaitsele ja koostööle kolmandate riikidega.

Terrorismi käsitletakse strateegiadokumentides mitmeteguriliste nähtustega, mitte sisserände automaatse tagajärjena. Samas tuleb nende dokumentide rakendamisel vältida olukorda, kus rändetaust või sisserändaja staatus muutub üldistavaks riskiteguriks.

Kokkuvõttes osutavad töö tulemused sellele, et sisserände ja terrorismi võimalikku seost tuleb tõlgendada ettevaatlikult ning laiemas ühiskondlikus ja julgeolekupoliitilises kontekstis. Terrorismirünnakute esinemissagedust võivad mõjutada mitmed omavahel seotud tegurid, sealhulgas terrorismi erinevad vormid, rände politiseerimine, sotsiaalne tõrjutus, radikaliseerumise protsessid, geopoliitilised konfliktid ja riigi julgeolekuvõimekus. Käesolev töö kinnitab, et terrorismirünnakute esinemissagedust EL-i liikmesriikides ei saa seletada üksnes sisserände mahu kaudu. Tulemused ei toeta väidet, et suurem kogu sisserände suhtarv oleks seotud toimepandud terrorismirünnakute kõrgema esinemissagedusega. Laiendatud

regressioonimudelite tulemused toetavad pigem järeldust, et julgeolekupoliitika peaks põhinema konkreetsete riskitegurite hindamisel. Seetõttu on oluline, et rände- ja julgeolekupoliitika kujundamisel välditaks sisserändajate üldistavat käsitlemist julgeolekuohuna ning keskendutaks rohkem tõenduspõhisusele, põhiõigusi austavale ja ühiskondlikku sidusust toetavale lähenemisele.

Kasutatud allikad

- Abadie, A. (2006). *Poverty, political freedom, and the roots of terrorism*. *American Economic Review*, 96(2), 50-56. <https://doi.org/10.1257/000282806777211847>
- Ahmed, S., & Matthes, J. (2017). *Media representation of Muslims and Islam from 2000 to 2015: A metaanalysis*. *International Communication Gazette*, 79(3), 2019-244. <https://doi.org/10.1177/1748048516656305>
- Akşit Ergen, G., & Memişoğlu Zaimoğlu, F. (2023). *Terrorism and refugee perceptions: Comparative analysis of German and Türkiye*. *Kafkas University Economics and Administrative Sciences Faculty Journal*, 14(28), 902-932 <https://doi.org/10.36543/kauibfd.2023.036>
- Anti-Defamation League. (2020, February 20). *Mass shooting in Hanau, Germany: What we know*. <https://extremismterms.adl.org/resources/article/mass-shooting-hanau-germany-what-we-know>
- Berry, J.W. (1997). *Immigration, acculturation, and adaptation*, *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5-34.
- Bhugra, D. (2009). *Migration and mental health*. *Hong Kong Journal of Mental Health*, 35, 44-45
- Bigo, D. (2002). *Security and immigration: Toward a critique of the governmentality of unease*. *Alternatives: Global, Local, Political*, 27(1 suppl), 63-92. <https://doi.org/10.1177/03043754020270S105>
- Bjørge, T. (2005). *Introduction*. In T. Bjørge (Ed.), *Root causes of terrorism: Myth, reality and ways forward* (pp.1-15). Routledge
- Bjørge, T. (2005a). *Introduction*. In T. Bjørge (Ed.), *Root causes of terrorism: Myths, reality and ways forward* (pp.255-264). Routledge.
- Bove, V., & Böhmelt, T. (2016). *Does immigration induce terrorism?* *The Journal of Politics*, 78(2), 572-588. <https://doi.org/10.1086/684679>
- Brader, T., Valentino, N. A., & Suhay, E. (2008). *What triggers public opposition to immigration? Anxiety, group cues, and immigration threat*. *American Journal of Political Science*, 52(4), 959-978.
- Buzan, B., Waever, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Ceyhan, A., & Tsoukala, A. (2002). *The securitization in Western societies: Ambivalent discourses and policies*. *Sage Journals, Alternatives: Global, Local, Political*, 27(1 suppl), 21-39. <https://doi.org/10.1177/03043754020270S103>
- Cohen, J., Cohen, P., West, S. G. & Aiken, L. S. (2003). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences* (3rd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Consolidated version of the Treaty on European Union. (2016). *Official Journal of the European Union*, C 202, 13-45. https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu_2016/oj
- Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. (2016). *Official Journal of the European Union*, C 202, 47-200. https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2016/oj
- Conte, A., & Migali, S. (2019). *The role of conflict and organized violence in international forced migration*. *Demographic Research*, 41, 393-424. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2019.41.14>
- Council of the European Union. (2004). *EU Plan of Action on Combating Terrorism (ST 10586/04 INIT)*. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10586-2004-INIT/en/pdf>
- Council of the European Union. (2005). *The European Union Counter-Terrorism Strategy (14469/4/05 REV 4)*. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2014469%202005%20REV%204/EN/pdf>
- Council of the European Union. (2010). *Internal security strategy for the European Union: Towards a European security model*. <https://www.consilium.europa.eu/media/30753/qc3010313enc.pdf>
- Coolsaet, R. (2016). „All radicalisation is local“: *The genesis and drawbacks of an elusive concept* (Egmont Paper No. 84). Egmont-Royal Institute on International Relations.
- Crenshaw, M. (1981). *The causes of terrorism*. *Comparative Politics*, 13(4), 379-399.
- Debrael, M., d'Haenens, L., De Cock, R., & De Coninck, D. (2021). *Media use, fear of terrorism, and attitudes towards immigrants and refugees: Young people and adults compared*. *International Communication Gazette*, 83(2), 148-168. <https://doi.org/10.1177/1748048519869476>
- De Bruycker, P. (2024). *The new European solidarity mechanism: Towards a fair sharing of responsibility between member states?* *Foundation for European Progressive Studies, Friedrich-Ebert-Stiftung, & European Policy Centre*. https://d1xp398qalq39s.cloudfront.net/content/FEPS-Policy_Study_-_Migration_Management_Regulation_52_.pdf
- de Haas, H. (2021). *A theory of migration: The aspirations-capabilities framework*. *Comparative Migration Studies*, 9, Article 8. <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>
- de Haas, H., Czaika, M., Flahaux, M.-L., Mahendra, E., Natter, K., Vezzoli, S., & Villares-Varela, M. (2019). *International migration: Trends, determinants, and policy effects*. *Population and Development Review*, 45(4), 885-922. <https://doi.org/10.1111/padr.12291>

- DeepL SE. (n.d.). *DeepL Translate* [Machine translation software]. <https://www.deepl.com/en/translator>
- Doosje, B., Moghaddam, F.M., Kruglanski, A.W., de Wolf A., Mann, L., Feddes, A. (2016): *Terrorism, radicalization and de-radicalization. Current Opinion in Psychology*, 11, 79-84 <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.06.008>
- Dreher, A., Gassebner, M., & Schaudt, P. (2020). *The effect on migration on terror: Made at home or imported from abroad? Canadian Journal on Economics/Revue canadienne d'economique*, 53(4), 1706-1744. <https://doi.org/10.1111/caje.12469>
- Eberl, J.-M., Meltzer, C. E., Heidenreich, T., Herrero, B., Theorin, N., Lind, F., Berganza, R., Boomgaarden, H. G., Schemer, C., & Strömbäck, J. (2018). *The European media discourse on immigration and its effects: A literature review. Annals of the International Communication Association*, 42(3), 207–223. <https://doi.org/10.1080/23808985.2018.1497452>
- Eggebo, H., & Brekke, J.-P. (2019). *Family migration and integration: The need for a new research agenda. Nordic Journal of Migration Research*, 9(4), 425-444. <https://doi.org/10.2478/njmr-2019-00030>
- Enders, W., Gaibulloevi, S., & Sandles, T. (2011). „*The Economic Consequences of Terrorism*“ Cambridge University Press, 321
- Entman, R. M. (1993). *Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. Oxford Academic, Journal on Communication*, 43(4), 51-58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- ERR. (2024, August 24). *Saksamaal Solingeni festivalil hukkus rünnakus kolm inimest*. <https://www.err.ee/1609433878/saksamaal-solingeni-festivalil-hukkus-runnakus-kolm-inimest>
- ERR. (2024, August 29). *Saksamaa karmistab Solingeni rünnaku järel piiranguid noakandmisele*. <https://www.err.ee/1609438814/saksamaa-karmistab-solingeni-runnaku-jarel-piiranguid-noakandmisele>
- European Commission. (2024, June 12). *Setting out a plan to put the Migration and Asylum Pact into practice*. https://commission.europa.eu/news-and-media/news/setting-out-plan-put-migration-and-asylum-pact-practice-2024-06-12_en
- European Commission. (2025). *State of play on the implementation of the Pact on Migration and Asylum (COM(2025) 319 final)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0319>
- European Commission. (2025). *ProtectEU: European internal security strategy (COM(2025) 148 final)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0148>
- European Commission. (2026). *Commission proposes new measures to prevent and counter terrorism* https://commission.europa.eu/news-and-media/news/commission-proposes-new-measures-prevent-and-counter-terrorism-2026-02-26_et
- European Parliament & Council of the European Union. (2017). *Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/541/oj>
- European Parliament & Council of the European Union. (2013). *Regulation EU No 604/2013 of the European Parliament and the Council on 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member States responsible for examining an applications for international protection lodged on one of the Member States by a third-country national or a stateless person (recast). Official Journal on the European Union*, L 180, 31-59. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/604/oj>
- European Parliament. (2026). *COM(2026)0101: ProtectEU: Agenda to prevent and counter terrorism. Legislative Observatory*. [https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=COM\(2026\)0101](https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=COM(2026)0101)
- European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. (2025). *European Union terrorism situation and trend report 2025 (EU TE-SAT). Publications Office of the European Union*. <https://doi.org/10.2813/5425593>
- European Union and United Nations. (2018). *International recommendations on refugee statistics. Publications Office of the European Union*. <https://doi.org/10.2785/52866>
- Europol. (2014). *TE-SAT 2014: EU terrorism situation and trend report*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/te-sat-2014-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
- Europol. (2015). *European Union terrorism situation and trend report 2015*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015>
- Europol. (2016). *European Union terrorism situation and trend report 2016 (TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2016>

- Europol. (2017). *EU terrorism situation and trend report 2017 (TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017>
- Europol. (2018). *European Union terrorism situation and trend report 2018 (TE-SAT 2018)*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>
- Europol. (2019). *Terrorism situation & trend report 2019 (TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/terrorism-situation-and-trend-report-2019-te-sat>
- Europol. (2020). *European Union terrorism situation and trend report 2020 (TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2020>
- Europol. (2021). *European Union terrorism situation and trend report 2021 (TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-te-sat>
- Europol. (2022). *European Union terrorism situation and trend report 2022 (TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2022-te-sat>
- Europol. (2023). *European Union terrorism situation and trend report 2023 (TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2023-te-sat>
- Europol. (2024). *European Union terrorism situation and trend report 2024 (EU TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2024-eu-te-sat>
- Eurostat. (2023). *Demography of Europe*; <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2023>
- Eurostat. (2017, March 16). *Asylum in the EU Member States: 1.2 million first time asylum seekers registered in 2016* (News release 46/2017). <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7921609/3-16032017-BP-EN.pdf/e5fa98bb-5d9d-4297-9168-d07c67d1c9e1>
- Eurostat. (2024). *Quality report on European statistics on population and migration: 2024 edition. Publications Office of the European Union*. <https://doi.org/10.2785/2990768>
- Eurostat. *Population change-demographic balance and crude rates at national level* https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_GIND_custom_20640509/default/table
- Eurostat. *Total unemployment rate*. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table?lang=en>
- Eurostat. *Gross domestic product at market prices* <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>
- Fajth, V., & Lessard-Phillips, L. (2023). *Multidimensionality in the integration of first- and second-generation migrants in Europe: A conceptual and empirical investigation*. *International Migration Review*, 57(1), 187–216. <https://doi.org/10.1177/01979183221089290>
- Gadarian, S. K. (2010). *The politics of threat: How terrorism news shapes foreign policy attitudes*. *The Journal of Politics*, 72(2), 469–483. <https://doi.org/10.1017/S0022381609990910>
- Georgiou, M., & Zaborowski, R. (2017). *Media coverage of the “refugee crisis”: A cross-European perspective (DG1(2017)03)*. *Council of Europe*. <https://rm.coe.int/1680706b00>
- Givens, T. E., Freeman, G. P., & Leal, D. L. (Eds.). (2009). *Immigration policy and security: U.S., European, and Commonwealth perspectives*. Routledge.
- Hart, A. (2021). *Right-wing waves: Applying the four waves theory to transnational and transhistorical right-wing threat trends*. *Terrorism and Political Violence*, 35(1), 1-16. <https://doi.org/10.1080/09546553.2020.1856818>
- Heitmeyer, W. (2010). *Group-focused enmity*. In W. Heitmeyer (Ed.), *German conditions: Essays on group-focused enmity and right-wing extremism* 15-34. Suhrkamp.
- Helbling, M., & Meierrieks, D. (2022). *Terrorism and migration: An overview*. *British Journal of Political Science*, 52(2), 977-996. <https://doi.org/10.1017/S0007123420000587>
- Hielard, A., & Kasprzak, M. (2022, December 24). *Gunman who killed three at Paris Kurdish culture center admits being ‘racist’*. *The Times of Israel*. <https://www.timesofisrael.com/gunman-who-killed-three-at-paris-kurdish-culture-center-admits-being-racist/>
- Hoaglin, D. C. (2003). *John W. Tukey and data analysis*, *Statistical Science*, 18(3), 311-318. <https://doi.org/10.1214/ss/1076102418>
- Hoffman, B. (2006). *Inside terrorism* (2nd ed.). Columbia University Press.

- Hoffmeyer-Zlotnik, J. H. P., & Warner, U. (2016). *Standardisation and harmonisation of socio-demographic variables. GESIS – Leibniz Institute for the Social Sciences.*
- Horgan, J. (2008). *From profiles to pathways and roots to routes: Perspectives from psychology on radicalization into terrorism. The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences, 618*(1), 80-94
- Huddy, L., Feldman, S., Taber, C., & Lahav, G. (2005). *Threat, anxiety, and support of antiterrorism policies. American Journal of Political Science, 49*(3), 593–608. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2005.00144.x>
- Huysmans, J. (2000). *The European Union and the securitization of migration. Journal of Common Market Studies, 38*(5), 751-777. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00263>
- IBM Corp. (n.d.). *IBM SPSS Statistics* [Computer software]. <https://www.ibm.com/products/spss-statistics>
- James, P., Iyer, A., & Nickerson, A. (2016). *The relationship between post-migration stress and psychological disorders in refugees 'emotional distress and health: A longitudinal analysis. European Journal on Social Psychology, 49*(7), 1359-1367. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2589>
- Jesse, M. (2025). *(The absence of) 'Integration' in the new pact on migration and asylum. ERA Forum, 26*, 113-125.
- Jongman, A. J. (2005). *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories, and literature.* Transaction Publishers.
- Joris, W., d'Haenens, L., Van Gorp, B., & Mertens, S. (2018). *The refugee crisis in Europe: A frame analysis of European newspapers. In S. F. Krishna-Hensel (Ed.), Migrants, refugees and the media: The new reality of open societies* (pp. 59–80). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351234665-4>
- Kearns, E. M., Betus, A. E., & Lemieux, A. F. (2019). *Why do some terrorist attacks receive more media attention than others? Justice Quarterly, 36*(6), 985–1022. <https://doi.org/10.1080/07418825.2018.1524507>
- Klymentova, O. (2024). *Communicative dynamism of Muslim stereotypes and the war in Ukraine. Environment and Social Psychology 9*(4), 1-19. <https://doi.org/10.54517/esp.v9i4.1922>
- Koehler, D. (2014). *German right-wing terrorism in historical perspective: A first quantitative overview of the Database on Terrorism in Germany (Right-Wing Extremism)-DTGrwx Project. Perspectives on Terrorism, 8*(5), 48-58.
- Lanzieri, G. (2018, October 5). *Comparability of migration and residence permits data in the EU statistics* (Working paper 10). Eurostat / United Nations Economic Commission for Europe. https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/migr_immi_esms_an_3.pdf
- Larsen, E. G., Cutts, D., & Goodwin, M. J. (2020). *Do terrorist attacks feed populist Eurosceptics? Evidence from two comparative quasi-experiments. European Journal of Political Research, 59*(1), 182–205. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12342>
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography, 3*(1), 47-57. <https://doi.org/10.2307/2060063>
- Leónhard, S., & Kaunert, C. (2022). *The securitisation of migration in the European Union: Frontex and its evolving security practices. Journal on Ethnic and Migration Studies, 48*(6), 1417-1429 <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1851469>
- Li, S.S.Y., Liddell, B.J. & Nickerson, A. (2016). *The relationship between post-migration stress and psychological disorders in refugees and asylum seekers. Current Psychiatry Reports, 18*(9), Article 82. <https://doi.org/10.1007/s11920-016-0723-0>
- Lyons-Padilla, S., Gelfand, M. J., Mirahmadi, H., Farooq, M. & van Egmond, M. (2015). *Belonging nowhere: Marginalization & radicalization risk among Muslim immigrants. Behavior Science & Policy, 1*(2), 1-12. <https://doi.org/10.1177/237946151500100202>
- McCauley, C., & Moskalenko, S. (2008). *Mechanisms of political radicalization: Pathways toward terrorism. Terrorism and Political Violence, 20*(3), 415-433
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). *The agenda-setting function of mass media. Public Opinion Quarterly, 36*(2), 176–187. <https://doi.org/10.1086/267990>
- Miller, K.E., & Rasmussen, A. (2010). *War exposure, daily stressors, and mental health in conflict and post-conflict settings: Bringing the divide between trauma-focused and psychological frameworks. Social Science & Medicine, 70*(1), 7-16. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.09.029>
- MIPEX 2025. Policy Indicators Scores (2007-2019) – core set of indicators. <https://www.mipex.eu/download-pdf>
- MIPEX 2025. EU Policy Indicators Scores (2020-2024). <https://www.mipex.eu/download-pdf>
- Moghaddam, F. M. (2005). *The staircase to terrorism: A psychological exploration. American Psychologist, 60*(2), 161-169
- Newman, E. (2006). Exploring the 'root causes' of terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism, 29*(8), 749-772. <https://doi.org/10.1080/10576100600704069>
- Neumann, P.R. (2013). The trouble with radicalization. *International Affairs, 89*(4), 873-893

- O'Brien, R.R.M. (2007). *A caution regarding rules of thumb for variance inflation factors*. *Quality & Quantity*, 41(5), 673-690. <https://doi.org/10.1007/s11135-006-9018-6>
- Orloff, B., Luik, E., Juurik, M., & Valgepea, M. (2025). *Rändepoliitika aastaraport 2025*. EMN Eesti. <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/11/rande-raport-2025-webfinal.pdf>
- Radjenovic, A. (2025). *Implementation of the EU pact on migration and asylum*. European Parliamentary Research Service. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/767218/EPRS_BRI\(2025\)767218_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/767218/EPRS_BRI(2025)767218_EN.pdf)
- Ravndal, J. A. (2018). *Explaining right-wing terrorism and violence in Western Europe: Grievances, opportunities and polarisation*. *European Journal of Political Research*, 57(4), 845-866. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12254>
- Richardson, L. (2006). *What terrorists want: Understanding the enemy, containing the threat*. Random House.
- Riek, B. M., Mania, E. W., & Gaertner, S. L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 336-353. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1004_4
- Rodgers, J.L., & Nicewander, W. A. (1988). *Thirteen ways to look at the correlation coefficient*. *The American Statistician*, 42(1) 59-66. <https://doi.org/10.1080/00031305.1988.10475524>
- Rootalu, K. (2014). Korrelatsioonikordajad. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <http://samm.ut.ee/korrelatsioonikordajad>
- Saux, M. S. (2007). *Immigration and terrorism: A constructed connection: The Spanish case*. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 13(1-2), 57-72. <https://doi.org/10.1007/s10610-006-9031-2>
- Scipioni, M., & Urso, G. (2018). *Migration policy indexes*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/594758>
- Schmid, A. P. (2023). *Defining terrorism*. International Centre for Counter-Terrorism. <https://doi.org/10.19165/2023.3.01>
- Schmid, A. P. (Ed.). (2011). *The Routledge handbook of terrorism research*. Routledge.
- Schmid, A. P., & Jongman, A. J. (1988). *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories, and literature*. North-Holland.
- Schmid, A.P. (2013). *Radicalisation, de-radicalization, counter radicalization: A conceptual discussion and literature review*. ICCT Research Paper
- Sides, J., & Gross, K. (2013). *Stereotypes of Muslims and support for the war on terror*. *The Journal of Politics*, 75(3), 583-598. <https://doi.org/10.1017/S0022381613000388>
- Solano, G., & De Coninck, D. (2023). *Explaining migrant integration policies: A comparative study across 56 countries*. *Migration Studies*, 11(1), 75-102. <https://doi.org/10.1093/migration/mnac032>
- Spector, M., & Kitsuse, J. I. (2001). *Constructing social problems*. Transaction Publishers.
- Steinhardt, M. F. (2018). *The impact of xenophobic violence on the integration of immigrants* (IZA Discussion Paper No. 11781). IZA Institute of Labor Economics. <https://docs.iza.org/dp11781.pdf>
- Stroink, M. L. (2007). *Processes and preconditions underlying terrorism on second-generation immigrants*. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 13(3), 293-312. <https://doi.org/10.1080/10781910701471322>
- Zhao, L., & Drouhot, L. G. (2024). *The grandchildren of immigrants in Western Europe: Patterns of assimilation among the emerging third generation*. *Demography*, 61(2), 463-491. <https://doi.org/10.1215/00703370-11232676>
- Tooding, L.-M. (2017). *Koosmõjukomponentidega regressioonimudeli tõlgendamise*. K. Rootalu ja A. Trumm (toim), Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/koosmõjukomponentidega-regressioonimudeli-tolgendamine/>
- Tooding, L.-M. (2014). *Regressioonimudeli, Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas* <https://samm.ut.ee/regressioonanalysys/>
- United Nations Statistics Division. (2025). *Recommendations on statistics of international migration and temporary mobility*. United Nations. https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/sconcerns/migration/docs/Recommendations-on-Statistics-of-International-Migration-and-Temporary-Mobility_rev.pdf
- Victoroff, J. (2005). *The mind of the terrorist: A review and critique of psychological approaches*. *Journal of Conflict Resolution*, 49(1), 3-42. <https://doi.org/10.1177/0022002704272040>
- Von Sikorski, C., Matthes, J., & Schmuck, D. (2021). *The Islamic State in the news: Journalistic differentiation of Islamist terrorism from Islam, terror news proximity, and Islamophobic attitudes*. *Communication Research*, 48(2), 203-232. <https://doi.org/10.1177/0093650218803276>
- Weber, G., & Ntousas, V. (2023, June 22). *Geopolitical Commission accomplished? Solid progress, way to go*. Euractiv. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/geopolitical-commission-solid-progress-still-a-long-way-to-go/>
- Wooldridge, J. M. (2010). *Econometric analysis of cross section and panel data (2nd ed.)* MIT Press.

Wooldridge, J. M. (2020). *Introductory econometrics: A modern approach (7th ed.)* Cengage Learning.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

Yavçan, B., & Gorgerino, M. (2025). *MIPEX 2025: A roadmap for inclusive policy in the EU*. Migration Policy Group. 4-5, 10-21. <https://www.migpolgroup.com/wp-content/uploads/2025/09/MIPEX-results-2025.pdf>

Lisad

Lisadesse ei panda avalikult Eurostati ja MIPEX andmebaasidest kättesaadavaid andmeid:

1. Andmed kogu rahvastiku kohta
 - *Population change-demographic balance and crude rates at national level*
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_GIND__custom_20640509/default/table
2. Andmed kogu sisserände kohta
 - *Immigration by age group, sex and country birth*
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/migr_imm3ctb
3. SKP elaniku kohta
 - *Gross domestic product at market prices*
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>
4. Töötuse määr
 - *Total unemployment rate.*
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table?lang=en>
5. Välismaal sündinud elanikkond
 - *Foreign-born population*
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00178/default/table>
6. MIPEX üldskoor ilma tervishoiuvaldkonnata:
 - *Policy Indicators Scores (2007-2019)-core set of indicators: overall score (with/out health)* <https://www.mipex.eu/download-pdf>
 - *EU Policy Indicators Scores (2020-2024): overall score (with/out health)*
<https://www.mipex.eu/download-pdf>

Lisa 1. Toimepandud terrorismirünnakute arv EL27, perioodil 2014-2023 Europoli TE-SAT raportite põhjal

Rünnakud										
Liikmesriik	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Belgium	1	0	4	2	1	1	2	1	3	2
Bulgaria	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Czechia	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Denmark	0	2	0	0	0	2	0	1	0	0
Germany	0	0	5	2	2	3	6	3	1	3
Estonia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ireland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Greece	7	4	6	8	7	4	0	0	4	0
Spain	18	25	10	16	11	3	9	1	1	3
France	52	73	23	54	30	7	15	5	6	80
Croatia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Italy	12	4	17	14	13	28	24	0	12	30
Cyprus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Latvia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lithuania	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Luxembourg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hungary	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Netherlands	0	0	1	0	4	2	0	0	0	0
Austria	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Poland	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Portugal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Romania	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Slovenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Slovakia	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Finland	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Sweden	0	0	0	1	1	0	0	2	0	0

(autori koostatud Europol TE-SAT raportite põhjal)

Lisa 2. Riik-aasta andmestik korrelatsiooni- ja regressioonanalüüsideks: EL-27 liikmesriigid aastatel 2014-2023

riik	aasta	terr_suhtarv_1 mln	sisse_suhtarv 1 000	töötus_määr	SKP_elaniku kohta_/1 000	valismaal_synd_osakaal	MIPEX_ilma tervishoiuv.
Belgium	2014	0.089	11.015	8,70	36,13	15,641	70
Belgium	2015	0.000	13.048	8,70	36,86	15,871	70
Belgium	2016	0.354	10.936	7,90	37,81	16,317	69
Belgium	2017	0.176	11.162	7,20	38,98	16,533	69
Belgium	2018	0.088	12.094	6,00	40,21	16,811	69
Belgium	2019	0.087	13.095	5,50	41,73	17,180	69
Belgium	2020	0.174	10.300	5,80	40,19	17,598	69
Belgium	2021	0.087	12.094	6,30	43,68	17,878	69
Belgium	2022	0.258	17.934	5,60	48,09	18,245	69
Belgium	2023	0.170	14.444	5,50	51,09	19,134	69
Bulgaria	2014	0.000	3.739	12,40	6,08	1,507	38
Bulgaria	2015	0.000	3.588	10,10	6,56	1,716	38
Bulgaria	2016	0.000	3.061	8,60	7,07	1,901	41
Bulgaria	2017	0.000	3.737	7,20	7,72	2,039	40
Bulgaria	2018	0.000	4.374	6,20	8,34	2,206	41
Bulgaria	2019	0.150	5.691	5,20	9,25	2,436	41
Bulgaria	2020	0.000	5.688	6,10	9,44	2,684	41
Bulgaria	2021	0.000	6.041	5,20	10,96	2,886	41
Bulgaria	2022	0.000	6.266	4,20	13,31	2,194	41
Bulgaria	2023	0.000	8.810	4,30	14,66	2,615	41
Czechia	2014	0.000	2.844	6,10	15,14	3,768	46
Czechia	2015	0.000	2.809	5,10	16,23	3,952	46
Czechia	2016	0.000	6.072	4,00	17,04	4,106	47
Czechia	2017	0.000	4.901	2,90	18,70	4,396	47

Czechia	2018	0.000	6.212	2,20	20,27	4,407	47
Czechia	2019	0.188	9.943	2,00	21,74	4,761	48
Czechia	2020	0.000	5.900	2,60	20,98	4,990	47
Czechia	2021	0.000	6.609	2,80	23,43	3,899	47
Czechia	2022	0.000	33.036	2,20	26,67	6,521	48
Czechia	2023	0.000	13.128	2,60	29,33	9,151	48
Denmark	2014	0.000	12.153	6,90	47,07	10,122	52
Denmark	2015	0.353	13.869	6,30	47,90	10,528	49
Denmark	2016	0.000	13.033	6,00	49,27	11,155	48
Denmark	2017	0.000	11.929	5,80	51,06	11,621	48
Denmark	2018	0.000	11.186	5,10	51,95	11,945	48
Denmark	2019	0.344	10.572	5,00	53,04	12,192	48
Denmark	2020	0.000	9.829	5,60	53,54	12,295	47
Denmark	2021	0.171	10.871	5,10	58,64	12,348	47
Denmark	2022	0.000	20.632	4,50	64,43	12,699	47
Denmark	2023	0.000	16.577	5,10	62,91	13,553	47
Germany	2014	0.000	11.129	4,70	36,96	12,143	57
Germany	2015	0.000	19.654	4,40	37,95	12,587	58
Germany	2016	0.061	12.686	3,90	39,03	13,274	58
Germany	2017	0.024	10.910	3,50	40,63	14,669	58
Germany	2018	0.024	10.336	3,20	41,80	16,603	58
Germany	2019	0.036	10.050	2,90	43,03	17,923	58
Germany	2020	0.072	8.016	3,60	42,02	18,085	58
Germany	2021	0.036	9.637	3,60	44,91	18,234	58
Germany	2022	0.012	23.753	3,10	48,34	18,366	58
Germany	2023	0.036	15.679	3,10	50,66	19,686	58
Estonia	2014	0.000	2.967	7,30	15,48	14,494	47

Estonia	2015	0.000	11.722	6,40	16,00	14,667	47
Estonia	2016	0.000	11.263	6,80	16,86	14,724	49
Estonia	2017	0.000	13.390	5,80	18,48	14,634	52
Estonia	2018	0.000	13.302	5,40	20,04	14,874	52
Estonia	2019	0.000	13.782	4,50	21,49	14,938	53
Estonia	2020	0.000	12.197	6,90	20,96	14,918	53
Estonia	2021	0.000	14.679	6,20	23,65	14,905	53
Estonia	2022	0.000	37.103	5,60	27,26	15,061	53
Estonia	2023	0.000	19.327	6,40	28,08	17,186	53
Ireland	2014	0.000	15.852	11,90	43,12	16,272	56
Ireland	2015	0.000	17.272	9,90	57,98	16,232	56
Ireland	2016	0.000	19.757	8,40	58,06	16,369	56
Ireland	2017	0.000	17.658	6,70	63,96	19,522	59
Ireland	2018	0.000	21.768	5,80	68,53	19,729	59
Ireland	2019	0.000	19.497	5,00	73,23	20,049	61
Ireland	2020	0.000	16.342	5,90	75,82	20,407	60
Ireland	2021	0.000	16.533	6,20	88,07	20,328	60
Ireland	2022	0.000	30.564	4,50	100,14	20,389	55
Ireland	2023	0.000	25.727	4,30	99,08	21,827	55
Greece	2014	0.641	5.401	26,60	16,16	11,633	46
Greece	2015	0.368	5.935	25,00	16,21	11,552	47
Greece	2016	0.556	10.837	23,90	16,19	11,470	47
Greece	2017	0.743	10.424	21,80	16,49	11,375	47
Greece	2018	0.652	11.124	19,70	16,83	11,270	45
Greece	2019	0.373	12.071	17,90	17,27	11,181	46
Greece	2020	0.000	7.857	17,60	15,66	11,079	47
Greece	2021	0.000	5.349	14,70	17,35	10,978	48

Greece	2022	0.382	9.117	12,50	19,57	11,092	49
Greece	2023	0.000	11.196	11,10	21,30	11,184	49
Spain	2014	0.387	6.570	24,50	22,38	12,803	55
Spain	2015	0.538	7.369	22,10	23,44	12,674	57
Spain	2016	0.215	8.935	19,60	24,19	12,739	57
Spain	2017	0.344	11.444	17,20	25,16	12,936	57
Spain	2018	0.236	13.800	15,30	25,95	13,308	57
Spain	2019	0.064	15.995	14,10	26,62	13,959	57
Spain	2020	0.190	9.889	15,50	23,85	14,825	58
Spain	2021	0.021	18.733	14,90	26,09	15,305	58
Spain	2022	0.021	26.510	13,00	28,79	15,727	63
Spain	2023	0.062	26.016	12,20	30,98	17,062	63
France	2014	0.786	5.144	10,30	32,62	11,708	52
France	2015	1.098	5.480	10,30	33,20	11,911	53
France	2016	0.345	5.668	10,10	33,53	12,047	54
France	2017	0.808	5.532	9,40	34,29	12,122	54
France	2018	0.448	5.776	9,00	35,08	12,234	55
France	2019	0.104	5.730	8,40	36,09	12,436	55
France	2020	0.222	4.908	8,00	34,28	12,558	55
France	2021	0.074	5.736	7,90	36,92	12,622	55
France	2022	0.088	7.206	7,30	38,92	12,682	55
France	2023	1.172	6.848	7,30	41,34	13,128	56
Croatia	2014	0.000	2.522	17,30	10,56	13,232	41
Croatia	2015	0.000	2.800	16,20	10,96	13,038	41
Croatia	2016	0.000	3.385	13,00	11,61	12,739	41
Croatia	2017	0.000	3.813	11,10	12,43	12,563	40
Croatia	2018	0.000	6.484	8,30	13,31	12,362	41

Croatia	2019	0.000	9.506	6,60	14,13	12,306	41
Croatia	2020	0.000	8.495	7,40	12,98	12,365	44
Croatia	2021	0.000	9.225	7,50	15,07	12,280	45
Croatia	2022	0.000	15.010	6,80	17,54	12,229	45
Croatia	2023	0.000	18.021	6,10	20,53	12,739	46
Italy	2014	0.199	4.601	12,90	27,12	8,874	55
Italy	2015	0.066	4.645	12,00	27,62	8,928	55
Italy	2016	0.283	5.000	11,70	28,36	9,402	55
Italy	2017	0.233	5.718	11,30	29,07	9,606	55
Italy	2018	0.217	5.544	10,60	29,69	9,825	55
Italy	2019	0.468	5.563	9,90	30,20	10,146	55
Italy	2020	0.402	4.150	9,30	28,10	10,331	55
Italy	2021	0.000	5.375	9,50	31,16	10,572	55
Italy	2022	0.203	6.962	8,10	33,86	10,437	55
Italy	2023	0.508	7.452	7,70	36,33	10,877	55
Cyprus	2014	0.000	15.119	16,10	20,32	22,050	40
Cyprus	2015	0.000	17.848	15,00	20,81	21,586	40
Cyprus	2016	0.000	21.522	13,00	21,93	21,347	40
Cyprus	2017	0.000	25.817	11,10	23,23	21,325	41
Cyprus	2018	0.000	29.297	8,40	24,66	21,899	41
Cyprus	2019	0.000	30.952	7,20	26,11	22,514	41
Cyprus	2020	0.000	25.321	7,60	24,63	23,125	42
Cyprus	2021	0.000	27.855	7,20	27,85	23,963	42
Cyprus	2022	0.000	40.395	6,30	31,56	25,094	42
Cyprus	2023	0.000	42.948	5,80	33,87	26,057	42
Latvia	2014	0.000	5.179	10,90	11,43	13,546	36
Latvia	2015	0.000	4.773	9,90	12,01	13,364	36

Latvia	2016	0.000	4.238	9,70	12,50	13,149	36
Latvia	2017	0.000	5.085	8,70	13,40	12,895	36
Latvia	2018	0.000	5.640	7,40	14,62	12,719	36
Latvia	2019	0.000	5.845	6,30	15,45	12,592	38
Latvia	2020	0.000	4.634	8,10	15,37	12,421	38
Latvia	2021	0.000	6.702	7,60	17,13	12,154	38
Latvia	2022	0.000	20.636	6,90	19,13	11,922	38
Latvia	2023	0.000	9.888	6,50	21,03	12,421	38
Lithuania	2014	0.000	11.379	10,70	12,40	4,537	35
Lithuania	2015	0.000	10.621	9,10	12,86	4,508	35
Lithuania	2016	0.000	10.842	7,90	13,49	4,361	35
Lithuania	2017	0.000	11.649	7,10	14,87	4,371	35
Lithuania	2018	0.000	13.240	6,20	16,30	4,675	38
Lithuania	2019	0.356	16.544	6,30	17,52	5,287	38
Lithuania	2020	0.000	16.377	8,50	17,89	5,470	38
Lithuania	2021	0.000	15.959	7,10	20,19	5,535	38
Lithuania	2022	0.000	31.136	6,00	23,69	6,015	38
Lithuania	2023	0.000	23.338	6,90	25,88	8,113	38
Luxembourg	2014	0.000	40.627	5,90	92,76	43,270	56
Luxembourg	2015	0.000	42.282	6,70	95,09	44,211	56
Luxembourg	2016	0.000	39.719	6,30	96,23	45,219	56
Luxembourg	2017	0.000	41.274	5,50	97,44	45,713	65
Luxembourg	2018	0.000	40.937	5,60	98,87	46,536	66
Luxembourg	2019	0.000	43.441	5,60	100,42	47,344	66
Luxembourg	2020	0.000	35.920	6,80	102,19	48,185	65
Luxembourg	2021	0.000	39.915	5,30	113,92	48,708	65
Luxembourg	2022	0.000	48.703	4,60	117,10	49,360	65

Luxembourg	2023	0.000	40.805	5,20	122,97	50,406	66
Hungary	2014	0.000	5.541	7,50	10,81	4,538	44
Hungary	2015	0.000	5.944	6,60	11,52	4,844	44
Hungary	2016	0.000	5.483	5,00	11,95	5,151	45
Hungary	2017	0.000	6.989	4,00	13,08	5,274	45
Hungary	2018	0.000	8.538	3,60	14,07	5,520	45
Hungary	2019	0.000	9.132	3,30	15,20	5,822	45
Hungary	2020	0.000	7.789	4,10	14,37	6,130	45
Hungary	2021	0.104	8.338	4,00	16,09	6,190	44
Hungary	2022	0.000	9.796	3,60	17,55	6,375	44
Hungary	2023	0.000	10.020	4,10	20,54	6,714	44
Malta	2014	0.000	37.201	5,70	20,62	10,281	41
Malta	2015	0.000	41.481	5,40	23,00	11,973	41
Malta	2016	0.000	40.290	4,70	23,90	13,683	41
Malta	2017	0.000	49.524	4,00	26,82	15,116	47
Malta	2018	0.000	57.691	4,00	28,24	17,531	47
Malta	2019	0.000	59.444	4,10	28,92	20,171	47
Malta	2020	0.000	28.651	4,90	27,87	23,112	47
Malta	2021	0.000	32.866	3,80	32,19	23,164	47
Malta	2022	0.000	67.216	3,50	33,81	23,596	47
Malta	2023	0.000	77.924	3,50	37,80	28,293	47
Netherlands	2014	0.000	8.635	8,40	40,24	11,607	56
Netherlands	2015	0.000	9.874	7,90	41,27	11,812	56
Netherlands	2016	0.059	11.145	7,00	42,29	12,112	56
Netherlands	2017	0.000	11.102	5,90	43,83	12,512	56
Netherlands	2018	0.233	11.309	4,90	45,69	12,897	56
Netherlands	2019	0.116	12.484	4,40	47,84	13,301	56

Netherlands	2020	0.000	10.469	4,90	46,81	13,786	56
Netherlands	2021	0.000	12.252	4,20	50,85	14,026	56
Netherlands	2022	0.000	18.578	3,50	56,14	14,501	56
Netherlands	2023	0.000	15.417	3,60	58,74	15,591	56
Austria	2014	0.000	13.665	6,00	38,64	16,623	41
Austria	2015	0.000	19.374	6,10	39,64	17,276	41
Austria	2016	0.000	14.885	6,50	40,69	18,254	41
Austria	2017	0.000	12.744	5,90	41,76	18,797	41
Austria	2018	0.000	11.973	5,20	43,36	19,163	41
Austria	2019	0.000	12.323	4,80	44,57	19,448	41
Austria	2020	0.112	11.635	6,00	42,65	19,780	41
Austria	2021	0.112	13.267	6,20	45,38	20,062	42
Austria	2022	0.000	22.455	4,80	49,64	20,429	42
Austria	2023	0.000	16.210	5,10	52,33	21,564	42
Poland	2014	0.000	5.847	9,20	10,75	1,632	44
Poland	2015	0.000	5.740	7,70	11,39	1,610	44
Poland	2016	0.000	5.486	6,30	11,27	1,650	44
Poland	2017	0.000	5.513	5,00	12,36	1,717	44
Poland	2018	0.000	5.637	3,90	13,28	1,832	42
Poland	2019	0.026	5.969	3,30	14,19	2,004	42
Poland	2020	0.000	5.549	3,20	14,31	2,238	43
Poland	2021	0.000	6.504	3,40	15,77	2,524	43
Poland	2022	0.000	7.469	2,90	17,52	2,524	45
Poland	2023	0.000	8.252	2,80	19,98	2,539	45
Portugal	2014	0.000	2.210	14,60	16,62	11,261	81
Portugal	2015	0.000	3.545	13,00	17,28	11,165	81
Portugal	2016	0.000	3.631	11,50	18,00	11,287	82

Portugal	2017	0.000	4.510	9,20	18,91	11,603	82
Portugal	2018	0.000	5.356	7,20	19,84	11,967	84
Portugal	2019	0.000	9.230	6,60	20,71	12,651	84
Portugal	2020	0.000	8.063	7,10	19,36	13,652	85
Portugal	2021	0.000	9.343	6,70	20,80	14,388	85
Portugal	2022	0.000	16.035	6,20	23,30	15,047	85
Portugal	2023	0.000	18.006	6,50	25,56	16,479	85
Romania	2014	0.000	6.820	8,60	7,56	1,059	50
Romania	2015	0.000	6.683	8,40	8,09	1,414	50
Romania	2016	0.000	6.956	7,20	8,50	1,758	50
Romania	2017	0.000	9.033	6,10	9,51	2,134	50
Romania	2018	0.000	8.835	5,30	10,51	2,614	50
Romania	2019	0.000	10.426	4,90	11,52	3,150	50
Romania	2020	0.000	7.529	6,10	11,39	3,745	52
Romania	2021	0.000	10.137	5,60	12,59	3,587	52
Romania	2022	0.000	15.388	5,60	14,74	4,367	52
Romania	2023	0.000	17.009	5,60	16,87	5,152	52
Slovenia	2014	0.000	6.718	9,70	18,08	11,417	47
Slovenia	2015	0.000	7.475	9,00	18,66	11,519	47
Slovenia	2016	0.000	8.053	8,00	19,38	11,685	48
Slovenia	2017	0.000	9.104	6,60	20,63	11,877	48
Slovenia	2018	0.000	13.767	5,10	21,94	12,106	49
Slovenia	2019	0.000	15.051	4,40	23,05	12,738	50
Slovenia	2020	0.000	17.229	5,00	22,23	13,437	54
Slovenia	2021	0.000	11.202	4,80	24,69	13,885	52
Slovenia	2022	0.000	16.901	4,00	26,97	13,978	53
Slovenia	2023	0.000	16.032	3,70	30,20	14,610	55

Slovakia	2014	0.000	0.989	13,10	14,13	3,229	36
Slovakia	2015	0.000	1.291	11,50	14,82	3,276	36
Slovakia	2016	0.000	1.416	9,60	15,03	3,347	37
Slovakia	2017	0.000	1.322	8,10	15,62	3,426	37
Slovakia	2018	0.000	1.333	6,50	16,58	3,496	37
Slovakia	2019	0.000	1.287	5,70	17,34	3,566	37
Slovakia	2020	0.000	1.241	6,70	17,27	3,636	37
Slovakia	2021	0.000	1.050	6,80	18,73	3,699	38
Slovakia	2022	0.184	1.005	6,10	20,15	3,922	39
Slovakia	2023	0.000	1.091	5,80	22,64	3,927	40
Finland	2014	0.000	5.780	8,70	37,69	5,463	84
Finland	2015	0.000	5.254	9,40	38,35	5,754	86
Finland	2016	0.000	6.361	8,90	39,25	6,000	86
Finland	2017	0.182	5.778	8,70	40,79	6,341	86
Finland	2018	0.000	5.642	7,50	42,04	6,597	86
Finland	2019	0.000	5.937	6,80	43,20	6,839	87
Finland	2020	0.000	5.954	7,70	42,74	7,123	86
Finland	2021	0.000	6.571	7,70	44,89	7,385	86
Finland	2022	0.000	9.012	6,80	47,89	7,722	86
Finland	2023	0.000	13.163	7,20	48,95	8,289	86
Sweden	2014	0.000	13.164	8,00	44,93	15,890	87
Sweden	2015	0.000	13.772	7,50	46,16	16,441	87
Sweden	2016	0.000	16.547	7,10	46,79	17,004	87
Sweden	2017	0.100	14.456	6,80	47,21	17,840	87
Sweden	2018	0.099	13.103	6,50	45,77	18,534	87
Sweden	2019	0.000	11.320	6,90	46,11	19,101	87
Sweden	2020	0.000	7.990	8,50	46,18	19,542	87

Sweden	2021	0.193	8.732	8,90	51,26	19,705	87
Sweden	2022	0.000	9.800	7,50	51,98	19,986	87
Sweden	2023	0.000	8.983	7,70	50,49	20,380	87

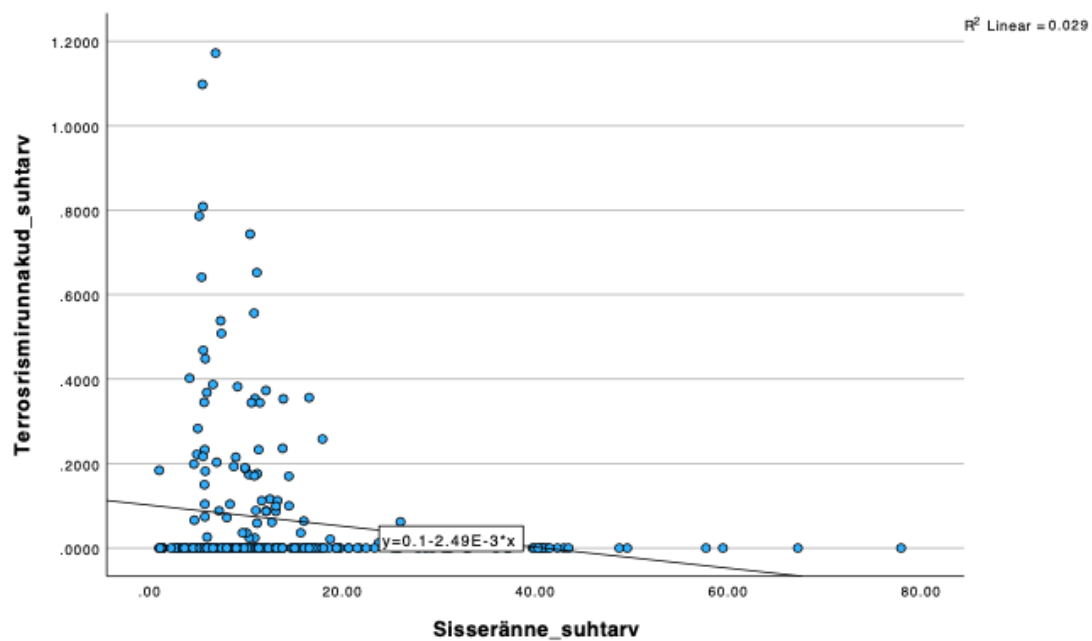
Lisa 3. Pearsoni korrelatsioonianalüüs SPSS-väljund: kogu sisserände suhtarv ja toimepandud terrorismirunnakute suhtarv

Correlations

		Terrosismirunnakud_suhtarv	Sisseränne_suhtarv
Terrosismirunnakud_suhtarv	Pearson Correlation	1	-.172**
	Sig. (2-tailed)		.005
	N	270	270
Sisseränne_suhtarv	Pearson Correlation	-.172**	1
	Sig. (2-tailed)	.005	
	N	270	270

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Graph

Lisa 4. Mudel 1 SPSS väljund: kogu sisserände suhtarvu ja toimepandud terrorismirünnakute suhtarvu regressioonianalüüs

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Sisserände suhtarv ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Terrorismirünnakute suhtarv

b. All requested variables entered.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.172 ^a	.029	.026	.16735853

a. Predictors: (Constant), Sisserände suhtarv

b. Dependent Variable: Terrorismirünnakute suhtarv

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.228	1	.228	8.133	.005 ^b
	Residual	7.506	268	.028		
	Total	7.734	269			

a. Dependent Variable: Terrorismirünnakute suhtarv

b. Predictors: (Constant), Sisserände suhtarv

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients B	Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
1	(Constant)	.102	.016		6.536	<.001
	Sisserände suhtarv	-.002	.001	-.172	-2.852	.005

a. Dependent Variable: Terrorismirünnakute suhtarv

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	-.0921815	.0990908	.0680852	.02910038	270
Residual	-.09909084	1.08747554	.00000000	.16704717	270
Std. Predicted Value	-5.507	1.065	.000	1.000	270
Std. Residual	-.592	6.498	.000	.998	270

a. Dependent Variable: Terrorismirünnakute suhtarv

Lisa 5. Mudel 2 SPSS väljund: SKP elaniku kohta, tuhandetes eurodes ja töötuse määra lisamine regressioonimudelisse

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Sisseränne_suhtarv ^b	.	Enter
2	Tootuse_maar, SKP ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Terrosismirunnakud_suhtarv

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics	
					R Square Change	F Change
1	.172 ^a	.029	.026	.1673585	.029	8.133
2	.465 ^b	.216	.207	.1509811	.187	31.648

Model Summary

Model	Change Statistics		
	df1	df2	Sig. F Change
1	1	268	.005
2	2	266	<.001

a. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv

b. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, SKP

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.228	1	.228	8.133	.005 ^b
	Residual	7.506	268	.028		
	Total	7.734	269			
2	Regression	1.671	3	.557	24.429	<.001 ^c
	Residual	6.064	266	.023		
	Total	7.734	269			

a. Dependent Variable: Terrosismirunnakud_suhtarv

b. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv

c. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, SKP

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.102	.016		6.536	<.001
	Sisseränne_suhtarv	-.002	.001	-.172	-2.852	.005
2	(Constant)	-.083	.028		-2.989	.003
	Sisseränne_suhtarv	-.002	.001	-.141	-2.235	.026
	SKP	.001	.000	.156	2.484	.014
	Tootuse_maar	.018	.002	.442	7.822	<.001

Coefficients^a

Model		Collinearity Statistics	
		Tolerance	VIF
1	(Constant)		
	Sisseränne_suhtarv	1.000	1.000
2	(Constant)		
	Sisseränne_suhtarv	.746	1.341
	SKP	.750	1.333
	Tootuse_maar	.925	1.081

a. Dependent Variable: Terrosrismirunnakud_suhtarv

Excluded Variables^a

Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
1	SKP	.090 ^b	1.312	.191	.080	.764	1.310
	Tootuse_maar	.423 ^b	7.486	<.001	.416	.941	1.062

Excluded Variables^a

Model		Collinearity ... Minimum Tolerance
1	SKP	.764
	Tootuse_maar	.941

a. Dependent Variable: Terrosrismirunnakud_suhtarv

b. Predictors in the Model: (Constant), Sisseränne_suhtarv

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	(Constant)	Variance Proportions	
					Sisseränne_suh tarv	SKP
1	1	1.755	1.000	.12	.12	
	2	.245	2.678	.88	.88	
2	1	3.269	1.000	.01	.02	.02
	2	.470	2.638	.01	.24	.06
	3	.187	4.187	.00	.68	.71
	4	.074	6.627	.98	.05	.22

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Variance ...
		Tootuse_maar
1	1	
	2	
2	1	.01
	2	.21
	3	.04
	4	.74

a. Dependent Variable: Terrosrismirunnakud_suhtarv

Lisa 6. Mudel 3 SPSS väljund: välismaal sündinud elanikkonna osakaalu lisamine regressioonianalüüsi

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Sisseränne_suhtarv ^b	.	Enter
2	Tootuse_maar, SKP ^b	.	Enter
3	Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Terrosismirunnakud_suhtarv

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics	
					R Square Change	F Change
1	.172 ^a	.029	.026	.1673585	.029	8.133
2	.465 ^b	.216	.207	.1509811	.187	31.648
3	.475 ^c	.225	.214	.1503683	.009	3.173

Model Summary

Model	Change Statistics		
	df1	df2	Sig. F Change
1	1	268	.005
2	2	266	<.001
3	1	265	.076

a. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv

b. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, SKP

c. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, SKP, Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.228	1	.228	8.133	.005 ^b
	Residual	7.506	268	.028		
	Total	7.734	269			
2	Regression	1.671	3	.557	24.429	<.001 ^c
	Residual	6.064	266	.023		
	Total	7.734	269			
3	Regression	1.742	4	.436	19.265	<.001 ^d
	Residual	5.992	265	.023		
	Total	7.734	269			

a. Dependent Variable: Terrosismirunnakud_suhtarv

b. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv

c. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, SKP

d. Predictors: (Constant), Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, SKP, Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t
		B	Std. Error	Beta	
1	(Constant)	.102	.016		6.536
	Sisseränne_suhtarv	-.002	.001	-.172	-2.852
2	(Constant)	-.083	.028		-2.989
	Sisseränne_suhtarv	-.002	.001	-.141	-2.235
	SKP	.001	.000	.156	2.484
	Tootuse_maar	.018	.002	.442	7.822
3	(Constant)	-.093	.028		-3.311
	Sisseränne_suhtarv	-.001	.001	-.059	-.759
	SKP	.002	.001	.278	2.997
	Tootuse_maar	.020	.003	.481	7.961
	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	-.004	.002	-.196	-1.781

Coefficients^a

Model		Sig.	Collinearity Statistics	
			Tolerance	VIF
1	(Constant)	<.001		
	Sisseränne_suhtarv	.005	1.000	1.000
2	(Constant)	.003		
	Sisseränne_suhtarv	.026	.746	1.341
	SKP	.014	.750	1.333
	Tootuse_maar	<.001	.925	1.081
3	(Constant)	.001		
	Sisseränne_suhtarv	.449	.486	2.060
	SKP	.003	.341	2.936
	Tootuse_maar	<.001	.801	1.249
	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	.076	.242	4.125

a. Dependent Variable: Terrosismirunnakud_suhtarv

Excluded Variables^a

Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearit. Tolerance
1	SKP	.090 ^b	1.312	.191	.080	.764
	Tootuse_maar	.423 ^b	7.486	<.001	.416	.941
	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	.138 ^b	1.705	.089	.104	.549
2	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	-.196 ^c	-1.781	.076	-.109	.242

Excluded Variables^a

		Collinearity Statistics	
Model		VIF	Minimum Tolerance
1	SKP	1.310	.764
	Tootuse_maar	1.062	.941
	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	1.822	.549
2	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	4.125	.242

a. Dependent Variable: Terrosismirunnakud_suhtarv

b. Predictors in the Model: (Constant), Sisseränne_suhtarv

c. Predictors in the Model: (Constant), Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, SKP

Collinearity Diagnostics^a

				Variance Proportions		
Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	(Constant)	Sisseränne_suh tarv	SKP
1	1	1.755	1.000	.12	.12	
	2	.245	2.678	.88	.88	
2	1	3.269	1.000	.01	.02	.02
	2	.470	2.638	.01	.24	.06
	3	.187	4.187	.00	.68	.71
	4	.074	6.627	.98	.05	.22
3	1	4.156	1.000	.01	.01	.01
	2	.511	2.853	.02	.09	.01
	3	.194	4.628	.00	.56	.23
	4	.099	6.479	.54	.00	.03
	5	.041	10.112	.43	.34	.72

Collinearity Diagnostics^a

			Variance Proportions	
Model	Dimension	Tootuse_maar	Valismaal_sun dinud_elanikko nna_osakaal	
1	1			
	2			
2	1	.01		
	2	.21		
	3	.04		
	4	.74		
3	1	.01	.00	
	2	.18	.01	
	3	.02	.02	
	4	.34	.21	
	5	.45	.75	

a. Dependent Variable: Terrosismirunnakud_suhtarv

Lisa 7. Mudel 4 SPSS väljund: MIPEX üldskoori ilma tervishoiuvaldkonnata lisamine regressioonianalüüsi

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal, SKP_1000, Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar ^b	.	Enter
2	MIPEX_ilma_tervis ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Terrostimirunnakud_suhtarv

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics R Square Change	F Change
1	.475 ^a	.225	.214	.1503683	.225	19.265
2	.476 ^b	.227	.212	.1505103	.001	.500

Model Summary

Model	df1	df2	Sig. F Change
1	4	265	<.001
2	1	264	.480

a. Predictors: (Constant), Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal, SKP_1000, Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar

b. Predictors: (Constant), Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal, SKP_1000, Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, MIPEX_ilma_tervis

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1.742	4	.436	19.265	<.001 ^b
	Residual	5.992	265	.023		
	Total	7.734	269			
2	Regression	1.754	5	.351	15.483	<.001 ^c
	Residual	5.980	264	.023		
	Total	7.734	269			

a. Dependent Variable: Terrostimirunnakud_suhtarv

b. Predictors: (Constant), Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal, SKP_1000, Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar

c. Predictors: (Constant), Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal, SKP_1000, Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar, MIPEX_ilma_tervis

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t
		B	Std. Error	Beta	
1	(Constant)	-.093	.028		-3.311
	Sisseränne_suhtarv	-.001	.001	-.059	-.759
	SKP_1000	.020	.003	.481	7.961
	Tootuse_maar	.002	.001	.278	2.997
	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	-.004	.002	-.196	-1.781
2	(Constant)	-.070	.043		-1.648
	Sisseränne_suhtarv	-.001	.001	-.069	-.874
	SKP_1000	.020	.003	.485	7.984
	Tootuse_maar	.002	.001	.301	3.056
	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	-.004	.002	-.196	-1.782
	MIPEX_ilma_tervis	-.001	.001	-.043	-.707

Coefficients^a

Model		Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics
			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance
1	(Constant)	.001	-.149	-.038	
	Sisseränne_suhtarv	.449	-.003	.001	.486
	SKP_1000	<.001	.015	.025	.801
	Tootuse_maar	.003	.001	.004	.341
	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	.076	-.008	.000	.242
2	(Constant)	.100	-.155	.014	
	Sisseränne_suhtarv	.383	-.003	.001	.469
	SKP_1000	<.001	.015	.025	.795
	Tootuse_maar	.002	.001	.004	.301
	Valismaal_sundinud_elani kkonna_osakaal	.076	-.008	.000	.242
	MIPEX_ilma_tervis	.480	-.002	.001	.777

Coefficients^a

Model		Collinearity Statistics
		VIF
1	(Constant)	
	Sisseränne_suhtarv	2.060
	SKP_1000	1.249
	Tootuse_maar	2.936
	Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal	4.125
2	(Constant)	
	Sisseränne_suhtarv	2.131
	SKP_1000	1.257
	Tootuse_maar	3.323
	Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal	4.125
	MIPEX_ilma_tervis	1.287

a. Dependent Variable: Terrostimirunnakud_suhtarv

Excluded Variables^a

					Partial Correlation	Collinearit. Tolerance
Model		Beta In	t	Sig.		
1	MIPEX_ilma_tervis	-.043 ^b	-.707	.480	-.043	.777

Excluded Variables^a

Model		Collinearity Statistics	
		VIF	Minimum Tolerance
1	MIPEX_ilma_tervis	1.287	.242

a. Dependent Variable: Terrostimirunnakud_suhtarv

b. Predictors in the Model: (Constant), Valismaal_sundinud_elanikkonna_osakaal, SKP_1000, Sisseränne_suhtarv, Tootuse_maar

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	(Constant)	Variance Proportions	
					Sisseränne_suh tarv	SKP_1000
1	1	4.156	1.000	.01	.01	.01
	2	.511	2.853	.02	.09	.18
	3	.194	4.628	.00	.56	.02
	4	.099	6.479	.54	.00	.34
	5	.041	10.112	.43	.34	.45
2	1	5.048	1.000	.00	.01	.01
	2	.548	3.036	.01	.10	.12
	3	.203	4.989	.00	.46	.09
	4	.132	6.182	.07	.06	.39
	5	.043	10.863	.02	.23	.32
	6	.027	13.769	.91	.14	.08

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Tootuse_maar	Variance Proportions	
			Valismaal_sun dinud_elanikko nna_osakaal	MIPEX_ilma_ter vis
1	1	.01	.00	
	2	.01	.01	
	3	.23	.02	
	4	.03	.21	
	5	.72	.75	
2	1	.00	.00	.00
	2	.02	.02	.01
	3	.17	.00	.01
	4	.01	.15	.08
	5	.78	.81	.07
	6	.02	.02	.83

a. Dependent Variable: Terrostimirunnakud_suhtarv